

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ PROGRAMLAR ENSTİTÜSÜ
BİLİŞİM VE TEKNOLOJİ HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İNTERNET YAYINCILIĞI ÇERÇEVESİNDE GÖRSEL-İŞİTSEL MEDYA
HİZMETLERİ DİREKTİFİ VE TÜRKİYE'DEKİ UYGULANMASI

Efsun ALİMOĞLU ALGAN
115692005

Prof. Dr. Şule Işınsu ÖZMEN

İSTANBUL
2021

İnternet Yayıncılığı Çerçevesinde Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi ve
Türkiye'deki Uygulanması

Audiovisual Media Services Directive Within the Framework of Internet
Broadcasting and Its Implementation in Turkey

Efsun ALİMOĞLU ALGAN
115692005

Tez Danışmanı: **Prof.Dr. Şule İşinsu ÖZMEN** (İmza)
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Jüri Üyesi: **Dr.Öğr. Üyesi Mehmet Bedii KAYA** (İmza).....
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Jüri Üyesi: **Prof. Dr. Cem Sefa SÜTÇÜ** (İmza).....
Marmara Üniversitesi

Tezin Onaylandığı Tarih : 30.01.2021

Toplam Sayfa Sayısı: 119

Anahtar Kelimeler (Türkçe)

- 1) Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri
- 2) İsteğe Bağlı Yayınlar
- 3) RTÜK
- 4) İnternet Yayıncılığı
- 5) Hizmet Sağlayıcı

Anahtar Kelimeler (İngilizce)

- 1) Audiovisual Media Services
- 2) On-Demand Services
- 3) RTÜK
- 4) Internet Broadcasting
- 5) Service Provider

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	V
ABSTRACT.....	VII
ÖZET	IX
GİRİŞ.....	2
BİRİNCİ BÖLÜM	4
1. TÜRKİYE’DE İNTERNET ORTAMINDA GÖRSEL-İŞİTSEL HİZMETLERE İLİŞKİN DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR	4
1.1. Giriş.....	4
1.2. RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU	4
1.3. BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU.....	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	9
2. İNTERNET ORTAMINDA YAPILAN GÖRSEL-İŞİTSEL	9
HİZMETLERİN GELİŞİMİ	9
2.1. İNTERNET ORTAMINDA YAPILAN GÖRSEL-İŞİTSEL HİZMETLERİN GELİŞİMİ.....	9
2.2. TÜRKİYE’DE İNTERNET ORTAMINDA GÖRSEL-İŞİTSEL HİZMETLERİN GELİŞİMİ.....	11
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	15
3. AVRUPA BİRLİĞİ İNTERNET ORTAMINDA GÖRSEL-İŞİTSEL	15
MEDYA HİZMETLERİ MEVZUATI VE GÜNCEL DURUM	15
3.1. AVRUPA BİRLİĞİ’NDE GÖRSEL-İŞİTSEL HİZMETLER MEVZUATI.....	15
3.2. 2010/13/ EU SAYILI DİREKTİFİN GENEL ÇERÇEVESİ	18
3.3. MEVZUATIN GÜNCEL DURUMU: 2018/1808/ EU SAYILI DİREKTİF.....	21
3.3.1. Tanımlardaki Değişiklikler	22
3.3.2. AVMS Direktifi İçeriğindeki Diğer Değişiklikler	26
3.3.2.1. Hizmet Sağlayıcısına İlişkin Değişikliklere Genel Bakış.....	26
3.3.2.2. Yeni 2 ve 3. madde ile Getirilen Kavramlar.....	28
3.3.2.3. İçerik Denetimine İlişkin Düzenlemeler, Önlemler ve Yaptırımlar.....	29
3.3.2.4. Üye Devletler Açısından İşbirliğinin Düzenlenmesi	31
3.3.2.5. Üye Devletlere Yüklenen Özel Nitelikli Ödevler.....	32
3.3.2.5.1. Küçükler Açısından Düzenlemeler	33
3.3.2.5.2. Erişilebilirliğe İlişkin Düzenlemeler	33

3.3.2.5.3. Kullanıcı ve Hizmet Sağlayıcıların Meşru Menfaatlerinin Korunması Açısından Düzenlemeler	34
3.3.2.5.4. Reklamlara ve Avrupa Yapımlarının Finansal Olarak Desteklenmesine İlişkin Düzenlemeler	37
3.3.3. Video Paylaşım Platformu Hizmetlerine Uygulanacak Hükümler..	38
3.3.4. Üye Devletlerin Düzenleyici Yetkilileri ve Organlarının Yükümlülükleri.....	44
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	48
4. İNTERNET ORTAMINDAKİ GÖRSEL-İŞİTSEL HİZMETLERİN TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ VE DÜZENLEMELER.....	48
4.1. Giriş.....	48
4.2. TÜRKİYE’DE İNTERNET ALANINDA YAPILMIŞ DÜZENLEMELERİN GÖRSEL-İŞİTSEL MEDYA HİZMETLERİNE ETKİLERİ	49
4.3. RADYO, TELEVİZYON VE İSTEĞE BAĞLI YAYINLARIN İNTERNET ORTAMINDAN SUNUMU HAKKINDA YÖNETMELİK	53
4.3.1. Amaç ve Kapsam	54
4.3.2. Tanımlar	57
4.3.3. Lisans İşlemleri ve Yayın İletim Yetkisi ile Süreler	59
4.3.4. Başvuru Ücretleri ve Mali Düzenlemeler	67
4.3.5. Yükümlülükler	69
4.3.5.1. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşların Yükümlülükleri.....	76
4.3.5.2. İnternet Yayın Platformu İşletmecilerinin Yükümlülükleri	79
4.3.6. Çocukların Korunması.....	80
4.3.7. Lisansın İptali ve Diğer Yaptırımlar.....	84
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	89
5. UYGULAMADAN KARAR ÖRNEKLERİ.....	89
5.1. Giriş.....	89
5.2. ÖRNEK KARARLARIN İNCELENMESİ	90
SONUÇ	98
KAYNAKÇA.....	101

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
ABAD	:	Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AVMS Direktifi	:	Audiovisual Media Services Directive
AİHM	:	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	:	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	:	Avrupa Konseyi
AY	:	Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
AYM	:	Anayasa Mahkemesi
BM	:	Birleşmiş Milletler
BTK	:	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
bkz.	:	Bakınız
DSA	:	Digital Services Act
p.	:	Paragraf
E.	:	Esas
ECD	:	E-Commerce Directive
EEC	:	European Economic Community
E.T.	:	Erişim Tarihi
ERGA	:	European Regulators Group for Audiovisual Media Services
FSEK	:	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GDPR	:	General Data Protection Regulation
Kurul	:	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
Kurum	:	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
Konsey	:	Avrupa Konseyi
m.	:	Madde
ICC	:	International Chamber of Commerce
İTDS	:	İleri Televizyon Standartları Direktifi
OJEU	:	Avrupa Birliği Resmi Gazetesi

R.G.	:	Resmi Gazete
RTÜK	:	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
RTYK	:	Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu
RTÜK Kanunu	:	6112 Sayılı Kanun
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayılı
T.	:	Tarih
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	:	Türk Ceza Kanunu
TTK	:	Türk Ticaret Kanunu
vb.	:	Ve benzeri
vd.	:	Ve devamı
URL	:	Uniform Resource Loader
Yönetmelik	:	Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik

ABSTRACT

Turkish Legislation, which has been enforced on media services that have been introduced into our lives as “New Media” for a while, with the radical change created in the provision and acquisition of audio-visual media services to meet the needs of the Internet, is in an ongoing update process to meet the needs. In the process, where media and audio-visual services are almost completely transferred to the internet ecosystem, Turkey, like many states, especially EU Members, is also introducing adjustments for the legal dimension of this issue.

The audio-visual services, the main topic of the study, are one of the fields that the effects of digitalization are highly visible. It can be seen that the implementation problems and legal shortcomings introduced by these changes are attempted to be resolved by the Regulation on Provision of Radio, Television, and Optional Services on the Internet in Turkey in a hybrid way.

This study analyzes the current regulation and implementation problems, and puts forward the legal shortcomings of the Regulation on Provision of Radio, Television, and Optional Services on the Internet and the parts to be harmonized with the EU Directive, and recommends solutions to possible problems. In addition, in this study, the implementation problems that are posed by the identification of RTÜK as the competent authority for the provision of audio-visual services on the Internet, and the possible solutions are also put forward in terms of institutional culture structure, interpreting preferences of the concepts, and the point of view of the exemplary legal texts that need to serve as a legal basis for the legislation.

The essence of the study is determined to be limited to the current status of audio-visual services on the Internet environment in Turkish Law, harmonization with the EU Directive, problems and possible solutions. The study only focuses on the RTÜK Regulation, which includes the provision of audio-visual services on the

Internet environment, and the relevant provisions of other laws included in the Regulation with references, whereas other legal regulations such as the Press Law, which mostly covers traditional media services, are not addressed.

ÖZET

Hızla gelişerek yaygınlaşan internetin görsel-işitsel medya hizmetlerinin sunulması ve edinilmesinde yarattığı köklü değişimle bir süredir hayatlarımızda “Yeni Medya” olarak varlık gösteren medya hizmetlerine uygulanan Türk Mevzuatı da ihtiyaçlara cevap vermek için süregelen bir değişim içindedir. Medya ve görsel-işitsel hizmetlerin internet ekosistemine neredeyse tümüyle taşınmakta olduğu bu süreçte, başta AB Üyeleri olmak üzere pek çok devlet gibi Türkiye de bu hususun hukuki boyutuna ilişkin düzenlemeler yapmaktadır.

Çalışmanın esas konusu olan görsel-işitsel hizmetler, dijitalleşmenin etkilerinin en yaygın şekilde görüldüğü alanlardan biridir. Bu değişimlerin getirdiği hukuki eksikliklerin ve uygulamadaki sorunların Türkiye’de Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Hizmetlerin İnternet Ortamından Sunulması Hakkında Yönetmelik’de hibrit bir yaklaşımla çözümlenmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu çalışmada, mevzuat ve uygulamadaki mevcut sorunlar incelenmekte; ilgili Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Hizmetlerin İnternet Ortamından Sunulması Hakkında Yönetmelik’in hukuki eksiklikleri ve AB Direktifi ile uyumlaştırılması gereken kısımlarla, olası sorunlara çözüm önerileri ortaya konmaktadır.

Bunların yanı sıra, Türkiye’de görsel-işitsel medya hizmetlerinin internet ortamından yayınlanması alanında yetkili otoritenin RTÜK olarak belirlenmiş olmasının; kurumsal kültür yapısı, kavramları yorumlama tercihleri ve mevzuatın hukuki zemininde örnek alınması gereken hukuki metinlere bakış açıları gibi nedenlerle uygulamada yol açabileceği sorunlar ve olası çözüm önerileri de sunulmaktadır. Çalışmanın özü, internet ortamında görsel-işitsel medya hizmetlerinin Türk Hukukundaki güncel durumu, AB Direktifi ile uyumu, sorunlar ve olası çözümler ile sınırlı olarak belirlenmiştir. Görsel-işitsel hizmetlerin internet ortamında düzenlenmesini içeren RTÜK Yönetmelik’i ve Yönetmelik’de atıflarla kapsama alınmış diğer kanunların ilgili hükümlerine çalışmada yer verilmekte olup, bunlar dışında kalan ve daha çok geleneksel

medya hizmetlerini kapsayan Basın Kanunu gibi hukuki düzenlemeler ele alınmamaktadır.

GİRİŞ

Radyo ile başlayıp kısa zamanda televizyonun yaygınlaşması ile toplumların bilgi, eğlence, haber ve sanata en hızlı erişim yolu haline gelen geleneksel medya hizmetleri, günümüzde gelişen teknoloji ve artan internet erişimi ile birlikte her an öngörülmesi zorlaşan bir yapıya bürünmeye devam etmektedir.

Bu durum, özellikle hukuki alt yapının ve çerçevenin oluşturulmasında yeterli dinamizmin yakalanamaması sonucu hem düzenlemeleri yapan ve denetleyen kurumlar için, hem de uygulayıcılar ve kullanıcılar için karmaşık ve zorlu bir süreç olmuş olsa da dünyanın geneli gibi Türkiye de Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (“RTÜK”) ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (“BTK”) ortak çalışmasıyla hazırlanmış ve yakın zamanda yürürlüğe giren Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamında Sunulması Hakkında Yönetmelik ile bu özel konunun hukuki tabanını oluşturmuştur. Bu yönetmelik, Türkiye’de internet ortamından görsel-işitsel medya hizmeti sunmak isteyen kuruluşların hukuki ve mali yükümlülüklerini düzenlerken, RTÜK Kanunu ve İnternet Yasası olarak bilinen kendisinden daha genel iki kanuna yaptığı atıflarla, olası ihlalleri ve yaptırımlarını da içermektedir.

Televizyon yayınlarının ve yayın kuruluşlarının çoğalmasıyla hissedilen yayıncılığın denetlenmesi ihtiyacı, Türkiye’de önce RTYK adı ile kurulup bugün RTÜK olarak aynı görevleri yerine getiren kurul eli ile uygulanmaktadır. Bu durum, internet ortamından yapılan yayınlar için de değişmemiştir. Türkiye’nin halen içinde bulunduğu AB üyelik süreci kapsamında tüm mevzuatın AB Yasaları ile uyumlu olması gerekliliği devam etmekte olduğundan ve bu uyumluluk düzenli olarak değerlendirilmeye tabi tutulduğundan; söz konusu Yönetmelik’in internet ortamından sunulan görsel-işitsel hizmetlerin AB Yasalarındaki ana mevzuatı olan AVMS Direktifi ile uyumlu olması gerekliliği göz ardı edilmemelidir.

Çalışmamızda öncelikle, Türkiye’de ilgili konuyu düzenleme ve denetleme yetkisine sahip kurumlara dair bilgiler verilmiş; internet ortamından sunulan medya hizmetlerinin gelişim süreci açıklanmış, daha sonra Türkiye özelinde internet ortamında yapılan yayınlara uygulanan mevzuatın gelişimi aktarılmıştır.

Üçüncü bölümde, Avrupa Birliği Kanunları çerçevesinde bu konuyu düzenleyen ana hukuki metin olan AVMS Directive ve Direktifin özellikle isteğe bağlı medya hizmetleri ve kullanıcı tarafından üretilen içerik gibi yeniliklere ilişkin düzenlemelerini içeren 2018 tarihli güncel versiyonu ele alınmıştır. Ayrıca AB’nin internet ortamından sunulan görsel-işitsel hizmetlere bakışı, Direktifteki son değişiklikler ve özellikle çocukların korunmasına ilişkin yaşanan gelişmeler ortaya konmuştur. Dördüncü bölümde ise Avrupa Birliği ile uyum sürecinin gerektirdiği şekilde AB Mevzuatı ile paralellik esasına dayanması beklenen Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Hizmetlerin İnternet Ortamından Sunulması Hakkında Yönetmelik detaylıca incelenmiş, bu inceleme esnasında mevzuatın anayasal olarak da güvence altında olan temel hak ve hürriyetler ile çatışan hükümleri ve AB Mevzuatı ile uyumlaştırılması gereken kısımları belirtilmiştir.

Beşinci bölümde ise mevzuatın uygulanmasının düzenleyici ve denetleyicisi olan RTÜK’ün bugüne kadar geleneksel görsel-işitsel medya hizmetleri konusundaki tutumu kararları incelenerek ortaya konmuştur. Son olarak; RTÜK kararları ışığında, AB Direktifiyle uyumlaştırılması gereken pek çok yönü olan Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Hizmetlerin İnternet Ortamından Sunulması Hakkında Yönetmelik’in uygulanmasının yaratabileceği sorunlara ve çalışma boyunca ileri sürülen çözümlere değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TÜRKİYE’DE İNTERNET ORTAMINDA GÖRSEL-İŞİTSEL HİZMETLERE İLİŞKİN DÜZENLEYİCİ VE DENETLEYİCİ KURUMLAR

1.1. Giriş

Çalışmamızda, Türkiye’de görsel-ışitsel medya hizmetleri alanını düzenleme ve özellikle denetleme yetkisi sahibi olan RTÜK’e ilişkin değerlendirmelere ve uygulamaya ilişkin sorunlarla olası çözümlere yer verildiğinden, söz konusu kurumların tanıtılması bütünlük açısından gereklidir. Bu nedenle ilk bölümde, çalışmamızın esasını oluşturan Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik’i düzenlemiş olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ile Bilgi ve Teknoloji Kurumu’na ilişkin bilgiler verilecek ve kurumsal yapıları ele alınacaktır.

1.2. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

Türkiye’de 1961 Anayasası’nın yürürlüğünden itibaren oldukça uzun bir süre boyunca Anayasada yer alan “Radyo ve Televizyon istasyonları ancak devlet eli ile kurulur” ifadenin bir sonucu olan yayıncılık tekeli oluşması söz konusu olmuştur. Hatta 1980 askeri müdahalesi radyonun yanı sıra televizyon kanalında duyurulmuş olup, 1982 Anayasa değişikliğinde de bu husus düzenlenirken hükmün bu kısmı tekrar edilmiş ve devletin yayıncılıktaki tekelinin devamı sağlanmıştır. Ancak, 1982 Anayasası’nın 133.maddesinin üçüncü fıkrasında ise radyo ve televizyon programlarına ilişkin görev, yetki ve sorumlulukların kanunla düzenleneceği hükme bağlanmıştır. Bu durum, ilk kez televizyon yayıncılığını düzenleyecek kanuni bir kurumun oluşturulabilmesine yol açmıştır. Bunun

üzerine 11 Kasım 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2954 s. Kanunla Radyo ve Televizyon Yüksek Kurul'u ("RTYK") kurulmuştur¹. Kurulun ana görevleri bu kanunun 6. maddesinde radyo ve televizyon yayınları için milli siyasete uygun ilkeler tespit etmek, uygulanmasının gözetimini ve denetimini yapmak olarak görülmektedir.

Devletin televizyon yayıncılığındaki tekeli, 1990 yılına gelindiğinde "Magic Box Star 1" isimli ilk özel kanalın Almanya'da uydu üzerinden iki kanal kiralayarak Türkiye'de yayın yapmasıyla² fiilen ortadan kalkmıştır. Böylece özel televizyon ve radyo kanallarının yayın hayatı başlamıştır. Bu fiili durumun Anayasa'da hukuki netliğine kavuşturulması ise 1993 yılını bulmuş, Anayasa'da özel radyo ve televizyon yayınlarına olanak sağlamak üzere devletin yayınlardaki tekelinin kaldırılmasını içeren değişiklik yapılmıştır. Bunun üzerine RTYK, yerini Mülga 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 1994 yılında yürürlüğe girmesiyle, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'na bırakmıştır³.

Bugün RTÜK, Türkiye'de radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemekle görevli, kamu tüzel kişiliğini haiz, özerk ve tarafsız bir kuruldur. Üyelerin seçiminin; 6112 s. Kanunun 35. maddesinde, mecliste siyasi parti temsilcilerinin oranına uygun şekilde meclis tarafından yapılacağı hükme bağlanmıştır. Ancak 2019 tarihli Avrupa Konseyi İzleme Raporu'nda⁴ da değinildiği üzere RTÜK'ün mevcut üyelik durumunun, 6112 Sayılı Kanun'da amaçlanan şekilde meclisteki temsiliyet yapısını yansıttığı tartışmalıdır. Kanuni dayanağı yine Anayasanın 133. maddesi olan RTÜK en çok denetim faaliyetleri ile ön planda olup, bu denetimi üç farklı şekilde yapmaktadır. Bunlar; Doğrudan

¹Gamzehan ÖZTÜRK, RADYO TELEVİZYON ALANINDA DÜZENLEME DENETLEME VE KONTROL RTÜK ve Dünyada RTÜK Benzeri Kuruluşlar, Erzurum, 2008, s.42.

² Mehmet ÖZÇAĞLAYAN, Türkiye'de Televizyo Yayıncılığının Gelişimi, Selçuk İletişim, 1, 2, 2000, s.45.

³ <https://www.rtuk.gov.tr/hakkimizda/3803/878/hakkimizda.html>

⁴ Avrupa Komisyonu Türkiye İzleme Raporu, Brüksel, 2019, Syf. 39-40.

denetim; ALO 178, RTÜK web ve RTÜK e-posta kanallarından⁵ yapılan izleyici şikâyetlerinin değerlendirilmesiyle gerçekleşen izleyici denetimi, ve yayın kuruluşlarınca yapılan Özdenetim yöntemleridir. Bu denetim yöntemleri işletilerek yapılan denetlemeler sonucu verilen kararlara karşı 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine göre yargı yoluna başvurulması mümkündür⁶. Yönetmelik’de suç duyurusunda bulunulmasının öngörüldüğü durumlarda bir ceza yargılamasının başlaması söz konusu olacaktır. Tüm radyo ve televizyon hizmetlerini düzenleyen ve denetleyen kurum olmasının yanı sıra RTÜK 2019 yılında yapılan düzenleme ile bu tür yayınların ve isteğe bağlı görsel-ışitsel hizmetlerin sunumunun internet ortamından yapılması durumunda da yetkili düzenleyici ve denetleyici otorite olarak kabul edilmiştir.

1.3. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

İnternetin özellikli ve teknik detaylı yapısı sebebiyle özellikle 2008 tarihinden sonra kapsamı ile birlikte adı da değiştirilerek Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (“BTK”) olan eski Telekomünikasyon Kurumu⁷, Türkiye’de internetle ilgili esas yetkili kurumdur. Ulaştırma ve Alt Yapı Bakanlığı’na bağlı olan BTK, kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve mali özerkliğe sahip olmakla birlikte Türkiye’nin ilk sektörel düzenleyici kurumudur⁸. 5809 s. Elektronik Haberleşme Kanunu’nda da belirtildiği üzere BTK’nın temel görevi; elektronik haberleşme de dahil olmak üzere tüm telekomünikasyon sektörünü düzenlemek ve

⁵ Bunlara ek olarak; Instagram isimli sosyal medya platformu üzerinden özel mesaj yolu ile yapılan bir şikâyet kabul edilmiş ve RTÜK Kurumsal Twitter hesabı üzerinden gerekli şekilde değerlendirileceği duyurulmuştur. Bknz: <https://twitter.com/rtukkurumsal/status/1307628118597947393>

⁶ Yavuz ŞEN, Radyo Televizyon Üst Kurulu Ve Kararlarının Yargısal Denetimi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007.

⁷ Nisan 1983 tarihli ve 2813 sayılı Telsiz Kanunu’nda değişiklik yapılarak 27 Ocak 2000 tarihli, 4502 Sayılı Kanun ile "Telekomünikasyon Kurumu" kurulmuştur. Kurumun adı daha sonra 10 Kasım 2008 tarihinde Elektronik Haberleşme Kanunu’nda yapılan değişiklikle Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olmuştur.

⁸ <https://www.btk.gov.tr/kurulus>, E.T. 4 Kasım 2020.

denetlemektir⁹. Aynı zamanda 2013 yılında 6475 s. Posta Hizmetleri Kanunu'nda yapılan değişikliklerle, BTK aynı zamanda posta hizmetlerinde de yetkili ve görevli kurum haline getirilmiştir. 5681 s. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Kuruluşuna İlişkin Kanun ile belirlenen temel yapıda, Kurum, Başkanlık teşkilatı ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu'ndan oluşmaktadır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu'nun, hem Kurumun hem de Kurulun Başkanı olan Başkan dahil olmak üzere toplam üye sayısı yedidir. Başkan ve Kurul Üyelerinin görevlendirilmelerine ilişkin yapılan son düzenleme 9 Temmuz 2018 Tarihli ve 30473 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 703 s. KHK ile yürürlüğe girmiştir¹⁰. Bu düzenlemeye göre hem Başkan hem de Kurul Üyeleri Cumhurbaşkanlığı tarafından atanacaktır. Kuruluş kanunda yer alan ve Kurumun bağımsızlığını güvence altına alan hüküm, kanaatimizce 2018 değişikliği sonrası işlevselliğini kaybetmiştir. Bu hüküm hiçbir organ, makam, merci veya kişi tarafından Kuruma emir ve talimat verilemeyeceğini, Kurumun görevini yaparken bağımsız olduğunu düzenler. Ayrıca Kurul üyelerinin, siyasi parti yönetim ve denetim organlarında görev almamış veya bu görevlerinden ayrılmış olmaları gerekliliği de yine bağımsızlık ve tarafsızlığı güvence altına almak için öngörülmüş olan bir düzenlemedir¹¹. Ancak bu şartlar altında, bağımsız ve tarafsız olmak zorunda olmayan ve bir siyasi partinin başkanı da olma sıfatını yasal olarak bulundurabilen Cumhurbaşkanlığı tarafından atanan bu kişilerin tarafsızlığının şüpheli olacağına kabulü gerekmektedir.

Bu çalışmanın ana mevzuatını oluşturan Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik, Türkiye'nin internet ve haberleşme konularındaki en yetkili kurumu olan BTK ve RTÜK iş birliği ile hazırlanmıştır. Denetleme konusunda otorite her ne kadar RTÜK olarak belirtilmiş olsa da Yönetmelik'de BTK ve RTÜK arasındaki işbirliğinin devamı

⁹ Detaylı Bilgi İçin Bknz: Coşkun Ongun, "Yayın Yoluyla Kişilik Hakları İhlali: Basın, Radyo-Televizyon ve İnternet Hukuku", Legal Yayıncılık, Temmuz 2013, İstanbul, s.71.

¹⁰ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3.htm>

¹¹ Bu düzenleme, 2018 yılında 703 s. KHK ile 5681 s. Kanuna eklenen Değişik İkinci Fıkra da yer almaktadır.

öngörülerek, gerekli olması durumunda denetim alanı belirleme ve çalışan değişimi gibi esneklikler düzenlenmiştir. Böylece, ilerleyen süreçte de Türkiye’de internet ortamından yapılan görsel-işitsel hizmetlerinin sunulmasında, bu iki kurum arasındaki işbirliğinin gerekirse artarak devam etmesinin önü açılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İNTERNET ORTAMINDA YAPILAN GÖRSEL-İŞİTSEL HİZMETLERİN GELİŞİMİ

2.1. İnternet Ortamında Yapılan Görsel-İşitsel Hizmetlerin Gelişimi

Analog yayınlarla hayatımıza giren televizyon, gelişen teknoloji sayesinde son 30 yıl gibi kısa bir sürede pek çok farklı şekillerde kullanıcılara sunulmuştur. Bu gelişmelerin en güncel hali, yayınların internet üzerinden sunulmasıdır. Ancak bu gelişmenin tarihsel sürecine bakıldığında öncelikle analog yayınların, bilgisayarlarda kullanılan ve veriyi 0 ve 1'ler halinde kodlayarak iletmeyi sağlayan dijital yöntemin televizyon yayıncılığında kullanılmasıyla; yayınların sayısal(dijital) olarak izleyicilere iletimini sağlayan teknoloji¹² ile başlayan sayısal yayıncılık kısaca incelenmelidir. Bu teknolojinin kapsadığı ve Türkiye’de de kullanılan yayın çeşitlerinden dört ana başlık; Sayısal Karasal Yayıncılık, Uydu Yayıncılığı, Kablolu Yayıncılık ve İnternet Altyapısı Üzerinden Yayıncılık olarak sayılabilir¹³.

Bunlardan ilki olan Sayısal Karasal Yayıncılık(“DVB-T”)¹⁴, yayınların elektromanyetik sinyallerle naklediciden alıcıya alıcının sahip olduğu veya günümüz teknolojisinde neredeyse tüm yeni televizyonların dahili bir parçası olan uydu alıcısı benzeri bir cihazla alınarak görüntülenmesini sağlayan sistemdir.

¹²Hasan Yaman, Sayısal Yayıncılığın Sağladığı Olanaklar; Etkileşimli Televizyon Ve IPTV Uygulamaları, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2017, cilt 6, s.3, syf. 246.

¹³ <https://www.rtuk.gov.tr/sayisal-yayincilik-nedir/3893/1999/sayisal-yayincilik-nedir.html>

¹⁴ Digital Television Broadcast-Terrestrial(DVB-T): İngilizce teriminin kısaltması olan DVB-T, Türkiye’de de aynı kısaltma ile isimlendirilmiş olarak kullanılmaktadır. <https://www.rtuk.gov.tr/sayisal-tv-yayinciligi/3895/2003/dvb-t-frekans-planlamasi.html>

Uydu Yayıncılığı; sayısal yayıncılık sıkıştırma yöntemleri kullanılarak bir yayının uydu aracılığıyla doğrudan evlere veya dağıtım merkezlerine iletildiği yayınlardır.¹⁵ Bu yayımlar da Sayısal Yayıncılığın alt türü olarak “DVB” kısaltması ve uydu (Satellite) kelimesinin baş harfinin eklenmesiyle “DVB-S” olarak adlandırılmaktadır.

Kablolu Yayıncılık; özellikle coğrafi konum ve engeller sebebiyle karasal yayının ulaştırılamadığı yerlerde, radyolink ve uydular aracılığı ile dağıtım merkezlerine ulaştırılan görüntü, ses vb. yayın içeriğini oluşturan verilerin fiberoptik kablolar aracılığıyla kullanıcılara ulaştırılmasıdır¹⁶.

Son olarak ise İnternet Alt Yapısı Üzerinden Yayıncılık; dünyada hızla gelişen teknolojinin bir sonucu olarak artan veri miktarı ve boyutlarının sıkıştırılması için yeni ve ileri düzey yöntemler ortaya çıkmıştır. Bu yöntemlerle daha fazla sıkıştırılabilen verilerin, internet ağı üzerinden internete erişebilen herhangi bir cihaz üzerinden kullanıcılara sunulması şeklinde gerçekleştirilen yayıncılık, İnternet Yayıncılığıdır. İnternet, günümüzde dünyanın çok büyük bir bölümünde kullanıcılar için oldukça yaygın ve erişilebilir olduğundan, yayıncılığın en hızlı gelişim göstermekte olduğu platformdur. Ayrıca son yıllardaki gelişmelerle, internet yayıncılığının izleyiciyle etkileşimi arttırdığı, zaman kavramını ortadan kaldırıp izleyicinin isteklerine daha etkin cevap verdiği ve izleyici aynı zamanda aktif bir üretici haline getirdiğini de belirtmek gerekir¹⁷.

Yakın geçmişe kadar internet ortamında yayın yapmanın tercih edilmesini sağlayan pek çok özellikten bazıları gereken sermayenin geleneksel yayıncılıkta gerekenden çok daha az olması, hızla ve oldukça az masraflar kitlelere yayılabilmesi ve sansüresüz içerik sunulabilmesidir. İnternet ortamından yapılan

¹⁵ K. Kaya Paçacı Atilla Seçki ve Şefik Y. Pençereci, Düzenleyici Kurumların Sayısal Yayıncılıkta Rolü, Ankara, Ekim 2011.

¹⁶Hasan Yaman, Sayısal Yayıncılığın Sağladığı Olanaklar; Etkileşimli Televizyon Ve IPTV Uygulamaları, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2017, cilt 6, s.3, syf. 250.

¹⁷ Fatih Söğüt, Türkiye’de Analog Yayıncılıktan Sayısal Yayıncılığa Geçiş ve İzleyiciye Olan Etkileri, Dördüncü Kuvvet, 2019, S.2, s.12.

yayımlar “video-on demand”¹⁸ olarak isimlendirilen ve kullanıcının kontrolünü üst seviyede tutan, isteğe bağlı yayımların artmasıyla bir dönüm noktası yakalamış ve yayıncılık tarihine bambaşka bir sayfa açmıştır. Geleneksel görsel-ışitsel hizmetlerin aksine kullanıcılara istedikleri zaman, teknik olarak yeterliliği sağlayan pek çok cihazdan hizmet sunan; pek çok dil seçeneği, kalınan yerden devam etme ve içerikleri puanlayarak kullanıcıyı tanıma ve tavsiyelerde bulunma gibi pek çok özellik sunan platformların varlığı kullanıcıların görsel-ışitsel medya hizmetlerine olan bakışında büyük bir değişikliğe yol açmıştır. Bu kadar gelişmiş olan kuruluşların genel olarak abonelik veya ön ödeme gibi koşullu erişim sunmaları ise ücretlendirmelerin şu ana kadar çoğu ülke için makul seviyelerde tutulmasıyla birlikte kullanıcıların bu hizmetlere olan taleplerinde çekimser davranmalarına sebep olmamış görünmektedir.

2.2. Türkiye’de İnternet Ortamında Görsel-İşitsel Hizmetlerin Gelişimi

Özellikle 2010 sonrası internet kullanımının daha hızlı yaygınlaşması ile tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de internet ortamı medya hizmetleri için aktif şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bugünkü anlamda görsel-ışitsel medya hizmetlerinden önce internet yayımları, gazeteler ve dergiler gibi yazılı basın organlarının kendi sitelerini kurması ve bu sitelerden yayın yapması ile başlamıştır. Türkiye’de ilk olarak Temmuz 1995’te Aktüel Dergisi internette kendi sitesini kuran basın organı olmuştur¹⁹. Ancak bu yayımlar bugünkü şekilde yapılan bir internet gazeteciliğinden çok, başlarda yalnızca ilgili basın organına ait bir web sitenin varlığı, daha sonralarda ise söz konusu basının basılı haldeki güncel yayımlarının internet ortamına taranmasından ibaretti. Medyanın internete geçişi anlamında büyük bir adım olan bu gazete ve dergilerin internet ortamında yayınlanmasını çok geçmeden televizyon ve radyolar takip etmiştir.

¹⁸ Sedat Özel, "Talebe Bağlı Video Servisleri Çağında Netflix Etkisi" . İnsan ve İnsan 7, 2020, Syf 118.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/insanveinsan/issue/57582/786938> E.T.28.12.2020

¹⁹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Bilgi Toplumu ve Araştırmaları Komisyonu Raporu, Haziran 2012, 381, Syf. 946 .

Türkiye’de internette yer alan ilk televizyon kanalı 12.06.1997’de internet hayatına başlamıştır. Böylelikle Türkiye için de başlayan görsel-işitsel medya hizmetlerinin internet ortamına taşınması macerası özellikle son yıllarda oldukça gelişmiş ve değişmiştir.

Söz konusu değişimin bugün dünyaca kabullenilmiş bir “gelişim” olduğu gerçeğinin altında yatan pek çok unsur vardır. Bunlardan bazıları teknolojinin ilerlemesiyle ortaya çıkan hızlı erişim, çok fazla sayıda kişiye erişim, düşük sermaye gereksinimleri gibi avantajlardır. Ancak, özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde (“ABD”) yaygın olan “video kiralama” uygulamasının, Blockbuster²⁰ gibi mağazalar zincirleri üzerinden belirli süreler için kiralanarak süre sonunda mağazaya iadesi ve kullanıcının kiralama bedeli dışında kalan depozitoyu geri alması prensibi üzerine kurulu olmasına alternatif olarak doğan Netflix, kuruluşu itibari ile Blockbuster’ın iş modelinin yıkımını getirmiştir. Netflix’in görsel-işitsel hizmet kiralama platformu olarak sunduğu alternatif kullanıcıların video kiralamak için mağazaya gitmesi gerekliliğini ortadan kaldıran ve seçtikleri dizi/filmleri evlerine kadar gönderen bir alternatifti.

Temel olarak kiralama, kira dönemi sonunda ürünü posta yoluyla iade etme döngüsünden ibaret olan bu sistem, daha sonra postalama sürecini de ortadan kaldırarak bir platform üzerinden abonelik esasına dayalı görsel-işitsel hizmetlere erişim imkanı sunmaya başlamıştır. Bu girişim öncelikle kullanıcının video mağazasına gitmesi gerekliliğini ortadan kaldırarak dönemin en büyük ve yenilikçi şirketlerinden olan Blockbuster’ın yıkımını başlatmıştır. Daha sonra kendi getirdiği bu modeli başka bir şirket tarafından takip edilse de rekabete yer bırakmayacak şekilde geliştirmiştir ve dönüştürmüştür. Teknolojik gelişmeler sayesinde söz konusu iş modelinin bu şekilde değişip gelişmesi durumu, özünde

²⁰ Bknz: <https://www.businessinsider.com/the-rise-and-fall-of-blockbuster-video-streaming-2020-1>
(E.T.27.12.2020)

“disruptive digitalization”²¹ olarak bilinen ve alışlagelmiş iş modellerinin dijitalleşmeyle yok olmasını anlatan durumdur. Dijitalleşmenin sonunda söz konusu ürün/hizmet yok olmazken, bu ürün ve hizmetin kullanıcıya sunulmuş şekli geri dönülmez biçimde değişmiş ve yok olmuş hale gelir. Böylece, kullanıcının hizmet ve ürünü en hızlı, en kolay, en az maliyetle alması söz konusudur. Ancak ne teknolojinin ne de dijitalleşme ile değişen iş modellerinin burada durması söz konusu değildir. Yalnızca geçtiğimiz birkaç yıl göz önüne alındığında dahi bu tür hizmet ve ürünlerin yalnızca kullanıcıya sunulmasından ibaret olmadığı açıktır. Artık kullanıcının bu süreçte yaşadığı deneyimin kişiselleştirildiği ve kullanıcı ile sunucu arasında iki taraflı bir iletişim içerdiği görülmektedir. Bu da başta görsel-işitsel hizmetler olmak üzere pek çok alanda kaçınılmaz bir başka dijital dönüşüm (digital disruption) anlamına gelmektedir²². Oldukça hızlı ve etkili ilerleyen, bir anda kitlelerin hizmet ve ürüne erişimini tamamen değiştiren bu yıkıcı yeniliklerin yakın zamanda sona ereceğini düşünmek de mümkün değildir²³.

Son yıllarda medya hizmet sağlayıcı kuruluşların kullanıcıyı tanıma konusunda da artan eğilimi, en etkin örneğini Netflix platformunda gördüğümüz ve kullanıcının platformla girdiği her etkileşimi kişiselleştirmeye yönelik değerlendiren teknoloji ile çok yönlü bir deneyim haline gelmiştir²⁴. Bugün internet ortamından yayıncılıkta dünyanın önde gelen Netflix, AppleTV+ ve Amazon Prime Video gibi kuruluşların Türkiye’de etkin ve popüler olmasının yanı sıra BluTv ve PuhuTv gibi Türk kuruluşların da özellikle isteğe bağlı görsel-işitsel hizmetlerin internet ortamından sunumunda dünyayı yakından takip ettikleri ve hızla büyüdükleri görülmektedir. Tüm bu gelişmeler, internet ortamında yapılan yayımlara ilişkin özel bir hukuki düzenleme yapılmasını gerektirmiştir. Yukarıda

²¹ Kal Raustiala and Christopher Jon Sprigman. "The Second Digital Disruption: Streaming and the Dawn of Data-Driven Creativity." *New York University Law Review*, s. 94, no. 6, Aralık 2019, Syf. 1557.

²² (A.g.e.) Syf. 1558-1559.

²³ Daniel A. Skog & Henrik Wimelius & Johan Sandberg, *Digital Disruption, Business & Information Systems Engineering*, 2018, Vol:60(5), Syf. 431–437.

²⁴Rıfat ERKEK, *Yeni Medya Teknolojilerinin Film Endüstrisine Etkileri: Netflix Örneği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Sinema Televizyon Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s.98.

bahsedilen ve internet yayıncılığını avantajlı hale getiren özelliklerin bir kısmı hala geçerli olsa da Türkiye’de internet ortamından sansürsüz içerik sunulabilmesi konusu artık neredeyse geleneksel medya hizmeti yöntemleriyle eşit derecede mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AVRUPA BİRLİĞİ İNTERNET ORTAMINDA GÖRSEL-İŞİTSEL MEDYA HİZMETLERİ MEVZUATI VE GÜNCEL DURUM

3.1. Avrupa Birliği'nde Görsel-İşitsel Hizmetler Mevzuatı

Tüm dünyada görsel-işitsel hizmetleri konusunda yapılan düzenlemelere öncü olan ABD'den sonra Avrupa Birliği de 1980'li yılların sonlarına doğru bir takım yasal düzenlemeler yapmaya başlamıştır. Aslında, çoğu zaman olduğu gibi düzenlemelere duyulan ihtiyacın gündeme gelmesini uyumsuzlukların sağladığını söylemek yerinde olacaktır. Avrupa Topluluğu Adalet Divanı'nın 1974'te Sacchi²⁵ davasında verdiği kararda yer alan televizyon teşebbüslerinin kamuyu ilgilendiren kültürel ve bilgilendirici özü nedeniyle Avrupa Ekonomik Birliği Kurucu Anlaşması kapsamına giren teşebbüsler olarak değerlendirilemeyeceğinin belirtilmesi, ilerisi için Avrupa Birliği'nin medya konusunda yetki alanına bakışının temelini oluşturmuştur.

İlgili davada, İtalya Devleti tarafından televizyon yayıncılığında Radio Audizione Italia ("RAI") lehine tekel hakkı tanınmış olmasının Kurucu Anlaşma'ya aykırılık olarak değerlendirilen kısımları açıklanırken, 6 maddelik hüküm kısmının 4. maddesinde Üye Devlet tarafından imtiyazlı haklar verilen teşebbüslerin dahi 86.madde kapsamı dışında kabul edilmeyeceği belirtilmiştir²⁶. Ayrıca televizyon yayımları, serbest dolaşım ilkesi kapsamına giren ürün ve hizmetler içinde

²⁵ Court of Justice of the European Union, Giuseppe Sacchi v Italy, C-155/73, 30 April 1974.

²⁶Treaty establishing the European Economic Community (EEC Treaty), Rome, 25 March 1957, Article 86.

değerlendirilmiştir. Karara ışık tutan “Advocate General²⁷” Reischl’in görüşünde de görüldüğü üzere; televizyon yayıncılığı teşebbüslerine tanınan imtiyazlarla haksız rekabete yol açılması ve tekelleşme yaratılması gibi durumların Anlaşma kapsamında korunmayacağı işaret edilmiştir²⁸.

Bu düzenlemeler, o günkü anlamda görsel-ışitsel medyayı oluşturan televizyon ve radyo hizmetlerini kapsayan düzenlemelerdir. Bugün medya hizmetlerini hem geleneksel anlamda hem de güncel teknolojilerle yeniden şekillenen ve çeşitlenen halleriyle yürürlükte olan Görsel İşıtsel Medya Hizmetleri Direktifi (AVMSD)’ni²⁹ incelemeden önce kısaca bilinmesi gereken iki ana Direktif “Sınır Aşırı Televizyon Direktifi 1989” ve “İleri Televizyon Standartları Direktifi”dir³⁰.

Sınır Aşırı Televizyon Direktifi (89/552 EEC); özünde aynı amaçları içeren, Türkiye’nin de taraf olduğu ve 1993 yılında Resmi Gazetede yayımlanarak ülkemizde yürürlüğe giren uluslararası “Sınır Aşırı Televizyon Sözleşmesi³¹” 5 Mayıs 1989’da kabul edildikten 5 ay sonra düzenlenmiştir³². Bugün yürürlükte olmayan Direktif, genel anlamda analog yayınları ve Avrupa Birliği ülkeleri arasında bu yayınların serbest dolaşımını düzenlemiştir. Bu aşamada, medyayı Avrupa Kültürünün güçlenmesi ve yayılması için etkin bir araç olarak gören AB, söz konusu Direktif ile yayın sürelerinin en az yarısının Avrupa yapımlarına ayrılması gerektiği gibi hususları belirlemiştir. Ayrıca Direktifte yetki ilkesi, çocukların korunması ve cevap hakkı gibi önemli konulara yer verilmiş ve hukuki çerçeve çizilmiştir³³.

²⁷Bkzn:[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2019\)642237](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2019)642237) (E.T. 27.12.2020)

²⁸ Opinion of Mr Advocate General Reischl, Court of Justice of the European Union, Giuseppe Sacchi v Italy, C-155/73, , 20 March 1974. (Bknz: *European Court Reports 1974 -00409*)

²⁹ Bknz. İng: Audio Visual Media Services Directive

³⁰Arzu KİHTİR, Avrupa Birliği Görsel İşıtsel Politikası Bağlamında AB Meda Hukukunun Temel Çerçevesi, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2012, s.77.

³¹ Bknz. İng: European Convention on Frontier Television

³² OJ L 298, 17.10.1989, p. 23–30.

³³ Vedat ÇAKIR ve Birol GÜLNAR, “Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Televizyon Yayıncılığına Yönelik Düzenlemeler”, Gıme Amerikan Üniversitesi tarafından düzenlenen “Küreselleşme ve Yeni Medya Politikaları Uluslararası İletişim Sempozyumu”, KKTC, 2006, s.210.

Bunu takip eden ve gelişen teknolojiyle birlikte daha fazla ihtiyaca cevap veren diğer Direktif ise 95/47 EC sayılı İleri Televizyon Standartları Direktifidir³⁴ (“İTSD”). Bu Direktif yalnızca analogdan sayısal yayına geçmekte olan teknolojinin getirdiği yeniliklerin AB’deki hukuki yapısını oluşturmakla ve AB Üyesi ülkelerin geçişlerini uyumlaştırmakla kalmamıştır. Bunlara ek olarak bir yandan teknik standartları düzenlerken aynı zamanda mevcut televizyon kuruluşlarının sayısal yayına geçiş imkanlarından piyasadaki varlıklarına zarar gelmemesi için adil şekilde faydalanmalarını hedefleyen düzenlemelere yer vermiştir.

Söz konusu iki Direktif de ilk hallerinden sonra çeşitli değişiklikler geçirmiştir ancak teknolojinin öngörülemez ilerleyişi medya üzerinde oldukça radikal değişimler yaratmıştır. Bu durum 2010/13/EU³⁵ sayılı Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Direktifinin oluşturulmasını zorunlu kılmıştır.

Çalışma boyunca ele alınan dijital dönüşüm, hizmet sağlayıcıların hukuki sorumluluğu, kullanıcı tarafından üretilen içerik, isteğe bağlı video gibi yeniliklerle birlikte hukuken düzenlenmesi gereken pek çok alan ortaya çıkmıştır. Teknolojik gelişmeleri takip ederek var olan regülasyonların modifiye edilmesi yöntemleri sayesinde pek çok hukuki belge, günün koşullarına senkronize edilmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak; Direktif düzenlendiği tarihe kadar yapılmış olan Avrupa Parlamentosu Görüşmeleri, Dünya Ticaret Örgütü Konferansları, Ülke Kararları vb. pek çok kaynakta yer alan düzenlemelerin Avrupa Birliği amaç ve ilkeleri çerçevesinde sistematik ve etkin şekilde kodifiye edilmesi gereksiniminden doğmuştur³⁶.

³⁴ OJ L 281, 23.11.1995, Syf. 51–54

³⁵ OJ L 95, 15.4.2010, Syf. 1–24.

³⁶Direktifin 1-7. maddelerinde atıf yapılan tüm görüşme, anlaşma, rapor ve kararların Direktifin içeriğini oluşturmada belirleyici olduğu görülmektedir.

Avrupa Birliği Uyum Süreci kapsamında mevzuatını AB ile uyumlu hale getirmesi gereken Türkiye'nin görsel-işitsel medya hizmetlerini düzenlediği RTÜK Yönetmeliği'nin hukuki incelemesi ile mevcut sorunlara olan karma yaklaşımlı çözümlerinin rasyonelliğinin ve ilgili AB Direktifi ile uyumunun değerlendirildiği çalışmamızın, bu bölümünde ilerleyen bölümlerdeki değerlendirmelere esas olmak üzere Direktifin açıklanmasına yer verilmektedir. Tüm bu sebeplerle, Direktifin oluşturulan son halinin incelenmesine geçmeden önce, 2010/13/EU sayılı Direktifin ana hatlarına değinmek gerekmektedir.

3.2. 2010/13/ EU sayılı Direktifin Genel Çerçevesi

Avrupa Birliği'nin 2010/13/EU sayılı Direktife kadar görsel-işitsel hizmetler ve genel anlamda medya politikasının AB kurucu anlaşmasında yer alan 151. maddedeki kültür konusu içinde yer aldığı görülmektedir³⁷. Direktifin düzenlenme sebepleri gerekçeler kısmının 4. ve 5. maddelerinde yer almaktadır. Bu sebepler kısaca şöyle özetlenebilir; görsel-işitsel medya hizmetleri yalnızca kültürel değer aynı zamanda ekonomik hizmetlerdir ve teknolojik gelişmelerle değerışen iş modelleri, ticari yayıncılığın finansmanları, kültürel ve dilsel çeşitlilik ve uygun rekabet şartlarının sağlanması. gibi pek çok ihtiyaç artık medya endüstrileri için hukuki netliğin sağlanmasını gerektirmiştir.

Avrupa Birliği'nde benimsenen Tek Pazar (Single Market)³⁸ şartlarının görsel-işitsel medyayı da içine alacak şekilde, haksız rekabet oluşturmadan ve üye ülkelerce bu hizmetlerinin serbest dolaşımına engel olmayacak şekilde düzenlemeler yapılması gerektiği de Direktifin düzenlediği önemli hususlardan biridir. Direktif, Üye Devletlerin kendi anayasalarında yer alan ifade ve basın

³⁷Arzu KİHTİR, Avrupa Birliği Görsel İşitsel Politikası Bağlamında AB Meda Hukukunun Temel Çerçevesi, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2012, s.76.

³⁸“Tek Pazar” Avrupa Birliği ülkeleri arasında herhangi bir iç sınır gözetmeksizin mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını düzenleyen; tek bir bölge olarak kabul edilerek tüm Avrupa Birliği ülkeleri içinde rekabeti ve ticareti teşvik eden bir ticaret planıdır ve birliğin en büyük başarılarından biridir.

Bknz. https://ec.europa.eu/growth/single-market_en (E.T. 21.10.2020)

özgürlüklerinin uygulanmasına engel teşkil etmeyeceğini de hükme bağlamıştır. Ayrıca hem Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hem de Avrupa Birliği Kurucu Anlaşması'nda yer alan temel hak ve hürriyetlere tamamen uyum gösterecek şekilde düzenlenmiştir. Bunlardan bazıları küçüğün ve tüketicinin korunması; ifade, haber alma ve basın özgürlüğü; serbest rekabet, engelli ve yaşlıların hizmete erişebilmeleri olarak sayılabilir.

Direktifin tanımlar kısmında görsel-işitsel medya hizmetleri detaylıca tanımlanmıştır. Direktifin kapsamı yalnızca Direktifte tanımlanmış olan görsel-işitsel medya hizmetleri ile sınırlı tutulmuştur. Ayrıca 28. maddesinde açıkça gazete ve dergilerin elektronik versiyonlarını ve 31. maddesinde ücretsiz yayını yapılan kamu hizmeti duyurularını ve yardım çağrılarını kapsam dışında tutmuştur.

Sınır Aşırı Televizyon Direktifi ve İleri Televizyon Standartları Direktifinde eksik kalan noktalardan en belirginini, teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan yeni bir kavram olan "isteğe bağlı görsel-işitsel medya hizmetlerine" ilişkin düzenlemeler olmuştur. Bu durum 2010/13/ EU sayılı Direktifte isteğe bağlı görsel-işitsel medya hizmetlerinin özel yapıları sebebiyle Direktifin yalnızca temel kurallarıyla uyumlu şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Yani Direktif, isteğe bağlı görsel-işitsel medya hizmetlerinin genel olarak daha esnek düzenlemelere tabi olması gerektiğini ve gelişim hızı da göz önüne alınarak bazı kavramların dinamik yorumlanması gerektiğini de belirtmiştir³⁹.

Direktifte kaynak üye ilkesi, bilgi çoğulculuğu ilkesi ve tek yargı yetkisi gibi ilkeler ışığında düzenlenen yetki hususunun hukuki çerçevesi belirlenmişse de üye devletlerin daha ayrıntılı ve katı kurallar uygulayabilecekleri öngörülmüştür.

³⁹Ayrıca Bknz: Eugenio H. Villareal, Katrina Monica C. Gaw. "Beyond Conventional Free TV and Moviehouses: Proposing a Regulatory Framework for Video-on-Demand and Livestreaming Services Content Accessed through the Internet, and Establishing Norms for Audience Empowerment and Sensitivity on Web-based Entertainment." *Ateneo Law Journal*, vol. 61, no. 1, August 2016, p. 123-203.

Ancak belirtilmelidir ki bu hizmetlerin kamu üzerindeki hızlı ve yoğun etkisi, fikir oluşturmaktaki gücü gibi hususların önemi sebebiyle kullanıcıların bir hizmetin içeriğinden kimin sorumlu olduğunu bilmeleri gerekmektedir⁴⁰. AİHM tarafından da 13936/02 Başvuru sayılı Manole And Others v. Moldova davasında değinildiği üzere, Üye Devletler, çoğulculuk ilkesinin baş garantörüdür ve televizyon, radyo gibi medya hizmetleri kamunun düşünce ve bilgiye erişiminde özel bir rol oynamaktadır. Bu durumun etkili ve geniş kapsamıyla ifade özgürlüğüne uygun şekilde devam ettirilebilmesi için devletler yalnızca müdahale etmemekle kalmamalı, pozitif yükümlülüklerini de yerine getirmelidir⁴¹.

Düşünce ve bilgiye erişim ve çoğulculuk ilkesinin etkin uygulanması için devletlerin gerekli şartlar sağlaması gerektiği bu şekilde kabul edilse de her türlü içeriğin her durumda korunması gerektiği elbette söylenemez. Direktif de buna uygun olarak, dünya genelinde belki de en çok kabul gören mücadele olan çocuk istismarı ile mücadele kapsamında, Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Kararları da çocuk istismarı ve çocuk pornosu ile mücadele konusunda katı düzenlemeler içermektedir. Buna göre, tüm medya hizmet sağlayıcılarının bu çerçeve kararlara uygun şekilde çocuk pornografisi dağıtımındaki yasaklara tabi olacaktır. Ayrıca kural ihlali durumunda, yargı yetkisi kuralının bir istinası olarak ihlale uğrayan ülke tarafından medya hizmet sağlayıcıya yaptırımlar uygulanabilecektir.

Direktifte reklamların süresi, programların bütünlüğü, Avrupa televizyonunun reklamları programların arasına koymayı tercih eden yapısının korunması; tıbbi ürün ve tedavilerin görsel-işitsel ticari iletişiminin yasaklanması; alkol ve tütün ürünleri ile ilgili katı kurallar konması da yer almaktadır. Genel anlamda reklam

⁴⁰2010/13/EU Direktifi Gerekçeleri Md.(45)“Görsel-işitsel medya hizmetlerinin özel doğasından ve özellikle bu hizmetlerin insanların fikirlerini oluşturma şekli üzerindeki etkisinden dolayı, kullanıcıların bu hizmetlerin içeriğinden kimin sorumlu olduğunu kesin olarak bilmeleri esastır. Bu yüzden, Üye Devletlerin, kullanıcıların medya hizmeti sağlayıcısı hakkındaki bilgiye istedikleri zaman kolay ve doğrudan erişimini sağlamaları önemlidir. Her Birlik hukukunun ilgili tüm diğer hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bu amacın nasıl gerçekleştirileceği hususundaki uygulama ayrıntılarını kendisi belirler.”

⁴¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Manole And Others V. Moldova (Başvuru No. 13936/02), 17.09.2009, p.95-99.

ve tele-alışveriş konularında belirli standartlar konmuşsa da üye devletlerin bu hususları daha katı kurallarla düzenlemelerinin önünde engel olmadığı da açıkça belirtilmiştir. Burada da görüldüğü üzere Direktif⁴² kavramının özüyle uyumlu olarak; Direktifle belli bir alanda ulaşılmak istenen hedeflerin hukuki çerçevesi, ana koşulları belirlenirken; taraflar iç hukuklarında, bu çerçeveye aykırılık oluşturmayacak daha detaylı hukuk kuralları düzenler.

Direktifte görsel-işitsel ticari iletişimin çeşitlenmesi ve gelişmesiyle karşımıza sıklıkla çıkan yöntemlerden biri olan ürün yerleştirmeye ancak belirli şartlarda izin verilmesi öngörülmüştür. Bu düzenlemelerin geneline sirayet etmiş olan tüketicinin korunması amacının bir başka görünümü de; gerekçedeki 81. maddede düzenlenen gizli şekilde yapılan ürün yerleştirmenin yasaklanmasıdır.

Televizyon yayıncılığı için daha önce de uygulanmakta olan “cevap hakkı” da Direktifte yer almaktadır. Bu hak, herhangi bir medya hizmeti içinde tüzel veya gerçek kişi fark etmeksizin yer alan ve bu kişilerin gerek haksız suçlamalarla gerek haklarında verilen yanlış bilgilerle mağduriyetlerine sebep olunması durumunda kendilerini aynı yolla savunmaları için öngörülmüş bir haktır⁴³. Direktifin 103. maddesinde “cevap hakkı çevrim içi ortamda da uygulanabilir” şeklinde düzenlenmiş ve Direktif kapsamına giren her türlü görsel-işitsel hizmet için uygun bir yasal çözüm olarak yer almıştır.

3.3. Mevzuatın Güncel Durumu: 2018/1808/ EU sayılı Direktif

Yukarıda hakkında genel bilgiler verilmiş olan 2010/13/EU sayılı Direktifin bugün yürürlükte olan son halini alması 14 Kasım 2018 tarihinde 2018/1808 sayılı Direktifle gerçekleşmiştir⁴⁴. Audiovisual Media Services Directive (“AVMSD”)

⁴² Tanım için Bknz: <https://op.europa.eu/en/web/eu-vocabularies/at-concept/-/resource/authority/resource-type/DIR/?target=Browse> E.T. 28.12.2020

⁴³ Serdal Baytar, Kitle Haberleşme Araçlarının Yayınlarına Karşı Cevap ve Düzeltme Hakkı, TBB Dergisi, 2006, sayı 62, s.133

⁴⁴ OJ L 303, 28.11.2018, p. 69–92

ismiyle bilinen Direktif görsel-işitsel medya hizmetlerinin AB'deki güncel ana mevzuatıdır. İlerleyen bölümlerde Türkiye mevzuatının farkları ve uyumlaşması gereken hususları daha açık şekilde ortaya koyabilmek için alışmanın bu kısmında genel olarak AVMS Direktifinin güncel içeriği ele alınacaktır.

3.3.1. Tanımlardaki Değişiklikler

Direktifin 2010 versiyonunun tanımlar kısmında görsel-işitsel medya hizmeti; “medya sağlayıcısının editoryal sorumluluğu altında olan ve temel amacı öngörülen mevzuatlara uygun şekilde bilgilendirmek, eğlendirmek ve eğitmek üzere elektronik iletişim ağı yoluyla kamuya program sağlayan bir hizmet” olarak belirlenmiştir. Aynı maddede televizyon yayınlarının yanı sıra isteğe bağlı görsel-işitsel hizmetlerin de aynı tanım altına gireceği belirtilmiştir. 2018 Direktifinde ise bu tanıma medya hizmet sağlayıcısının çerçevesini genişleten bir ekleme yapılarak “hizmetin temel amacı olmasa da ayrılmaz bir bölümünün” aynı koşulları sağlayan programlar olmasının görsel-işitsel hizmet olarak değerlendirileceği hükme bağlanmıştır⁴⁵.

Bu değişiklik günümüz teknolojisinde gerek kullanıcı tarafından oluşturulmuş içeriklerin gerek haber kaynaklarının ve iletişim platformlarının oldukça birbirine geçmiş halde bulunabildikleri pek çok servis ve hizmet sağlayıcının varlığı sebebiyle yapılmıştır. Medya hizmet sağlayıcının temel amacı, görsel-işitsel hizmet sağlamak olmasa da ayrılmaz bir bölümünün mevzuatta öngörülen kriterleri sağlamak kaydıyla bu tür hizmetleri sunması durumunda Direktifin bu içeriklere de uygulanabilmesi yönünden söz konusu değişiklik Direktifin kapsamını genişletmektedir.

Tanımlar kısmının özünde ciddi bir değişiklik olmamakla birlikte bazı kavram eklemeleri yapılmıştır. Bunlardan ilki video paylaşım platformu hizmeti

⁴⁵ Bknz: AVMS Direktifi, (EU) 2018/1808, Bölüm I, m. 1(d).

tanımıdır⁴⁶. Tanıma göre video paylaşım platformu hizmeti; hizmet sağlayıcısının editoryal sorumluluğu olmaksızın program, kullanıcı tarafından oluşturulan video veya her ikisini de bilgi vermek, eğlendirmek veya eğitmek amaçlarıyla kamuya sunduğu hizmetlerdir. Bu hizmetin elektronik iletişim ağı yoluyla sağlanması gerekmektedir ve otomatik yöntemler ile izleme, etiketleme ve sıralama algoritmalarını da kapsadığı ilgili maddede yer almaktadır⁴⁷.

Değişikliğe uğrayan “program” tanımı ise uzunluğuna bakılmaksızın, sesli veya sessiz hareket halindeki görüntülerden oluşan ve medya servis sağlayıcısı tarafından düzenlenmiş katalog veya çizelgede içindeki her bir öğedir⁴⁸. Burada eklenen “uzunluğa bakılmaksızın” kriteri de artık yalnızca birkaç saniyelik bir video yaratmanın ve sunmanın da çok kolay ve yaygın olmasından kaynaklı Direktifin kapsamına giren bu tür yapımların çerçevesini netleştirmek içindir.

Direktifin 2010 versiyonunun uygulanmasında, kapsama girdiği tartışmalı olan bazı içeriklere ilişkin 2015 yılında yapılan New Media Online GmbH v Bundeskommunikationssenat⁴⁹ başvurusunda ABAD, program ve görsel-işitsel medya hizmeti kavramlarının içeriğini tartışmıştır. Bu tartışmanın sonucunda ortaya çıkan hüküm bugün 2018 Direktifindeki “program” ve “görsel-işitsel hizmet” tanımlarının özünü oluşturmuştur. Söz konusu kararın hüküm bölümünde bir gazetenin elektronik ortamdaki yayınında mevcut bulunan kısa süreli videonun; Direktif kapsamında “program” olarak tanımlanacağı belirtilmiştir. Gazeteyi içeren web sitesinde yer alan ve gazetecilik faaliyetine ilişkin olmayan ilgili kısa videoya ilişkin bu değerlendirme, günümüzde yalnızca birkaç saniyelik videolarla da yapılabilen yayınlara ilişkin yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Böylelikle sorumluluk, düzenlemelere ilişkin kurallar, reklamlara ilişkin

⁴⁶Tanımda yer alan kriterlere ilişkin yapılmış güncel çalışmanın kısa raporu için Bknz: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-targeted-consultation-practical-application-essential-functionality-criterion> (E.T: 28.12.2020)

⁴⁷ Bknz: AVMS Direktifi, (EU) 2018/1808, Bölüm I, m. 1(aa).

⁴⁸ Bknz: AVMS Direktifi, (EU) 2018/1808, Bölüm I, m. 1(b).

⁴⁹ CJEU, New Media Online GmbH v Bundeskommunikationssenat C-347/14, 21 Ekim 2015.

kısıtlamalar gibi pek çok hususta program kategorisine girmesiyle hukuki niteliği belirlenen görsel-işitsel hizmetlerin şekli oldukça artmıştır.

Bunun dışında eklenen kavramlar ve tanımları da aşağıda yer almaktadır.

1. Kullanıcı tarafından oluşturulan video: uzunluğuna bakılmaksızın, bir kullanıcı tarafından oluşturulan ve herhangi bir kullanıcı tarafından bir video paylaşım platformuna yüklenen, tek bir öğeyi oluşturan ses içeren veya içermeyen bir dizi hareketli görüntü,
2. Editoryal Karar; görsel-işitsel medya hizmetinin günlük işleyişiyle bağlantılı olarak editoryal sorumluluğun yerine getirilmesi amacıyla düzenli olarak alınan kararlardır.
3. Video paylaşım platformu sağlayıcısı; video paylaşım platformu hizmeti sağlayan gerçek ve tüzel kişilerdir.
4. Görsel İşitsel Ticari İletişim; bunlarla sınırlı olmamak üzere televizyon reklamcılığı, sponsorluk, tele alışveriş ve ürün yerleştirmeyi içeren ve bir ekonomik faaliyeti sürdüren gerçek veya tüzel kişinin mallarını, hizmetlerini veya imajını doğrudan veya dolaylı olarak tanıtmak için tasarlanmış sesli veya sessiz görüntüler bütünüdür, ödeme veya benzer bir bedel karşılığında bir programa veya kullanıcı tarafından oluşturulan videoya dahil edilmesidir. Burada tanıma eklenen yine “kullanıcı tarafından oluşturulan video” kavramı olmuş ve tanımın özü aynı kalmıştır.
5. Sponsorluk; görsel-işitsel medya hizmetleri veya video paylaşım platformu hizmetleri sağlamakla veya görsel-işitsel çalışmalar üretmekle iştigal etmeyen kamu veya özel teşebbüsler veya gerçek kişilerin adlarını, ticari markalarını, imajlarını, etkinliklerini veya ürünlerini tanıtmak amacıyla görsel-işitsel medya hizmetleri, video paylaşım platformu hizmetleri, kullanıcı tarafından oluşturulan video finansmanlarına yapılan herhangi bir katkı anlamına gelir.
6. Ürün yerleştirme; bir ürün, hizmet veya ticari markanın ödeme karşılığında bir programda veya kullanıcı tarafından oluşturulmuş bir

videoda öne çıkarılması veya bunlara atıfta bulunulmasından oluşan her türlü görsel-işitsel ticari iletişimdir.

Yukarıda yer alan açıklamalarda görüldüğü üzere Direktifin yeni halinde tanımlar başlığındaki en net değişiklik “kullanıcı tarafından oluşturulan video” tanımının yapılmış olması ve diğer tüm kavramların tanımlarına, bu tanımların çerçevesini genişletmek üzere eklenmiş olmasıdır.

Genel olarak eklenen kavramlar teknolojinin gelişim hızıyla kullanıcı tarafından kolaylıkla içerik üretilebilmesi, pek çok platformdan bu içeriklerin yayınlanabilmesi, medya hizmet sağlayıcıların sorumluluklarının artması, isteğe bağlı yayın platformlarının daha fazla tercih edilir duruma gelip gelişmesi sebepleriyle ortaya çıkan yeni kavramlardır. Haliyle bu kavramlar, program ve içeriklerin Direktif dışı kalmasına neden olabilecek eksiklik ve boşlukları gidermek amacıyla eklenmiştir. Her ne kadar Direktifin 2010 versiyonunda yukarıda bahsedildiği gibi görsel-işitsel hizmetlerin ve bağlantılı kavramların dinamik şekilde yorumlanacağı hükme bağlanmışsa da 2018 yılındaki değişikliklerin özellikle tanımlar kısmına yapılan eklemeleri zaruridir. Çünkü Direktifte yer alan dinamik yorumlanma kavramı temel olarak, düzenlemenin amacına ulaşması için teknolojik gelişmelere özel yapılmaması; aksine genel şekilde yapılarak teknolojik gelişmelerden bağımsız şekilde amaca yönelik geniş uygulama alanı vermesine dayanır⁵⁰. Bu bağlamda teknolojiden bağımsız uygulanabilirlik⁵¹ kısmen mümkün olmasına rağmen, 2018 değişikliklerinin de açıkça gösterdiği üzere bu tür düzenlemelerin işlevselliği günden güne kısalan bir son kullanma tarihine sahiptir.

⁵⁰ Daha fazla bilgi için Bknz: Brad A. Greenberg, “Rethinking Technology Neutrality”, *Minnesota Law Review*, s.100, Syf. 1495-1562.

⁵¹ Terimin İngilizcesi İçin Bknz: Technology Neutral.

3.3.2. AVMS Direktifi İçeriğindeki Diğer Değişiklikler

Yeni Direktifte görsel işitsel hizmetler arasında “doğrusal” olan ve olmayan ayrımı yapılarak, “aşamalı regülasyon” ilkesi benimsenmiştir. Direktifin 2018 versiyonunda görsel işitsel hizmetler “doğrusal olan” ve “doğrusal olmayan” olarak ikiye ayrılmıştır⁵². Bu ayırım, yayının dağıtım şekli baz alınarak yapılmıştır. Kısaca; geleneksel televizyon yayıncılığı doğrusal bir hizmet olarak tanımlanırken, izleyicinin kontrolünün daha fazla olduğu ve internet gibi yeni teknolojilerle gerçekleştirilen yayın hizmetleri ise “doğrusal olmayan” olarak tanımlanmıştır. İkinci kategorideki hizmetler “isteğe bağlı yayın hizmeti” (video-on-demand) olarak adlandırılmıştır. Bu ayırımın Direktifteki göze çarpan noktası ise doğrusal kabul edilen televizyon hizmetleri için katı bir düzenleme öngörülürken, “doğrusal olmayan” dağıtımla verilen medya hizmetlerinin içerikleri için daha esnek düzenlemelerin uygun olacağı öngörülmüş olmasıdır.

3.3.2.1. Hizmet Sağlayıcısına İlişkin Değişikliklere Genel Bakış

Görsel İşitsel Medya Hizmetlerinin yetkiyi düzenleyen genel ilkeleri bu maddede eskisine göre çok büyük içeriksel değişiklik geçirmemiştir, ancak 2. madde aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir;

“Bir medya hizmet sağlayıcısının Merkezinin bulunduğu Üye Devlet ile görsel-işitsel medya hizmetine ilişkin editoryal kararların alındığı Üye Devletin farklı devletler olması durumunda medya hizmet sağlayıcısı, iş gücünün önemli bir kısmının mevcut bulunduğu Üye Devlette yerleşik kabul edilecektir. Ancak programla ilgili görsel-işitsel medya hizmet faaliyetinin takibinde görev alan işgücünün önemli bir kısmı Üye Devletlerin her birinde faaliyet gösteriyorsa, medya hizmet sağlayıcısı, merkez ofisinin bulunduğu Üye Devlette yerleşik kabul edilecektir. Aynı şekilde, faaliyet takibinde görev alan iş gücünün önemli kısmı bu Üye

⁵²Burcu Sümer ve Gülseren Adaklı, 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkındaki Kanun’a İlişkin Değerlendirme Raporu, İletişim Araştırmaları Dergisi, 5 (2), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2010, s.142.

Devletlerin hiçbirinde değilse, Üye Devletin hukuku ve ekonomisiyle etkili bir bağ kurulmuş olması şartıyla medya hizmet sağlayıcısı faaliyetine ilk kez başladığı Üye Devlette yerleşik kabul edilecektir.”

Maddenin ilk paragrafı sıralama olarak değişmiş olsa da medya hizmet sağlayıcısının hangi ülkede yerleşik kabul edileceğine dair kriterler, özünde değişikliğe uğramamıştır. Düzenlemenin, Üye Devletlerin artık kendi ülkelerinden yapılan yayınlardan ziyade dış ülkelere yapılan yayınlar tarafından gerçekleştirilebilecek kural ihlallerinden korunmasına daha fazla kolaylık tanıdığı görülmektedir. Bu nedenle, yapılan değişikliklerle “Country of Origin” (Menşei Ülke İlkesi)⁵³ olarak görülen temel yetki kuralının esnetildiğini söylemek mümkündür⁵⁴. Eklenen paragraflarla medya hizmet sağlayıcılara, yerleşik buldukları ülkenin iç hukukunda, sorumlu kurum/kuruluşlara yetki kuralını etkileyecek her türlü değişikliği bildirme yükümlüğü getirilmiştir. Ayrıca üye ülkelere de medya hizmet sağlayıcılardan aldıkları bu bilgilerle liste tutma, bu listedeki yetkiyi ilgili maddenin hangi kısmına göre belirlediklerini gösterme ve listeyi gerektiğinde güncel haliyle diğer üye ülkeler ve Komisyon’la paylaşma sorumlulukları getirilmiştir.

Komisyon’un yeni görevlerinden bir kısmı ise bu listeleri merkezi bir veri tabanında, kamuya açık şekilde tutmak ve ulusal düzenleyici makamların bu listelere erişebilmesini sağlamaktır. Listeler arası tutarsızlık durumunda ise yine Komisyon ilgili taraflarla çözüm bulmaya çalışmakla görevlidir. Buna ek olarak aynı maddede uyuşmazlıkların çözümü konusuna da yer verilmiş ve Komisyon’un yetki hususunda çıkan uyuşmazlıklarda görevli olduğu belirtilmiştir. Komisyon, 3 Şubat 2014’te kurulan Avrupa Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Düzenleyici

⁵³ Menşei Ülke İlkesi İçin Bknz: JCEU, Vereniging Veronica Omroep Organisatie v Commissariaat voor de Media, C-148/91,03.021993.

⁵⁴ Sally Broughton Micova, “The Audiovisual Media Services Directive: Balancing Liberalisation and Protection (Draft)”, University of East Anglia, 11 Şubat 2019, Syf.8.

Grubu'ndan⁵⁵ ("ERGA") konu ile ilgili görüş isteyebilir. ERGA'nın bu görüşü Komisyon'un talebini iletmesinin ardından 15 iş günü içinde sunması gerekmektedir. Komisyon, 29. maddede öngörülen İrtibat Komitesi'ni gerektiği gibi bilgilendirmekle yükümlüdür. Son olarak Komisyon, Madde 3 (2) veya (3) veya Madde 4 (5) uyarınca bir karar aldığı anda, hangi Üye Devletin yargı yetkisine sahip olduğu konusunda da karar verecektir.

3.3.2.2. Yeni 2 ve 3. madde ile Getirilen Kavramlar

Genel olarak maddelerin düzenledikleri ana konu aynı kalmakla beraber, özellikle isteğe bağlı görsel-işitsel medya hizmetlerindeki gelişmeler neticesinde bir takım özel kavramların maddelere eklenmesi gerekmiştir. Bu sebeple yapılan değişikliklerden bir diğeri de 3.maddede önceden yer alan "televizyon yayınları açısından" şeklinde başlayan 2. Paragrafta bu kısıtlayıcı kavramın kaldırılması ile gerçekleşmiştir. Bu durum ilk olarak 1980 tarihli Debaue ve Diğerleri⁵⁶ Davasında ABAD'ın yayın alım özgürlüğünü güvence altına aldığı ve Üye Devletlerin birbirlerinden gelen yayınları engellemelerini Birlik Hukuku'na aykırı bulduğu kararla ortaya konmuştur.

Yayınlara serbest dolaşımı ilkesinin temeli olarak kabul edilebilecek bu kararda Üye Devletlerin birbirlerinden gelen yayınlara karşı hukuki tedbir alamayacakları belirtilmiştir. Karar benimsenerek 1984 yılında yayınlanan Yayıncılık Ortak Pazarının Kurulması Hakkında Yeşil Belge ("Green Paper")⁵⁷ dahil olmak üzere gerekli şekilde geliştirilerek günümüze kadar pek çok önemli dokümanda yerini almıştır. Debaue Kararı ile ortaya konan bu görüş, bugün 2018/1808/EC sayılı

⁵⁵ ERGA, görsel-işitsel hizmetler alanındaki ulusal bağımsız düzenleyici kurumların başkanları veya üst düzey temsilcilerinden oluşur ve AVMS Direktifinin uygulanması konusunda Komisyona tavsiyelerde bulunmakla görevlidir.

⁵⁶ CJEU, Debaue and Others, C-52/79, 18.03.1980.

⁵⁷Commission of the European Communities, COM (84) 300 final, Green Paper on the Establishment of a Common Market in Broadcasting, Especially by Satellite and Cable, Brüksel, 1984.

Bknz: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/1984-%E2%80%93-green-paper-establishment-common-market-broadcasting-especially-satellite-and-cable> (E.T. 17.11.2020)

Direktif'te yayın alım özgürlüğünü güvence altına alan ve yeniden iletimde kısıtlamaların önlenmesini düzenleyen 2. madde ile varlığını sürdürmektedir. Maddedeki 2018 değişikliği “televizyon yayınları açısından” ifadesinin kaldırılması şeklinde gerçekleşmiş, bu durum yeni gelişen ve televizyon yayını olarak değerlendirilmeyen medya hizmetlerinin de Direktif kapsamına alınmasını sağlamıştır.

3.3.2.3. İçerik Denetimine İlişkin Düzenlemeler, Önlemler ve Yaptırımlar

Üye Devletlerin iç hukuklarında daha katı düzenlemelerle belirleyebilecekleri ve yargı yetkileri içinde bulunan medya hizmet sağlayıcıların sundukları içeriklerin denetimini yaparak 3.maddede yer alan yayın alım özgürlüğü ve yeniden iletim serbestliğini kısıtlayabilecekleri şartlar 6 ve 6a maddelerinde şu ana hatlarla yer almaktadır;

1. İçeriğin, insan onuruna ve temel haklarına saygılı olması,
2. Küçüklerin fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimini olumsuz etkilememesi,
3. Bir gruba veya bir grup üyesine yönelik şiddet veya nefreti kışkırtmaması,
4. Terör suçlarını alenen tahrik etmemesi,
5. Ayrımcılık içermemesi de geri kalan şartlardır.

Alınabilecek önlemler düzenlenmemekle birlikte, önlem alınmasının kabul edilebilir olduğu durumlar, genel olarak yukarıdaki şartların medya hizmet sağlayıcı tarafından ihlal edilmesine bağlanmıştır.

İhlal durumunda; öncelikle yargı yetkisine sahip ülkenin, ihlale ilişkin medya hizmet sağlayıcısını uyarması öngörülmüştür. Bunun üzerine Üye Devlet ne tür ölçülü önlemler almayı planladığını, ihlalin içeriği ile birlikte yazılı şekilde Komisyon'a bildirir. Ancak ivedi hallerde uyarma ve yazılı bildirim zorunluluğuna, ihlalin üzerinden 1 aydan daha fazla zaman geçmemiş olması şartı ile ve hem alınan önlemlerin hem de ihlale uğrayan devletin önlemleri direkt

uygulamasındaki ivedilik sebeplerinin en kısa sürede Komisyon'a bildirilmesi şartıyla istisna getirilmiştir. Bu aşamada unutmaması gereken savunma hakkı da Direktifin 2018 değişikliğinde 3. madde yerini almıştır. Buna göre iddia edilen ihlalden sorumlu medya servis sağlayıcısının savunma hakkına saygı duyulması ve iddia edilen ihlale ilişkin görüşlerini açıklama imkânı verilmesi gerekmektedir. Direktifin 2010 versiyonunda 2 ay olarak belirlenen, Komisyon'un alınan önlemlerin ölçülü olup olmadığına ilişkin karar alma süresi, 2018'de 3 ay olarak değiştirilmiştir. Ayrıca Komisyon'un önlemleri uygun bulmaması durumunda Üye Devlet'in önlemleri ivedilikle sona erdirmesi gerektiği de aynı maddede yer almaktadır. Komisyon'un karar vermesi için gereken tüm bilgilere sahip olmadığı durumlarda 1 ay içinde ilgili ülkeden gerekli tüm bilgiyi talep etmesi gerekmektedir. İlgili ülkenin bu talebi yine 1 aylık süre içinde yerine getirmesi gerekirken, talep yerine gelene kadar geçen süre için Komisyon'un karar verme süresinin durduğu kabul edilir. Bu paragrafta belirlenen sürelerin aşılması durumunda işleyişe ilişkin bir belirleme öngörülmemiştir.

Üye Devletler, kendi yargı yetkileri kapsamındaki medya hizmet sağlayıcılarının Birlik hukuku ile uyumlu olmak şartıyla daha katı ve ayrıntılı kurallara uymalarını isteyebilir. Ancak bir Üye Devlet, başka bir Üye Devletin yargı yetkisi altında olmasına rağmen bir medya hizmet sağlayıcısının görsel-işitsel medya hizmetlerinin tümü veya önemli bir kısmını kendi topraklarına yönelik yaptığını değerlendirirse medya hizmet kuruluşunun herhangi bir ihlali durumunda bu iki Üye Devletin ortak çalışması ve teması ile tatmin edici çözümler bulunması gerektiği öngörülmüştür. Yargı yetkisine sahip üye devletin söz konusu medya hizmet sağlayıcısını uyarması için talep alması halinde bu talebi yerine getirmesi ve 2 ay içinde elde edilen sonuçla ilgili hem ilgili Üye Devleti hem de Komisyon'u bilgilendirmesi gerekmektedir. Uyuşmazlığın herhangi bir noktasında Üye Devletlerden her biri durumun incelenmesi için İrtibat Komitesi'ne başvurabilir.

Üye Devlet, yukarıda yer alan durumdaki ihlalde ilgili medya hizmet sağlayıcıya karşı uygun gördüğü önlemleri ancak iki şartta alabilir. İlki Direktifin 4. maddesinin 2. Paragrafında yer alan önlemlerin tatmin edici olmadığına kanaat getirilmesi, ikincisi ise ilgili medya hizmet sağlayıcının kendisini daha katı kuralları olan Üye Devlet dışındaki bir Üye Devlette yerleşik göstermesindeki amacın daha katı kurallardan kaçabilmek olduğunu gösterir delil bulunması durumudur.

Ancak bu zorunlu görülen, ayırım gözetmeksizin uygulanan ve amaca uygun ölçülü önlemlerin alınabilmesi; Komisyon'un ve medya servis sağlayıcının yerleşik olduğu Üye Devletin bilgilendirilmesi, ilgili medya servis sağlayıcıya savunma hakkı verilmiş olması ve ERGA görüşünden sonra Komisyon'un ilgili Üye Devlet tarafından alınan önlemlerin Birlik hukukuna uygun olduğuna karar vermiş olması koşullarına bağlıdır. Bu koşulların sağlanması için Komisyon'a yapılan bilgilendirmeyi takip eden 3 aylık süre içinde Komisyon'un söz konusu önlemlerin Birlik hukukuna uygun olup olmadığına dair karar alması gerekmektedir. Komisyon'un karar vermesi için gereken tüm bilgilere sahip olmadığı durumlarda 1 ay içinde ilgili ülkeden gerekli tüm bilgiyi talep etmesi gerekmektedir. İlgili ülkenin bu talebi yine 1 aylık süre içinde yerine getirmesi gerekirken, talep yerine gelene kadar geçen süre için Komisyon'un karar verme süresinin durduğu kabul edilir.

3.3.2.4. Üye Devletler Açısından İşbirliğinin Düzenlenmesi

Üye Devletlerin iç hukuklarının izin verdiği ölçüde Direktifin koordine ettiği alanlarda ortak ve ulusal düzenlemeler yapmaları da teşvik edilmektedir. Komisyon ve Üye Devletler medya servis sağlayıcılar, video paylaşım platformları veya temsilcileri veya zorunlu hallerde endüstri, ticaret, profesyonel ve tüketici birlikleri vb. ile iş birliği içinde düzenlenen Birlik etik kurallarıyla⁵⁸ öz

⁵⁸ İlk olarak 1999 yılında Etik Kuralları içeren bir düzenleme yapılmıştır. Şu anki güncel Etik Kuralları 21.02.2018 tarihli AB Resmi Gazetesinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

düzenlemeler benimseyebilir. Bu düzenlemeler ilgili Üye Devletteki ana paydaşlarda kabul görecektir şekilde yapılmalı, hedefleri açık ve net olarak belirlenmeli, hedeflere ulaşılması için şeffaf, bağımsız ve düzenli izleme ve değerlendirme yapılmalı, etkili ve ölçülü yaptırımları da kapsayan efektif bir uygulama sağlanmalıdır. Birlik davranış kuralları imzacıları, bu kuralların taslaklarını ve bunlara ilişkin değişiklikleri Komisyona sunar ve Komisyon İrtibat Komitesine danışır. Komisyon Birlik etik kurallarını kamuya açık hale getirir ve uygun gördüğü ölçüde yayımlayabilir.

Görsel-İşitsel Medya Hizmetlerine Uygulanan Hükümler, Direktifin 5. maddesi üye devletlerin kendi yargı yetkileri altındaki görsel işitsel medya hizmet sağlayıcılarının hizmet alıcılara sağlaması gereken asgari bilgileri ad, yerleşik bulunduğu coğrafi adresi, medya hizmet sağlayıcısıyla doğrudan, hızlı ve etkili şekilde iletişim kurulabilecek e-posta veya web sitesi ayrıntıları ve yetkili Üye Devlet ve yetkili düzenleyici ve denetleyici kurumlar olarak belirlemiştir. 2018 değişikliği ile Direktife Üye Devletlerin yetki alanlarına giren medya hizmet sağlayıcıların yukarıdaki bilgilere ek olarak intifa hakkı dahil olmak üzere mülkiyet yapısına ilişkin bilgi vermelerini düzenleyebileceği de eklenmiştir.

3.3.2.5. Üye Devletlere Yüklenen Özel Nitelikli Ödevler

Üye Devletlerin iç hukukta düzenlemesi gereken hususların Direktifin 2018 değişikliğinden sonraki halinde daha detaylı şekilde belirlendiği görülmektedir. Buna ilişkin olarak yapılan düzenlemeler bu kısımda 4 ana ödev çerçevesinde açıklanacaktır.

(OJ C 65, 21.2.2018, p. 7-20)

3.3.2.5.1. Küçükler Açısından Düzenlemeler

Direktifte küçüklerin zihinsel, fiziksel ve ahlaki gelişimine olumsuz etki edebilecek programlar için programın olası zararı ile ölçülü olarak belirlenecek birtakım önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu önlemler yayın saatinin seçimi, yaş doğrulama araçlarının kullanılması ve başkaca teknik önlemler olabilir. Sebepsiz şiddet ve porno gibi “en zararlı içerikler” ise daha katı kurallara bağlı olmalıdır. Çocukların korunması için medya hizmet sağlayıcıların izleyicilere fiziksel, zihinsel ve ahlaki yönden olumsuz etki yaratabilecek içerikle ilgili detaylı bilgiyi vermesini sağlamak Üye Devletlerin görevidir.

3.3.2.5.2. Erişilebilirliğe İlişkin Düzenlemeler

Direktifte Üye Devletlere yüklenen ödevlerden biri de yetki alanlarına giren medya hizmet sağlayıcılarının sağladığı hizmetlerin engelliler için erişilebilirliğinin devamlılığını ve ilerleyişini sağlayan önlemler almaktır. Bu konuda, erişilebilirliğin hangi unsurlardan oluştuğuna dair ERGA Tavsiye Raporu’nda değinilen beş unsur bulunmaktadır. Bunlar raporda; Ses ve Görüntünün Anlaşılabilirliği; Altyazı, Sesli betimleme vb. Erişim Hizmetleri, Uzaktan Kumandalar Dahil TV Arayüzleri, Meta-İçerik⁵⁹ ve Erişilebilirlik Teknolojileri Arayüzleri olarak sıralanmıştır⁶⁰.

Raporda geçen bu unsurlar erişilebilirliğin miktarını direkt olarak etkileyen ve belirleyen unsurlar olarak kabul edilmiş, bu nedenle yalnızca var olmalarının değil, sürekli geliştirilmelerinin de gerekli olduğu belirtilmiştir. Konuyla ilgili medya hizmet sağlayıcıların 19 Aralık 2022’ye kadar düzenli aralıklarla, daha sonra da her 3 yılda 1 Üye Devlet’in yetkili kuruluşuna raporlama yapması; Üye Devletin de erişilebilirlik uygulamalarını Komisyon’a raporlaması gerekmektedir.

⁵⁹ Elektronik program kataloğu dahil, içeriğe ilişkin detayların (başlık, tür, oyuncular, özet vs.) ve erişilebilirlik seviyesinin kullanıcıya bildirilmesidir.

⁶⁰ ERGA Special Task Report on the provision of greater accessibility to audiovisual media services for persons with disabilities, Kasım 2016, s.12.

Ayrıca Üye Devletlerin engelliler dahil herkesçe kolaylıkla erişilebilen, kamuya açık tek bir çevrimiçi irtibat noktası belirlemesi, bu noktadan erişilebilirliğe ilişkin şikayetlerin alınması ve gerekli bilgi sağlanması düzenlenmiştir. Görsel-işitsel medya hizmetleri üzerinden yayınlanan her türlü doğal afet durumunda verilecek acil durum bilgileri ve duyuruları da engelli bireylerin erişimine uygun hale getirilmelidir.

3.3.2.5.3. Kullanıcı ve Hizmet Sağlayıcıların Meşru Menfaatlerinin Korunması Açısından Düzenlemeler

Direktifin güncel versiyonunda, hem kullanıcı hem de hizmet sağlayıcıların meşru menfaatlerinin düzenlenmesine ilişkin kural olsa da, kullanıcının korunmasının daha büyük önem taşıdığı görülmektedir. Medya hizmet sağlayıcıların içeriklerinin ticari amaç dışında açık rızaları olmaksızın kullanımını engellemek ve hem medya hizmet sağlayıcıların hem de kullanıcıların meşru menfaatlerini korumak için daha detaylı düzenlemeler yapmak Üye Devletlerin sorumluluğundadır⁶¹. İç hukukta yapılacak düzenlemelere çerçeve oluşturan ilgili maddede⁶², pek çok kriterin yer aldığı aşağıda görülmektedir. Bu kapsamda, özellikle kullanıcının korunmasının daha fazla önemsendiğini gösteren ve Direktifte daha detaylı düzenlendiği söylenebilecek alanlardan biri ise görsel-işitsel ticari iletişim konusudur. Üye Devletlerin iç düzenlemelerinde esas almaları beklenen görsel-işitsel ticari iletişim çerçevesi Direktifte şu şekilde çizilmiştir;

1. Gizli görsel-işitsel ticari iletişim yasaklanmalıdır, tüm görsel-işitsel ticari iletişimler kolaylıkla tanınabilir olmalıdır.
2. Görsel-işitsel ticari iletişimde sübliminal (bilinçaltı) yöntemler kullanılmamalıdır.
3. İnsan onuruna saygılı olmalıdır.

⁶¹ Sally Broughton Micova, “The Audiovisual Media Services Directive: Balancing Liberalisation and Protection (Draft)”, University of East Anglia, 11 Şubat 2019, Syf.10.

⁶² Bknz: AVMSD, Article 9.

4. Irk, etnik köken, cinsiyet, cinsel yönelim, ulus, din, yaş ve engellilik konularında hiçbir ayrımcılık içermemeli ve ayrımcılığı teşvik etmemelidir.
5. Çevreye, güvenliğe ve sağlığa zararlı davranışları teşvik etmemelidir.
6. Elektronik sigara dahil olmak üzere tüm sigara ve tütün ürünlerinin görsel-işitsel ticari iletişimde yer alması yasaklanmalıdır. Ayrıca ana iştiğal alanı bu ürünleri üretmek ve pazarlamak olan teşebbüsler görsel-işitsel medya hizmetlerine sponsor da olamamalıdır.
7. Alkollü içeceklerin görsel-işitsel ticari iletişimi küçükleri hedef almamalı ve aşırı tüketimi teşvik etmemelidir.
8. Yargı yetkisi bulunan Üye Devletlerde yalnızca reçeteye alınabilen tıbbi ürün ve tedavilerin görsel-işitsel ticari iletişimi yasaklanmalıdır.
9. Reşit olmayanlara fiziksel, zihinsel veya ahlaki zarar vermemeli, deneyimsizliklerini veya saflıklarını kullanarak bir ürün veya hizmeti satın almaya veya kiralamaya doğrudan teşvik etmemelidir.

Alkollü içeceklerin isteğe bağlı görsel-işitsel hizmetler içindeki ticari iletişime konu olması sponsorluk ve ürün yerleştirme hariç tutulmak üzere, 22. madde ile uyum göstermelidir. Direktifin 22. maddesine göre; bu tür içerikler özellikle gençleri hedef almamalı, alkol tüketimini araç kullanımı veya fiziksel performansı arttırma ile bağdaştırmamalı, alkolü sosyal veya cinsel başarıya katkıda bulunan bir unsur gibi göstermeyecek, tedavi edici ya da kişisel sorunları çözmeye yarayan bir yol olarak göstermeyecek, içeceklerin içerdiği alkol miktarının yüksekliğini pozitif bir nitelik olarak yansıtmayacak ve aşırı alkol tüketimini teşvik etmeyecek içerikler olmalıdır.

Çocukların fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişiminin özel önemi sebebiyle alkollü içeceklerin uygunsuz görsel-işitsel ticari iletişimini düzenlemek Üye Devletlerin etik kurallar çerçevesinde oluşturacağı ortak kurallar veya öz düzenlemelerin teşvik edilmesi gerektiği de düzenlenmiştir. Çocukların korunma konusu bununla kalmayıp, özellikle çocuk programları gibi içeriklerde trans yağ, tuz, şeker, sodyum gibi aşırı tüketimi tavsiye edilmeyen besinlere ilişkin görsel-işitsel ticari

iletişim şartlarının yine etik kurallar çerçevesinde Üye Devletlerce belirlenmesi gerekti de yer almaktadır⁶³. Çocuk programlarının sponsorluğu Üye Devletlerce yasaklanabilir ancak haber bültenleri ve güncel olaylara ilişkin programlar sponsorlu olmamalıdır.

Yukarıda ele alınan değişikliklerin temelinde, hizmet sağlayıcının sorumluluğunu arttıran; kullanıcıyı ve özellikle çocukları korumaya yönelik bir tutum görülmektedir⁶⁴. Hizmet sağlayıcının editoryal sorumluluğu olduğu haller için çok radikal bir sorumluluk artışı olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir. Ancak özellikle kullanıcı tarafından üretilen içeriklere ilişkin konularda hizmet sağlayıcının sorumluluğunun artırılmasıyla, 2000/31/EC⁶⁵ sayılı (E-Commerce Directive) (“ECD”) Direktiften bu yana tutarlı bir şekilde devam eden platform sorumsuzluğu prensibinden uzaklaşıldığı görülmektedir⁶⁶. Bu değişimdeki kullanıcıyı koruma tutumuna sebep olarak; yaygınlaşan teknoloji ile birlikte çok farklı yaşlarda, çok farklı kullanıcı profiline mobil cihazları dahil olmak üzere neredeyse sürekli olarak devasa boyutlara ulaşabilen hizmet sunucular üzerinden bir medya hizmetinin parçası olması görülmektedir. Medya hizmetinin artık en az iki yönlü (sunucu-kullanıcı)⁶⁷ bir deneyim olması, ticari iletişim alanı potansiyelinin çok yüksek olması, içeriğin ve içerik üretici sayısının çok fazla olması sebepleri de AVMS Direktifindeki bu yeni sorumluluk yaklaşımının temelindeki etkenlerdendir. Gerçekçi ve haklı sebeplerle yapılan düzenlemede kullanılan çözüm metodunun, hizmet sağlayıcının sorumluluklarını oldukça fazla

⁶³ Daha fazla bilgi için bkz: Yalçın Yılmaz, "TELEVİZYONDA AŞIRI TÜKETİMİ TAVSİYE EDİLMEYEN GIDA REKLAMLARI İÇİN BESİN PROFİLİ MODELİNİN DEĞERLENDİRMESİ", Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi, s.3, 2020, Syf.87-105.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/hire/issue/57099/76348e6>

⁶⁴ Schulte-Nölke, H. et al., “The legal framework for e-commerce in the Internal Market, Study for the committee on the Internal Market and Consumer Protection”, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, 2020, Luxembourg, Syf. 17.

⁶⁵ OJ L 178, 17.7.2000, p. 1–16

⁶⁶ Sally Broughton Micova, “The Audiovisual Media Services Directive: Balancing Liberalisation and Protection (Draft)”, University of East Anglia, 11 Şubat 2019, Syf .15..

⁶⁷ İkiyönlü olarak daha fazla tarafı olan hizmete örn. Bknz: Netflix Party; Hizmet sağlayıcı tarafından sunulan bir medya hizmetinin ayrı yerlerde de olsa birden fazla kullanıcı tarafından senkronize şekilde ortak alınması ve bu süreçte birbirleriyle bu platformda etkileşimde olabilmeleri deneyimi.

arttırırken Üye Devletlere kullanıcıyı da sorumluluk almakta etkin bir aktör olarak görmeye zorlayan hüküm içermekte eksik kaldığı görülmektedir. Düzenlemenin, Üye Devletleri geleneksel medyanın düzenlendiği kurallardan daha ayrık şekilde ve tüm paydaşlara belli miktarlarda sorumluluk yüklemeye elverişli iç hukuk kuralları oluşturmaya teşvik etmesi gerekmektedir.

3.3.2.5.4. Reklamlara ve Avrupa Yapımlarının Finansal Olarak Desteklenmesine İlişkin Düzenlemeler

Direktifin 2018 değişikliğiyle birlikte 19 Aralık 2009'dan sonra yapılan programlara ilişkin olarak birtakım düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre; hiçbir koşulda yayıncının sorumluluğunu ve editoryal bağımsızlığını etkilemeyecek şekilde, direkt olarak ürün veya hizmeti satın almaya veya kiralamaya teşvik etmeyerek, söz konusu ürünü aşırı önemli göstermeyerek ve izleyicinin ürün yerleştirmeye dair açıkça bilgilendirilmesi ile ürün yerleştirmeye izin verilmelidir. Bunun istisnası haberler, güncel olaylara ilişkin programlar, tüketicilere ilişkin programlar, dini programlar ve çocuk programlarıdır. Ürün yerleştirme bilgisine ilişkin hüküm, bir medya hizmet sağlayıcısı veya bu medya hizmet sağlayıcısına bağlı bir şirket tarafından üretilen veya yaptırılan programlar hariç olmak üzere Üye Devlet tarafından feragat edilebilirdir. Ancak sigara ve tütün ürünleri ile tıbbi ürün ve tedavilere ilişkin yasak, her türlü ürün yerleştirmeyi de kapsamaktadır.

AB'nin yayın hizmetlerine bakışının temelinde sayılabilecek Avrupa Kültürünü geliştirme ve yayma amacına uygun olarak AVMS Direktifinde de isteğe bağlı görsel-işitsel hizmet sağlayan medya hizmet sağlayıcılarının Avrupa Yapımlarına ayırması gereken alt limit %30 olarak belirtilmiştir. Üye Devletlerin sadece kendi yargı yetkisi altında olan medya hizmet sağlayıcılara değil başka Üye Devlette yerleşik olmasına rağmen kendi ülkelerindeki izleyici kitlelerini hedef alan medya hizmet sağlayıcıların da Avrupa Yapımlarını finansal olarak desteklemesini zorunlu tutabileceği öngörülmüştür. Bu desteğin miktarı, medya hizmet sağlayıcısının izleyici kitlesi hedeflenen Üye Devletteki karı oranında uygun bir

miktar olarak belirlenmelidir. Finansal destek ve Avrupa Yapımlarına ilişkin hükümlerin uygulanması Komisyona bildirilecek, Komisyon tarafında da Avrupa Parlamentosu ve Konsey'e raporlanacaktır. Ayrıca, spor etkinliklerinin yayınları dışında izole edilmiş televizyon reklamları ve tele-alışveriş istisna kabul edilmiştir.

Direktifte reklamların süreleri ve sıklıkları da 22. maddede belirtilmiş ve yine çocukları koruma amacına uygun olarak çocuk programları esnasında tele-alışveriş yasaklanmıştır. Ayrıca;

- a. Yayıncı tarafından yapılan, kendi programları ve bu programlardan doğrudan türetilen yardımcı ürünler veya aynı yayın grubuna ait diğer kuruluşlardan programlar ve görsel-işitsel medya hizmetleri ile bağlantılı duyurular,
- b. Sponsorluk duyuruları,
- c. Ürün yerleştirmeler konularında belirli saatler arasında televizyon reklamlarının yayın süresine oranı olarak belirtilen %20'yi geçmeme kuralına ise istisna getirilmiştir.

3.3.3. Video Paylaşım Platformu Hizmetlerine Uygulanacak Hükümler

Video-paylaşım platformu hizmetlerine ilişkin ilk olarak yargı yetkisi hususu, Elektronik Ticaret Direktifi (Electronic Commerce Directive) olarak da bilinen 2000/31/EC sayılı Direktifte yer alan, Üye Devletlerin kendi topraklarında yerleşik bir hizmet sağlayıcı tarafından sağlanan bilgi toplumu hizmetlerinin, Direktifte düzenlenen alanlarda Direktife uyumlu olarak hazırlanmış ulusal hükümlere uygun olmasını sağlayacağını belirten hükmüne atıfla çözümlenmiştir. Bu düzenlemenin Direktifin genelinde yargı yetkisini düzenleyen çerçeveden farklı olarak "kendi topraklarında yerleşik" şartının tek şart olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Bu halde, Direktifin video paylaşım platformu hizmetlerinin bir Üye Devletin yargı yetkisine girmesi için o Üye Devlet topraklarında yerleşik olması gerekmektedir. Ancak Direktifin etkili uygulanabilmesi için bu tanım;

1. Video paylaşım platform hizmetleri sağlayıcısının Üye Devlet topraklarında yerleşik bir ana teşebbüs veya bağlı kuruluş teşebbüsü olması durumunda
2. Parçası olduğu başka bir teşebbüs grubunun Üye Devlet topraklarında yerleşik olması durumunda da bu hizmet sağlayıcıyı kapsayacaktır.

Bu teşebbüslerin birden fazla Üye Devlette mevcut olması durumunda ise hizmet sağlayıcının öncelikle ana teşebbüsün bulunduğu Üye Devlette; bu yoksa bağlı kuruluş teşebbüsünün bulunduğu Üye Devlette; bu da yoksa teşebbüs grubunun kurulu bulunduğu Üye Devlette yerleşik olduğu kabul edilir. Herhangi bir teşebbüsten birden fazla bulunduğu ve birden fazla Üye Devlette kurulu oldukları durumda ise faaliyete ilk kez başlanan Üye Devlette yerleşik kabul edilmeleri gerekmektedir.

Direktifte, hizmet sağlayıcının ağırlaşan sorumluluğu bir üst başlıkta ele alınmıştı. Ancak burada daha açık şekilde görüleceği üzere video paylaşım platformlarının sorumluluklarının artışı, mevcut sorunlara, içerik üzerinde editoryal sorumluluğa sahip olmayan hizmet sunucular için rasyonel bir çözüm sunmaktan uzaktır. Öncelikle içerik sağlayıcı ile hizmet sağlayıcı arasındaki farkın görsel-işitsel medya hizmetleri bağlamında oldukça net şekilde ortaya konması ve bu şartlarda dahi hizmet sağlayıcıların sorumluluklarının daha detaylı kriterlerle düzenlenmesi gerekirken, bunun yapılmaması hukuki sorumluluk açısından sorun teşkil etmektedir.

AVMS Direktifi'nin aksine, ECD'yi değiştiren Digital Services Act ile hizmet sunucuların sorumluluğu artırılırken bu hizmetin ulaştığı kullanıcı çokluğu, küçük ve orta ölçekli hizmet sunucuların ağır sorumluluklar altında ezilmemesi, içeriğin denetimi için kullanıcıya da etkin sorumluluk verilmesi gibi kriterler

eklenerek bu hususlar daha detaylı ve kademeli düzenlenmiş görünmektedir⁶⁸. AVMS Direktifi'nde platform sorumluluğuna daha fazla yer verilmesine sebep olan etkenlerin Digital Services Act (“DSA”) ile yapılan değişikliklere ilişkin etki raporunda açıklanan sebeplerle oldukça benzer olduğu da görülmektedir⁶⁹. Bunun yanı sıra ECD'den DSA'ye bu dönüşümü gerekli kılan konulardan en önemlileri, hizmet sağlayıcıları hukuki sorumluluğa karşı koruyan ECD düzenlemelerinin artık yeterince işlevsel olmaması olarak sunulmuştur⁷⁰. İdeal olarak, benzer sebeplerle yapılan bu iki düzenleme ile hizmet sağlayıcının sorumluluğuna yaklaşımda bu derece farklılıklar olmaması beklenirken mevcut durumun yeterince paralellik içermediği görülmektedir. Bu durumda özellikle büyük video paylaşım hizmeti sağlayıcıların (örn: YouTube) yeterli bütçe ve teknik alt yapıya sahip olması sebebiyle bu tür hukuki sorumluluk riskini en aza indirmek için yüklü yatırımlar yapmış oldukları içerik denetim algoritmaları olsa da, şu an için bu çözümün yalnızca sektörün en büyük aktörleri tarafından karşılanabilecek kadar pahalı olduğu görülmektedir⁷¹. DSA ile getirilen yeni sorumluluk rejiminin AVMS ile düzenlenenden daha kademeli⁷² ve kullanıcı dahil tüm taraflara belli sorumluluklar yükleyen sistematığı sebebiyle, görsel-işitsel medya hizmetleri açısından da benimsenmesi gerekmektedir.

Direktifin 2018 değişikliği ile eklenen, güncel liste tutulması ve Komisyon'a bildirilmesi, uyuşmazlıkta ERGA'dan görüş alınması hususları ise görsel-işitsel medya hizmeti sağlayıcılara ilişkin düzenlemelerle birebir şekilde yapılmış, görüş belirtilmesi için öngörülen süre de 15 iş günü olarak belirlenmiştir.

⁶⁸Bknz: European Union Resmi Web Sitesi, “The Digital Services Act: ensuring a safe and accountable online environment” E.T. 29.12.2020

⁶⁹Bknz: COMMISSION STAFF, WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT, Accompanying the document “PROPOSAL FOR A REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a Single Market For Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC”

⁷⁰ Melanie Smith, “Enforcement and cooperation between Member States in a Digital Services Act”, 2020, Study for the IMCO, Policy Department A for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, Luxembourg, Syf.11.

⁷¹Giovanni Sartor & Andrea Loreggia, “The impact of algorithms for online content filtering or moderation: Upload Filters”, 2020, Policy Department for Citizens' Rights, Syf.52.

Üye Devletler, kendi yargı yetkileri alanlarındaki video paylaşım platformu hizmet sağlayıcılarının aşağıda yer alan durumlarda koruma önlemleri almasını sağlamalıdır. Bu önemlerin 2000/31/EC sayılı Direktifin hizmet sağlayıcıların aktarılan bilgiden sorumlu tutulamayacağı halleri içeren 12-15 maddelere hâle getirmeyecek uygun önemler olduğundan emin olmak Üye Devletlerin görevidir.

Önemler alınması gereken durumlar Direktifte küçüklerin zihinsel, fiziksel ve ahlaki gelişimini olumsuz etkileyebilecek, genel kamuyu şiddete veya nefrete teşvik edecek, yine genel kamuyu Birlik hukukunda cezai suç teşkil eden, terör suçuna teşvik eden, çocuk pornografisine ilişkin suçları, zenofobi ve ayrımcılığa ilişkin suçları ihtiva eden programlar, kullanıcı tarafından oluşturulan videolar ve görsel-işitsel ticari iletişim olarak belirtilmiştir. Bu hükümde bahsedilen uygun önlemlerin sorunlu olduğu iddia edilen içeriğin özüne, verebileceği zarara, korunmaya çalışılan izleyici grubu kategorisine, video paylaşım platformu sağlayıcılarla söz konusu içeriği oluşturan veya yükleyen kullanıcıyı da içerir şekilde tarafların haklarına ve genel kamunun ilgisine göre ölçülü olması gerekmektedir.

Üye Devletler video paylaşım platformu hizmet sağlayıcılarının tamamının bu önlemleri uyguladığından emin olmalıdır ancak bu önlemler pratik, ölçülü ve ilgili hizmet sağlayıcısının büyüklüğünü ve sunduğu hizmetin doğasını da dikkate alacak şekilde belirlenmiş olmalıdır. Bu önlemler 2000/31/EC sayılı Direktifin yasa dışı faaliyet durumunda yetkili makamlarla bilgi paylaşılmasını düzenleyen 15. maddesi ile çatışmayacak şekilde, yükleme filtrelemesi veya öncül müdahale(ex-ante) gibi önlemlere⁷³ yol açmamalıdır. Küçüklerin korunması amacı ile daha önceki hükümlerde de düzenlenen ve yukarıda bahsedilen “en zararlı içeriğe” daha katı erişim kontrol önlemleri uygulanmalıdır. Bu önlemler uygun olduğu ölçüde şunları içermelidir;

⁷³(A.g.e), Syf.21.

1. Video paylaşım platformlarının hükümler ve koşullarında Direktifin 28b maddesinin 1. paragrafında yer alan gerekliliklere yer verilmesi ve uygulanması.
2. Video paylaşım platformu hizmetlerinin hüküm ve koşullarına, video paylaşım platformu sağlayıcıları tarafından pazarlanmayan, satılmayan veya düzenlenmeyen görsel-işitsel ticari iletişim için Madde 9 (1) 'de belirtilen şartların dahil edilmesi ve uygulanması.
3. Kullanıcı tarafından oluşturulan videoları yükleyen kullanıcıların, bilgileri dahilinde veya makul olarak bilmeleri beklenebilecek kadarıyla bu tür videoların görsel-işitsel ticari iletişim içerip içermediğini beyan etme işlevinin mevcut olması.
4. Kullanıcıların içeriği video paylaşım platformu sağlayıcısına raporlayabileceği veya işaretleyebileceği; bu raporlama ve işaretlemenin ne etkisi olacağına kullanıcılar açıkladığı, şeffaf ve kullanıcı dostu mekanizmalar kurulması ve işletilmesi.
5. Küçüklerin fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimini bozabilecek içerikle ilgili olarak kullanıcılar için yaş doğrulama sistemleri kurulması ve işletilmesi.
6. Kullanıcıların içeriği oylayabildiği kullanımı kolay sistemler kurulması ve işletilmesi.
7. Küçüklerin fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimini bozabilecek içerikle ilgili son kullanıcının kontrolü altında olan ebeveyn kontrol sistemleri sağlanması.
8. Bu maddede bahsedilen hususlarda kullanıcıların video paylaşım platformu sağlayıcısına şikayetlerinin incelenmesi ve çözülmesi için şeffaf, kullanımı kolay ve etkili prosedürlerin oluşturulması ve işletilmesi.
9. Etkili medya okur-yazarlığına ilişkin araçlar sağlanması ve kullanıcıların farkındalığının artırılması.

Ayrıca, video paylaşım platformu sağlayıcıları tarafından yukarıdaki maddelerden yaş doğrulama, oylama ve ebeveyn kontrolü hükümleri uyarınca toplanan veya

başka şekilde üretilen reşit olmayanların kişisel verilerinin, doğrudan pazarlama, profil oluşturma ve davranış hedefli reklamcılık gibi ticari amaçlar için işlenmeyeceği düzenlenmiştir.

Bu önlemlerin uygunluğunu düzenlemek ve denetlemek için Üye Devletlerin gerekli mekanizmaları kurması ve görevlendirmesi gerekmektedir. Küçüklerin korunmasına ilişkin video paylaşım platform hizmetleri sağlayıcılarına daha detaylı veya katı kurallar uygulamak isteyen Üye Devletlerin düzenlemelerinin Birlik hukukuyla uyumlu olması gerekir. Bu konuya ilişkin 2018 yılında ERGA bünyesinde gerçekleşen Yaş Doğrulamanın Etkililiği Konulu Çalıştay Raporunda⁷⁴ dijitalleşen dünyada çocukların görsel-işitsel iletişimde ne kadar aktif bir kullanıcı kitlesi olduğu açıkça ortaya konmuştur. Bu durumda çocukların korunması sorumluluğunun taraflardan yalnızca medya hizmet sağlayıcı veya platform işletmecisi gibi hizmeti sunan tarafa değil, aynı zamanda ilgili devletlere ve ebeveynlere yüklenmesi gerektiğine değinilmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle yaş doğrulama sistemleri de çeşitlilik göstermektedir. Raporda özellikle yalnızca kullanıcı beyanını esas alan yaş doğrulama sistemlerinin etkili olmaktan uzak olduğu, buna alternatif olarak gelen yaş doğrulama sistemlerinde teyit için kullanılan verilerin edinilmesi, saklanması ve kullanımını açısından genel olarak GDPR⁷⁵ ile uyumluluk göstermesi gerektiği de yer almaktadır. İlgili çalıştay raporunda kişisel veri alımı, saklanması ve kullanılmasının minimize edilerek çocukların internet ortamında görsel-işitsel hizmetlerden faydalanırken etkin şekilde korunmasının önemi vurgulanmış ve hali hazırda kullanılan çeşitli yaş doğrulama yöntemlerine yer verilmiştir⁷⁶. Ayrıca çocuklara yönelik programlar esnasında yapılacak olan reklamlara ilişkin Direktifle çizilen sınırların, daha detaylı tanımlanması için yapılan çalışmalar başta International Chamber of

⁷⁴ ERGA Academy Workshop Protecting Children in Audiovisual Media Services - The effectiveness of age verification and media literacy (Activity Report), 2018, s. 6-14.

⁷⁵ OJ L 127, 23.5.2018

⁷⁶ Raporda geçen bazı örnekler: SkyKidsApp, TrustElevate ve İspanya, Almanya, Lüksemburg gibi ülkelerde kullanılan çeşitli elektronik kimlik doğrulama sistemleri (Electronic Identification Systems, "eIDs").

Commerce (“ICC”) gibi kuruluşlarca güncellenerek devam etmektedir⁷⁷. Henüz çocukların korunması için hem yeterince etkili hem de kişisel veri güvenliğine ilişkin mevzuata tam olarak uyum sağlayan çok sayıda yayın yöntem olduğunu söylemek mümkün değilse de bu konuda çalışmaların gün geçtikçe optimum sonuca yaklaştığını söylemek mümkündür.

Direktifin video-paylaşım platformlarına ilişkin son bölümünde ise kullanıcılar ve video paylaşım platformu sağlayıcıları arasındaki uyuşmazlıkların çözümü konusu ele alınmıştır. Bu uyuşmazlıkların çözümü için mahkeme dışı tazminat mekanizmalarının mevcut olmasını sağlamak, bu mekanizmaların uyuşmazlıkları tarafsız bir şekilde çözülmesini sağlamak ve kullanıcıların mahkeme önünde haklarını savunabilmelerini sağlayarak ulusal hukukça öngörülen yasal korumandan mahrum kalmadıklarından emin olmak Üye Devletlerin görevi olarak belirtilmiştir.

3.3.4. Üye Devletlerin Düzenleyici Yetkilileri ve Organlarının Yükümlülükleri

Üye Devletler bu Direktifin hedeflerine ulaşılabilmesi için ulusal düzenleyici yetkiliyi veya organı ya da her ikisini birden atamakla görevlidir. Aynı zamanda Üye Devletler bu yetkililerin ve organların hükümetten yasal olarak ayrı ve hem kendi hükümetlerinden hem de diğer herhangi bir kamu veya özel kuruluştan işlevsel olarak bağımsız olmalarını sağlamalıdır⁷⁸. Bağımsız ve hükümetten ayrı olan bu otoritelerin yetkilerini kimseden yönlendirme almaksızın, şeffaf ve tarafsız şekilde, özellikle medya çoğulculuğuna, kültür ve dil çeşitliliğine, tüketicilerin korunmasına, erişilebilirliğe, ayrımcılık karşıtlığına, iç pazarın doğru işlenmesine ve adil rekabetin teşvik edilmesine yönelik kullanması gerekmektedir.

⁷⁷Bknz: ICC Commission on Marketing and Advertising, “ICC STATEMENT ON CODE INTERPRETATION ICC REFERENCE GUIDE ON ADVERTISING TO CHILDREN”, 14.12.2016

⁷⁸ Bknz: AVMS Direktifi, (EU) 2018/1808, Bölüm XI, m. 30.

Otoritelere yeterli bütçe ve insan kaynakları verilmeli, bütçeleri yıllık olarak verilmeli ve kamuya açık olmalıdır.

Ulusal düzenleyici makamların ve organların başkanlarının veya bu görevi yerine getiren üniversite organının üyelerinin atanma ve görevden alınmasına ilişkin ayrımcı olmayan, şeffaf ve bağımsızlığı garanti edecek koşullar ve prosedürler, yetki süresi de dahil olmak üzere, ulusal hukukta belirlenmelidir. Bu otoriteler belirlenen görevlerini yerine getirmediğinde görevlerine son verilebilir. Görevi sona erdirme kararının önceden bildirilmiş ve adil şekilde alınmış olması ve kamuya duyurulması gerekir. Ulusal düzeyde etkili temyiz makamlarının varlığının ve temyiz konusu uyuşmazlık taraflarından bağımsızlığının Üye Devletlerce garanti altına alınması gerekir. Temyizin sonucuna kadar, ulusal hukuka uygun olarak geçici tedbirler verilmediği sürece, ulusal düzenleyici makam veya organın kararı geçerli olacaktır⁷⁹.

Maddenin devamında söz konusu otoritelerin birbirleriyle ve Komisyon'la Direktifin uygulanması için zorunlu bilgileri paylaşması konusu da düzenlenmiştir⁸⁰. Üye Devletler kendi yargı yetkisinde olmasına rağmen başkaca bir Üye Devletin izleyici kitlesini hedef alan medya hizmet sağlayıcılardan bu tür bilgiler alırsa bu bilgileri ilgili Üye Devletle paylaşmalıdır.

Bu Direktifin 30b maddesi ile Avrupa Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Düzenleyicileri Grubu (ERGA) kurulmuştur⁸¹. ERGA'nın, birincil sorumluluğu görsel-ışitsel medya hizmetlerini denetlemek olan ulusal düzenleyici otorite temsilcisi veya organın bulunmadığı durumlarda ise prosedürlere uygun olarak seçilen diğer temsilcilerinden oluşacağı ve bir Komisyon temsilcisinin ERGA toplantılarına katılması gerektiği düzenlenmiştir. Kendi usul kurallarını düzenleme yetkisi verilen

⁷⁹ Bknz: AVMS Direktifi, (EU) 2018/1808, Bölüm XI, m. 30a.

⁸⁰ Bknz: AVMS Direktifi, (EU) 2018/1808, Bölüm XI, m. 30a, 3.fıkra.

⁸¹ Bknz: AVMS Direktifi, (EU) 2018/1808, m. 30b.

ERGA'nın görevleri ise başlıca şu şekilde sıralanmıştır;

- a. Komisyon'a Direktifin tutarlı bir şekilde uygulandığına dair ve yetkinlikleri içerisinde görsel-işitsel medya hizmetlerine ilişkin konularda teknik görüş bildirmek,
- b. Medya okur-yazarlığı ve erişilebilirlik de dahil olmak üzere çerçeve düzenlemenin en iyi uygulamalarına dair bilgi paylaşımını sağlamak,
- c. Üyelerine Direktifin uygulanması için gerekli olan bilgiyi sağlamak,
- d. Komisyon tarafından talep edildiği hallerde Direktifte belirtilen konularda teknik ve olgusal yönleri ilişkin görüş bildirmek.

Direktifin uygulanmasının takibi, Avrupa Parlamentosu'na raporlanması ve ex post⁸² değerlendirmelerin yapılması, gerekli düzenleme tekliflerinin sunulması, ERGA ve İrtibat Komitesi'nin iş ve etkinliklerinin diğerlerine bildirilmesi ve Üye Devletler tarafından bu Direktif çerçevesinde alınıp Komisyon'a bildirilen önlemlerin ERGA ve İrtibat Komitesi'ne iletilmesi görevlerinin tümü Komisyon'a bırakılmıştır.

Üye Devletlerin medya okur-yazarlığını teşvik önlemlerin alması, bu önlemlerin uygulanması hakkında 19 Aralık 2022'ye kadar Komisyon'a rapor vermesi ve daha sonra her 3 yılda bir olmak üzere raporları yenilemesi gerekmektedir. Bu raporların kapsamı İrtibat Komitesine danıştıktan sonra Komisyon tarafından belirlenecek kılavuz ilkelerde yayınlanacaktır.

Son olarak Direktifin, Üye Devletlere yönelik düzenlenmiş olduğu ve AB Resmi Gazetesi'nde (Official Journal) yayımlandıktan sonraki 20. gün yürürlüğe gireceği belirtilmiştir. Direktife uymak için gerekli yasaların, tüzüklerin ve idari hükümlerin bu Direktife atıf içeren şekilde 19 Eylül 2020 tarihine kadar Üye Devletler tarafından yürürlüğe konması ve derhal Komisyon'a bildirilmesi gerekmektedir. Ayrıca Üye Devletler bu Direktifin alanına giren konularda

⁸² Ön görülen süre boyunca uygulanan kuralların uygulanmasının sonuçlarının değerlendirilmesi durumu.

yaptıkları düzenlemeler için ulusal hukuklarının temel hükümlerinin metnini Komisyon'a bildirmelidirler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. İNTERNET ORTAMINDAKİ GÖRSEL-İŞİTSEL HİZMETLERİN TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ VE DÜZENLEMELER

4.1. Giriş

İnternetle ilgili hukuki düzenlemelerin oluşturulması konusunda gerek ABD gerek AB ülkelerinden geriden gelen iç hukukumuzda bu alanı ilgilendiren ilk adımlar Ceza Kanunu'nda bazı değişikliklerle yapılması şeklinde gerçekleşmiştir. İlk olarak Ceza Kanunu'nda mevcut olan bazı suçların internet ortamında işlenmesi durumunda kanunda ön görülen şartların tümünün yerine gelip gelmediğinin tartışma konusu olması gibi sebeplerle 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na (Mülga) 14 Haziran 1991 tarihli ve 3756 Sayılı Kanun'un 20. maddesi ile "Bilişim Alanında Suçlar" kısmı eklenmiştir. Bunlar internet ortamındaki herhangi bir medya hizmetine özgü olarak yapılan düzenlemeler değil, genel anlamda suçla mücadele amaçlı düzenlemelerdir. Daha sonra 07 Haziran 1995 tarihli ve 4110 Sayılı Kanun ile 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun ("FSEK") 2. maddesinde yapılan değişiklikle bilgisayar programları da eser olarak nitelendirilmiş ve bunlara yönelik FSEK'te düzenlenen fiiller de suç kapsamına alınmıştır. 2002 yılında ise 4676 sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" kabul edilmiştir. Bu değişiklik sonucu RTÜK Kanununda geleneksel medya hizmetleri için kabul edilmiş "yalan beyan, hakaret ve benzeri eylemlerden doğan maddi ve manevi tazminat davalarıyla ilgili hükümler" in artık internet ortamında da uygulanacağı kabul edilmiştir. Bilişim suçlarının daha ayrıntılı düzenlenmesi ise 12 Ekim 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile gerçekleşmiştir. Son olarak İnternet Kanunu olarak bilinen ve özel kanun niteliğini haiz 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu

Yayımlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun 23 Mayıs 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

4.2. Türkiye’de İnternet Alanında Yapılmış Düzenlemelerin Görsel-İşitsel Medya Hizmetlerine Etkileri

Bu mevzuat geçmişine kısa bir bakıştan anlaşıldığı üzere internetle ilgili düzenlemeler Türkiye’de daha çok ceza hukuku kapsamındaki düzenlemelerle başlamış, uzun bir süre boyunca internet ortamında yapılan yayımların niteliği ve çerçevesi ile ilgili hukuki düzenleme yapılmamıştır. Geçen tüm bu sürede yürürlükte olan Basın Kanunu veya RTÜK Kanunu da medya hizmetlerinin internet ortamından yapılması durumunu kapsayıcı düzenlemeler olmadığı için yetersiz ve ihtiyaca cevap verebilmekten uzak kalmıştır. Ayrıca internet ortamındaki medya faaliyetlerine bu kanunların ne kadar uygulanıp uygulanamayacağı hakkındaki belirsizlik uzun bir süre devam etmiştir.

2002 yılındaki değişiklikle internet ortamındaki yayımlara da uygulanacağı düzenlenen “yalan beyan, hakaret ve benzeri” durumlarda maddi ve manevi tazminat öngören hüküm muğlak bir ifade içererek sorun teşkil etmektedir. Yorumu oldukça açık olması ve son yıllarda bu tür uyuşmazlıklarda karar mercileri tarafından yapılan yorumlarda özgürlükçüden ziyade kısıtlayıcı bir zihniyetin hakim olması sebebiyle bu düzenlemenin pek çok açıdan amaçlanan faydayı getirmediği söylenebilir.⁸³

Yine de gerek internet yayımlarına uygulanması tartışmalı hükümler, gerekse 2002 RTÜK Kanunu değişikliği sonucu uygulanabilir hale gelen maddelerin internette yayımlanan medya hizmetleri açısından toplumun derinden hissedebileceği kadar sık uygulanmamış olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü yakın döneme kadar Türkiye’nin internet ortamında yapılan görsel-ışitsel medya hizmetleri hali

⁸³Yaman Akdeniz ve Kerem Altıparmak, İnternet: Girilmesi Tehlikeli ve Yasaktır: Türkiye’de İnternet İçerik Düzenlemesi ve Sansüre İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme, Kasım 2008, s.7-8.

hazırda mevcut kanalların ve bu kanallarda zaten RTÜK denetiminden geçmesi gereken yayınların sunulmasından ibaretti. Yukarıda bahsedildiği üzere bu durum sık olmamakla birlikte, Türkiye’deki medya hizmet sağlayıcılar için bazı argo söylemlerin vs. sansürlenmeden internette yayınlanması özgürlüğünden öteye gitmemiştir. Bu durumda televizyonda yayınlanan hali ile herhangi bir kanalın internet sitesinde erişilebilir duruma getirilen programlar çok büyük tartışmalara sebep olmamıştır. Haliyle kanunda yer alan geniş yorum maddesinin ne kadar temel hak ve hürriyetler aleyhinde değerlendirilebileceği toplum tarafından dikkat edilmesi gereken kadar çok kez işletilmemiştir. Kaldı ki ülkenin yaklaşık 10 yıl önceki kurumsal ve toplumsal yapısı sansür farkını tolere etmekte başlarda zorlanmamıştır demek mümkündür.

Yukarıda bahsedilen ve RTÜK Kanununda geleneksel medya hizmetleri için kabul edilmiş “yalan beyan, hakaret ve benzeri eylemlerden doğan maddi ve manevi tazminat davalarıyla ilgili hükümler”in artık internet ortamında da uygulanmasını sağlayan değişiklikteki “ve benzeri” ifadesinin kasıtlı bir tercih olup takdir yetkisi vermeyi amaçlamış olduğunu varsaymak mümkün gözükse de bu durum kanunların tümünün herkesçe anlaşılır, net ve açık olması gereklilikleriyle çelişmektedir. Bu durumda takdir yetkisinin gerekliliği kabul edilebilir olsa da çerçevesinin çizilmemiş olması sınırsız bir takdir yetkisi izlenimi vermektedir. Bu ise yasanın bir bütün olarak değerlendirilmesiyle birlikte, takdir yetkisi sahibinin bu hükmü istediği her yöne çekebileceği anlamına gelmektedir.

Kanunlarla ilgili bir başka sorun ise RTÜK’ü anayasal bir kurum haline getiren madde değişikliğidir. Anayasanın 133. maddesinde yapılan değişiklikle 2005 yılında eklenen ek fıkırdaki RTÜK Anayasal bir kurum haline getirilmiş ve kurulun “radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla” kurulduğu belirtilmiştir. Fakat bu durum Anayasal olarak RTÜK’ün görev ve yetki alanını radyo ve televizyonlardan ibaret kılarken 6112 Sayılı Kanun aynı hususu radyo ve televizyonun yanı sıra “isteğe bağlı yayın hizmetlerini” de düzenleme kapsamına aldığı için çelişki oluşturmaktadır. Bu çalışmada da

görüldüğü üzere isteğe bağlı yayın hizmetlerinin bir kısmının radyo ve televizyon faaliyetleri kapsamında kabul edilebilmesi mümkün görünmesine rağmen, bu alanla sınırlı olmadığı açıktır. Örneğin herhangi bir televizyon kanalının internet üzerinden, belli bir katalog/çizelgeye bağlı olarak yayın hizmeti sağlaması isteğe bağlı yayın hizmeti olarak değerlendirilebilir. Ancak tüm isteğe bağlı yayın hizmetlerini bu kapsamda değerlendirmek mümkün olmayacaktır. Günümüzde BluTV, PuhuTV, Exxen, Gain, Netflix, Amazon Prime Video, AppleTV+, TurkcellTV vb. pek çok platformun herhangi bir radyo/televizyon kanalı niteliği yoktur. Bu durumda Anayasa hükmüne bakılarak RTÜK'ün bu gibi platformlar üzerinde yetki ve görev iddiası her ne kadar olması gerektiği gibi kanunla düzenlenmiş olsa bile bu kanunun Anayasaya aykırılığı söz konusu olabilecektir. Kanundaki bu tanım ve kapsam değişikliği ile Anayasa uyumlu hale getirilmediği takdirde kanunun kapsamı ile Anayasa'nın RTÜK için belirlediği görev ve yetki alanı birbiriyle uyuşmayacaktır⁸⁴.

İsteğe bağlı medya hizmetlerini de kapsama alan değişiklik halihazırda kısıtlayıcı olduğu söylenebilecek 6112 s. RTÜK Yasasını, en cazip özelliklerinden biri "sansürlü" olan internete uygulanabilir kılmıştır. Zira bu noktaya kadar Türkiye'de internet ortamına taşınan görsel-ışitsel medya hizmetlerinin özellikle güncel yapımlar için en önemli avantajı sansür uygulanmaması olarak görülmekteydi. Türk televizyonlarında yayınlanan ve RTÜK kurallarına uygun şekilde düzenlenen/sansürlen programlar, aynı kanallarında internet sitelerinde izleyiciye sunulduğunda televizyon yayınıyla eşit derecede sansür içermeyen hallerini sunmaktaydı. Bu elbette programların özünde bir değişiklik içermeyip yalnızca argo kullanımı gibi ciddi sorunlar teşkil etmeyen içeriklerin televizyon yayınlarında sansürlenip internet yayınında açıkça duyulabilmesi şeklinde gerçekleşse de izleyiciye iki olasılığı da sunan bu uygulama RTÜK'ün internet ortamındaki yayınları denetleyebilmesi ile ortadan kalkmış durumdadır.

⁸⁴Burcu Sümer ve Gülseren Adaklı, 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkındaki Kanun'a İlişkin Değerlendirme Raporu, İletişim Araştırmaları Dergisi, 5 (2), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2010, 141-158.

Bugüne kadar Türkiye’de internetle ilgili düzenlemelerde yetkili kurum olarak BTK ön plandayken, internet ortamında görsel-işitsel medya hizmetlerine ilişkin görevli kurum RTÜK olarak belirlenmiştir. İnternet ortamındaki görsel-işitsel medya hizmetlerini BTK’nın düzenlemesi gerekip gerekmediği sorusunun net bir cevabı olmamakla birlikte hukuki açıdan bu hizmetlerin RTÜK tarafından yapılması önünde şu an için Anayasa’ya uygunluk sorunu vardır. Bunun yanı sıra internet ortamında yapılan isteğe bağlı yayınların “internet ortamı” sebebiyle BTK’nın, “yayınlar” sebebiyle ise RTÜK’ün görev alanında kabul edilmesi mümkündür. Bu konunun hibrit yapısı gerek teknik açılardan gerekse teknoloji hızının takibine aşinalık açısından, BTK’yı internet ortamındaki görsel-işitsel medya hizmetlerini düzenleme ve denetleme yetkisine daha uygun görmeye sebep olabilir. Ancak, hukuki olarak BTK’nın yetkisine ilişkin yapılan düzenleme daha kısıtlayıcıdır. İlgili kanun hükmüne göre;

“Elektronik Haberleşme Kanunu

MADDE 8 –

(3) Kurum bu şebeke veya altyapıların bu maddedeki esaslara uygunluğunu ve kullanılan teçhizatın standartlara uygunluğunu denetlemeye ve uygun olmayanların kaldırılmasını sağlamaya ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemeye yetkilidir.

(4) Radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili Kanun hükümleri saklıdır.”

Görüldüğü üzere radyo ve televizyon yayıncılığının elektronik haberleşme altında düşünülebilmesi oldukça mümkündür. Öyle ki yasa koyucu elektronik haberleşme kanununda buna yer vermiş ve özel olarak radyo ve televizyon yayıncılığı ile ilgili hükümler saklı tutulmuştur. Ancak her ne kadar teknik olarak BTK’nın internet ortamında yapılan görsel-işitsel medya hizmetleri konusunda daha uzman bir kurum olması beklense de kanun açıkça söz konusu yayıncılık faaliyetlerini ayırık tutmuştur. Bu nedenle, yasa koyucunun internet ortamından sunulan yayınlar açısından RTÜK’ü denetlemeye yetkili kurum olarak belirlemesinin, BTK’nın

yetkili olması ihtimalli de değerdendirilmiş olarak yapılan bir seçim olduğunun anlaşılması gerekecektir.

Türkiye’de gerek internetle ilgili gerek yayıncılıkla ilgili olarak yapılan düzenlemelerin aşama aşama kat ettikleri yol oldukça fazla olsa da, düzenlemeler için teknik açıdan hâlâ tüm ihtiyacı uluslararası sözleşmeler ve temel hak ve özgürlükler bağlamında yeterince karışladığını söylemek mümkün olmayacaktır. Bu hususta yapılan en güncel ve en detaylı düzenleme BTK ve RTÜK ortak çalışmasıyla hazırlanmış ve 1 Ağustos 2019 tarihinde 30849 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Radyo, Televizyon ve İsteğe bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik’dir. Çalışmanın bu aşamasında bu yönetmelik ve AVMS Direktifi ile uyumu incelenecektir.

4.3. Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik

Öncelikle Yönetmelik’in oluşturulmasında Radyo Televizyon Üst Kurulu ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’nun birlikte çalışmasını gerektiren temel unsurun, gelişen teknoloji ile birlikte yayıncılığın ve izleyici davranışlarının köklü değişimlerden geçmekte olduğu bu dönemde Türkiye’deki bilişim anlamında en yetkili kurum olan BTK’nın konuya ilişkin uzmanlıklarına duyulan ihtiyaç olduğunu söylemek gerekecektir. Bu ihtiyaç üzerine iki kurumun ortak çalışmayla hazırlanmış olduğu Yönetmelik’in dayandığı kanunlar 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ve 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’dur. Yönetmelik, bugüne kadar Türkiye’de internet ortamında yapılan yayınlar konusunda hazırlanan en detaylı düzenleme olsa da sadece 24 maddeden oluşmaktadır ve pek çok açıdan geliştirilmesi gereken temel bir düzenlemedir. Yönetmelik’in genel çerçevesi, internet ortamından yayın hizmeti sunan kuruluşlar, medya hizmet sağlayıcılar ve yayın iletim platform işletmecilerinin uyması gereken kuralları;

idari ve teknik şartları, kural ihlalindeki yaptırımları belirlemektedir. Bunlara ek olarak özellikle isteğe bağlı yayın hizmetleri sunan kuruluşlar açısından lisans ve yayın iletim yetki belgesi almayı zorunlu kılan yönetmelik, Türkiye’de bu anlamda ilk düzenlemeleri içermektedir.

4.3.1. Amaç ve Kapsam

Mevcut düzenlemelerin yetersiz kaldığı esas nokta olan “isteğe bağlı yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumu ve iletimi” konusu bu yönetmelikle düzenlenmesi amaçlanan ana konu olarak karşımıza çıkmaktadır⁸⁵. Geleneksel radyo ve televizyon yayıncılığı üzerinde herhangi bir düzenlemeye yer vermeyen Yönetmelik, bir bütün olarak okunduğunda da temelindeki amacın bu düzenleme olduğu görülmektedir. Bu amaçla düzenlenen alanının kapsamının geniş tutulabilmesi için isteğe bağlı yayın hizmetlerinin yalnızca sunumu ve iletimi değil, oldukça önemli bir konu olarak denetlenmesi de Yönetmelik’in alanındadır. Ayrıca bu yayın hizmetlerini sunan medya hizmet sağlayıcılarla platform işletmecilerin gerekli lisans ve yetkilendirilmelerine ilişkin esasların belirlenmesi de bu Yönetmelik’in amaçları arasındadır. Amaçlar maddesinde açıkça belirlenmiş olduğu üzere bu yönetmelik internet ortamında yapılan yayınlara ilişkin Türkiye’de bugüne kadar düzenlenmiş en kapsamlı düzenlemedir. Ele alınan konular arasında daha çok teknik olarak düzenlenenler olduğu gibi, Yönetmelik’deki denetleme, sunum ve iletim gibi konuların katı kurallarla pek çok temel hak ve özgürlükle doğrudan ilişkili olduğunu belirtmek gerekir.

Yönetmelik’in kapsamı ise amaca uygun olarak radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerini sunan medya hizmet sağlayıcı ve iletimi yapan platformları içine almaktadır. Bireysel iletişim hizmetlerinin, yayınları internet ortamından iletmeye özgülenmemiş platformların ve yer sağlayıcı gerçek ve tüzel kişilerin Yönetmelik kapsamında platform işletmecisi sayılmayacağı belirtilmiştir. Bu

⁸⁵ Bknz: Radyo, Televizyon Ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik, m.1.

noktada Yönetmelik kapsamını detaylıca tetkik edebilmemize olanak sağlayacak madde tanımlar maddesi olacaktır. Zira tanımlar maddesinde “bireysel iletişim hizmetleri”, “medya hizmet sağlayıcıları” gibi kavramları açıklamaktadır. Bir sonraki kısımda detaylıca yer verilen tanımlar kapsamında değerlendirildiğinde “bireysel yayıncılık” hususunun Yönetmelik kapsamına girip girmediği yeterince açık değildir. Bu durum AVMSD’de “kullanıcı tarafından üretilen içerik” kavramı ile belirtilmiş ve yönetmelik kapsamındaki yeri açıklanmıştır. Ancak RTÜK Yönetmelik’inde “kullanıcı tarafından üretilen içerik” kavramına değinilmediği gibi, Youtube gibi büyük bir platformun içerik denetimi açısından net bir bilgiye de yer verilmemiştir. Yine de uzun süredir olduğu gibi bu içeriklerin 5651 s.k. kapsamında denetlenebileceğinin kabulü gerekmektedir⁸⁶. İçerik üreticisinin doğrudan sorumlu olacağı kanun kapsamında⁸⁷ belirgin olsa da bu içeriklerin 5651 kapsamındaki suçlar dışında bir ihlalde RTÜK Yönetmeliği kapsamında denetleneceği varsayımı şu an için zorlama bir yetki genişletmesi olacaktır. Bu sonuca varılmasının temel unsurları şu şekilde özetlenebilir⁸⁸:

- a. Tanımlar maddesinde “bireysel yayıncılık” ve “kullanıcı tarafından üretilen içerik” kavramlarına yer verilmemiştir.
- b. Kapsam maddesinde bireysel iletişim konusu kapsam dışı bırakılmış ve söz konusu “bireysel yayıncılık” hususunu içine alma ihtimali bulunabilecek isteğe bağlı yayınlar kavramına yer vermiştir. Bu kavramın ise bireysel yayıncılık hususunda en önemli unsuru “hizmet sağlayıcı tarafından düzenlenmiş bir program kataloğuna bağlı” olması gerektiğidir.
- c. Bu aşamada Yönetmelik’in bu konuyu düzenleme kastı olup olmadığından bağımsız bir şekilde ilerleyen süreçte RTÜK’ün ve nihayetinde yargının görüşüne göre bir yol çizileceği öngörülebilir. Bu tür içeriklerin denetlenmesi eğer YouTube gibi platformlardaki şahsi kanalların “oyunatma listeleri” gibi kategorizasyonları “program kataloğu” olarak

⁸⁶ Coşkun Ongun, “Yayın Yoluyla Kişilik Hakları İhlali: Basın, Radyo-Televizyon ve İnternet Hukuku”, Legal Yayıncılık, Temmuz 2013, İstanbul, s.68-69.

⁸⁷ Bknz: 5651 S.K. md. 4 (İçerik sağlayıcının sorumluluğu).

⁸⁸ Bknz: Eski RTÜK üyesi ve Medya Ombudsmanı Faruk Bilici’nin değerlendirmeleri. <https://farukbildirici.com/yeni-duzenleme-hangi-yayinlari-kapsiyor/>

değerlendirilirse RTÜK'ün denetleme yetkisi iddiasında bulunması beklenebilir. Ancak özünde bunun bir program kataloğu olmadığı, hatta kullanıcıların ürettikleri içerikleri tamamen kendi iradelerine bağlı şekilde paylaştığı, gizlediği, sıraya koyup kategorize ettiği, listelendirdiği veya yayından kaldırdığı gibi iradeleri göz önünde bulundurulduğunda platform hizmeti sağlayıcının oldukça az etkisi olan bu süreçte içeriği “program kataloğuna bağlı olarak sunduğu” iddiası haklı olmamalıdır. Bu nedenle bu içeriklerin RTÜK denetiminde olmaması gerekmektedir.⁸⁹

- d. Tüm bunların yanı sıra Yönetmelik lafzına önem verilmelidir. Zira 2019 yılında bireysel yayıncılıkla kullanıcı tarafından üretilen içeriklerin artan popülerliğinin farkında olması gereken iki kurum tarafından düzenlenen bu Yönetmelik’de açıkça yer verilmeyen bu hususların Yönetmelik kapsamına alınmaması iradesi ile kasten yer verilmeyen kavramlar olduğu çıkarımı yerinde olacaktır. Bu nedenle bireysel yayıncılık ve kullanıcı tarafından üretilen içeriklerin RTÜK değil, 5651 S. Kanun kapsamında BTK denetiminde olacağını kabul etmek gerekir.

Yönetmelik, kapsam maddesinde sözü geçen platform işletmecisi sayılmayacak gerçek ve tüzel kişiler hükmüne bir istisna maddesi ekleyerek kurumun görev ve yetkileri saklı tutulmuştur. Buradan anlaşılan, kurumun kanunlarla belirlenen yetki ve görevleri çerçevesinde; bu maddede yönetmelik kapsamına girmeyeceği düzenlenen kişi ve durumlar için aksi yönde kararlar alınabileceğidir⁹⁰.

Yönetmelik kapsamında, düzenlenen hizmetlerin internet ortamında sunumu dışındaki herhangi bir konuda bu maddede ayrık tutulmuş olan kişi ve durumlara ilişkin kurumun yetki ve görevlerini saklı tutmak; gerekli ve

⁸⁹ Benzer görüş için Bknz: Prof. Dr. Yaman Akdeniz raporları <https://www.dw.com/tr/yaman-akdeniz-t%C3%BCm-ama%C3%A7-bilgi-ak%C4%B1%C5%9F%C4%B1n%C4%B1n-kontrol%C3%BC/a-43094549>

⁹⁰ Radyo, Televizyon Ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik, m.2(2).

anlamli olmayan bir davranistir. Zira herhangi baska bir konuda yine bir yonetmelikte tum bu kisi ve durumlar kapsam icinde olabilir ve bu durumun bu yonetmelikte kapsam disii tutulmalarina hanel getirmemesi beklenir.⁹¹ Yani ozel bir konuda yapilan ozel bir duzenlemede kapsam disii birkalan unsurlar, Kurumun genel yetki ve goevlerini belirleyen kanunun kapsamindaysa bu yetki ve goevlerin sakli tutulmasinin kanunda belirtilmesi gerekmemelidir. Haliyle burada anlatilmak istenen, Kurumun internet ortamindaki yayinlarin sunumu konusu haricinde bu kisi ve durumlar uzerinde yetkisi ve goevi oldugunun hatirlatilmasi degil; Kurumun genel goev yetkileri kapsaminda, gerekmesi durumunda, bu yonetmelikce kapsam disii tutulan durum ve kishilerle ilgili yonetmelik kapsaminda tutulmamis gibi yetki ve goev kullanabilecegidir.

4.3.2. Tanimlar

Bu calisma kapsaminda bir onceki bolumde yer verilen AVMS Direktifinde mevcut tanimlar da goz onunde bulundurularak, Yonetmelik'in 4. maddesinde duzenlenen tanimlardan aciklanmasi gerekli gorulenler su sekildedir;

Editoryal Sorumluluk: Programlarin icerigi, secimi, akis cizelgesi veya bir katalog icerisinde sunulmasi acisindan duzenleme ve kontrol yetkisidir.

Erisim Saglayici: Internet ortamina baglanma olanaigi sunan tuzel ve gercek kishilerin tumudur.

Erisimin Engellenmesi: Her tuerlu yontemle (alan adindan, IP adresinden, URL'ye vb.) kullanicilarin erisiminin engellenmesidir. Tanimda acikca "ve benzeri yontemler" ifadesine yer verilerek erisim engellenmesinin yasayla belirlenmis bir yontem ve cercevesinin olmamasii; tanimin muqlak ve oldukca genis kapsamlu olmasii saglanmistir.

⁹¹ Merve Erguney, RTUK'un Internet Denetimi: Ilgili Mevzuat Uzerine Bir Değerlendirme, Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 2020, Cilt 11, Sayı 41, Sayfa 106-107.

Eş zamanlı yayın: Bir radyo veya televizyon yayınının değişikliğe uğramaksızın aynı anda hem internet ortamında hem de başkaca iletim ortamlarında yayınlanmasıdır.

İçeriğin yayından çıkarılması: Bir içeriğin sunuculardan veya kendisini barındıran içeriğin içinden yer sağlayıcı veya içerik sağlayıcı tarafından çıkarılmasıdır.

İsteğe bağlı yayın hizmeti: Yönetmelik, AVMS Direktifini ele aldığımız bölümde açıklandığı üzere Direktifte “On-Demand Media Services⁹²” olarak geçen bu tür yayın hizmetlerini AB’dekine benzer bir şekilde tanımlamıştır. Buna göre kullanıcılar tarafından istenilen zamanda, kullanıcının münferit isteğiyle medya hizmet sağlayıcılar tarafından sunulan bir katalog dahilinde, doğrudan veya koşullu erişim yollarıyla dinlenebilen veya izlenebilen yayın hizmetleri isteğe bağlı yayın hizmetleridir.

İnternet ortamında isteğe bağlı yayın hizmeti: İsteğe bağlı yayın hizmetlerinin doğrudan veya koşullu erişim yollarıyla internet üzerinden dinlenebilen veya izlenebilen halidir. Burada yer alan “koşullu erişim” ise yayınlara erişim için öngörülen abonelik ve benzeri şekillerde, erişime önceden izin verilmesi anlamına gelen her türlü teknik tedbir ve düzenlemedir.

İnternet ortamından yayın iletim yetkisi: Radyo ve Televizyon Üst Kurulunca (“Üst Kurul”) radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin mobil uygulamalar veya internet üzerinden iletilebilmesi için internet yayın platform işletmecisi kuruluşlara verilen yetkidir. Başvuru üzerine, bedeli karşılığında, uygun görülmesi halinde düzenlenen bir belge ile verilir.

İnternet ortamından yayın lisansı: Yine Üst Kurulca verilen bu yetki medya hizmet sağlayıcılara radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayınlarını yapabilmeleri için verilir. Yönetmelik’in bu tanımında, söz konusu yayınların internet ortamında tümleşik televizyon alıcısı, akıllı telefon, tablet, mobil uygulamalar, bilgisayar ve benzeri cihazlarla alınabilecek olması gerektiği belirtilmiştir.

⁹²Kavramla ilgili ek bilgi için Bknz: Eugenio H. Villareal, Katrina Monica C. Gaw. "Beyond Conventional Free TV and Moviehouses: Proposing a Regulatory Framework for Video-on-Demand and Livestreaming Services Content Accessed through the Internet, and Establishing Norms for Audience Empowerment and Sensitivity on Web-based Entertainment." *Ateneo Law Journal*, 2016, vol. 61, no. 1.

İnternet radyo yayını: İnternet ortamından bir yayın akış çizelgesine dayalı şekilde yapılan ses ve veri yayınıdır.

İnternet televizyon yayını: İnternet ortamından bir yayın akış çizelgesine dayalı şekilde izlenebilmesi amacıyla kullanıcılara şifreli veya şifresiz olarak medya hizmet sağlayıcıları tarafından sunulan görsel-ışitsel yayın hizmetidir. Bireysel iletişim hizmetleri, gerek internet televizyon yayını gerekse internet radyo yayını kapsamına girmemektedir.

İnternet yayın platformu işletmecisi: Kendilerine ait bir URL veya mobil uygulama üzerinden birden fazla sayıda radyo, televizyon ve/veya isteğe bağlı yayın hizmetini kullanıcılara internet ortamından doğrudan veya koşullu erişim yoluyla televizyon, bilgisayar ve benzeri bir cihazla alınabilecek şekilde sunan kuruluşlardır.

Medya hizmet sağlayıcı: Sağladığı radyo, televizyon veya isteğe bağlı yayın hizmetinin düzenlenme ve yayınlanma şeklinde karar veren ve bu hizmetin içeriğinde editoryal sorumluluğu olan tüzel kişidir.

Yayın hizmeti: “Medya hizmet sağlayıcının editoryal sorumluluğu altında ve temel amacı kamuoyunu bilgilendirmek, eğlendirmek veya eğitmek üzere elektronik iletişim şebekeleri yoluyla program sunmak olan, bireysel iletişim hariç olmak üzere, televizyon yayın hizmeti, isteğe bağlı yayın hizmeti ve ticarî iletişim ile radyo yayın hizmetidir.”

Yer Sağlayıcı: “Hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişileri ifade eder.”

4.3.3. Lisans İşlemleri ve Yayın İletim Yetkisi ile Süreler

Yönetmelik'in getirdiği en köklü değişiklik bu maddede düzenlenen ve yayın hizmetlerini internet ortamından sunmak isteyen kuruluşlara, bu yönetmelikteki esaslara göre lisans alma zorunluluğu getiren hükümdür⁹³. Buna göre, yayınlarını sadece internet ortamından sunmak isteyen kuruluşların “internet ortamından

⁹³ Radyo, Televizyon Ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik, m.5.

yayın lisansı”; yayın hizmetlerini internet ortamından iletmek isteyen platform işletmecilerinin ise “yayın iletim yetkisi” almaları gerekmektedir. Verilecek olan internet ortamından yayın lisansları ise işlevlerine göre radyo yayını için “İTERNET-RD”, televizyon için “İTERNET-TV” ve isteğe bağlı yayın hizmetleri için ise “İTERNET-İBYH” olarak isimlendirilmişlerdir.

Medya hizmet sağlayıcıların, yalnızca internet ortamından lisanslı olarak sunduğu yayın hizmetlerini başkaca ortamdan (uydu, karasal vs.) da sunmak istemesi durumunda; kullanmak istediği her bir yayın ortamı ve tekniği için ayrı ayrı lisanslar alması gerekmektedir. Yine 5.maddede, bir medya hizmet sağlayıcının radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti sunmak için ayrı ayrı lisans alması zorunluluğu ve her birinden en fazla bir adet hizmet sunabileceği düzenlenmiştir. Bu durum aslında medyada çok seslilik ilkesinin bir gereği olarak düşünülmüş uygulamaların bir yansıması olarak görülmektedir. Ancak, bir şirketin sunabileceği medya hizmetleri radyo, televizyon ve isteğe bağlı medya hizmetlerinin her birinden yalnızca birer tane ile sınırlıyken; medya hizmet sağlayıcıların dolaylı ortaklık veya farklı tüzel kişilik sahipliği ile uygulamanın etrafından dolaşabildiklerini söylemek mümkündür⁹⁴. Bu durum tekelleşmeye yol açmakta, rekabeti ve dolayısıyla medyada çok sesliliği engellemektedir.

Aynı sorunların “çapraz sahiplik”⁹⁵ sebebiyle de Türkiye’de oldukça yaygın olduğu 2019 yılında güncellenen Media Ownership Monitor (“MOM”) Türkiye çalışmasında da ortaya konmuştur⁹⁶. Son yıllarda özellikle kamu ihale sözleşmelerine bağlı ve hükümete yakın kuruluşların, medyada hakimiyeti oluştuğu görülmektedir⁹⁷. Bu sebeplerle, 5. maddede yer alan lisanslamaya ilişkin

⁹⁴ Mihalis Kuyucu, "TÜRKİYE'DE ÇAPRAZ MEDYA SAHİPLİĞİ: MEDYA EKONOMİSİNE OLUMSUZ ETKİLERİ VE BU ETKİLERİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER" . Selçuk İletişim 8, 2013, Syf 149.

⁹⁵ Gerçek veya tüzel kişi bir medya sahibinin aynı anda radyo, televizyon, gazete, internet gibi medya alanlarından birden fazlasına yatırım yapması durumudur.

⁹⁶ Bknz: Media Ownership Monitor Türkiye, "Medyada Çoğulculuğa Risk Oluşturan Göstergeler", 2019.

<https://turkey.mom-rsf.org/tr/bulgular/gostergeler/#!2ff1e8b8328e612bdf823c0752145129>

⁹⁷Avrupa Komisyonu 2019 Türkiye İzleme Raporu, Brüksel, 29.05.2019, s.82.

bu hükmün uygulanabilmesinin; internet ortamından önce geleneksel radyo ve televizyonculuktaki lisanslamaların daha sıkı denetlenmesi ve medya hizmet sağlayıcıların hesap verebilirliğinin arttırılması noktasında yaptırımların işletilmesinden geçtiği sonucuna varılmaktadır.

Söz konusu maddenin son fıkrası olan 8. fıkarda yurt dışında bulunan içerik ve yer sağlayıcıların durumu düzenlenmiştir. Bu tür bir durumda bir başka ülkenin yargı yetkisi altında olmasına rağmen, iletimin Türkçe olarak Türkiye'ye veya yayın Türkçe olmasa bile Türkiye'ye yönelik ticari iletişim yayınlarına yer veren yayın kuruluşlardan; 6112 Sayılı Kanuna ve/veya RTÜK'ün görev alanına giren hususlarda Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalara aykırı yayın yaptığı tespit edilenlere karşı bu yönetmelik hükümlerinin geçerli olacağı hükme bağlanmıştır. Hatta bu kuruluşların internet ortamından yayınların devam edebilmeleri için yine bu yönetmeliğe uygun olarak lisans ve yetki almaları zorunlu tutulmuştur. Hali hazırda geçici yayın hakkı veya yayın lisansı bulunan medya hizmet sağlayıcılar ile Yönetmelik'in yürürlüğe girmesinden sonra karasal, uydu vs. gibi başkaca ortamlar için lisans almış olan yayın kuruluşlarının internet üzerinden yayın sunmak istemeleri durumunda, mevcut lisans süreleriyle sınırlı olmak üzere yayınlarını sunacakları URL veya platform işletmecisini Üst Kurula bildirmeleri gerekmektedir. Bu yayınların değişiklik yapılmadan, eş zamanlı olarak yayınlanması zorunludur.

İnternet ortamından görsel-ışitsel medya hizmeti sektörü yoğun bir ilerleme döneminde olduğundan, yeni düzenlemelere yansıyan bazı hükümet politikaları ile bu sektörüne yapılan müdahalelerin bir kısmının, sektörel gelişimin önünde engel olabileceğinin kabulü gerekir⁹⁸. Düzenlemedeki lisans işlemlerine ilişkin maddelerin tartışmalara konu olan bir diğer hükmü bu hususa örnek gösterilebilir. Bu hüküm internet ortamından yayın lisansın yalnızca Türk Ticaret Kanunu

⁹⁸A. Vahap DARENDELİ, "Uyumlaştırma Sürecinde Görsel-İşitsel Medya Hizmeti Ulus Ve Uluslarüstü Düzenleme Zorlukları", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 18, Sayı 2, Yıl 2010, s.70.

(“TTK”) uyarınca kurulan anonim şirketlere; yayın iletim yetkisinin ise aynı şekilde TTK uyarınca kurulan anonim ve limitet şirketlere verileceği hükmüdür.

Bugüne kadar böyle bir zorunluluk olmamasına rağmen yönetmelikle birlikte lisans almak isteyen tüm medya hizmet sağlayıcıların Türkiye’de şirket kurması gerektiği düzenlenmiştir. Düzenlemenin hali hazırda yayın hayatına devam eden hem ulusal hem de uluslararası kuruluşu etkilediği açıktır. 1 Ağustos 2019’a kadar zorunlu olmayan şirket kuruluşu ve lisans alımı, elbette en çok yurtdışında yerleşik medya hizmet sağlayıcıları açısından tartışmalara sebep olmuştur. Türkiye’de isteğe bağlı yayın yapan uluslararası kuruluşların çoğu yönetmelik yürürlüğe girene kadar TTK’ya uygun olarak şirket kurmuş kuruluşlar değildi. Ancak Yönetmelik’in, lisanslara başvuruya ilişkin süreleri içeren 10. ve 11. maddesinde hem yayın lisansı hem de iletim yetkisi için başvuru süresi üç ay olarak düzenlemiştir. Yönetmelik’in bu düzenlemesi şu şekilde basitleştirilebilir:

1-Hali hazırda Türkiye’de yayın yapmakta olsalar dahi tüm medya hizmet sağlayıcılar ve platform işletmecilerin yayınlarına devam etmesi için lisans almaları zorunludur.

2- Bu lisansı yalnızca TTK’ya uygun şekilde şirket kurmuş olan kuruluşlar alabileceklerdir.

3- Yayın hayatına devam etmek isteyen kuruluşların büyüklüğü, kapasitesi, yapısı, işleyişi ve Türkiye pazarı ile Türk hukukuna ilişkin bilgisi ne olursa olsun bu kuruluşların 3 ay gibi kısa bir sürede şirket kurma ve lisans başvurusunda bulunma kararlarını almaları gerekmektedir.

Bu durumun istisnası geçici 1. maddede yer almaktadır. İlgili maddeye göre hali hazırda karasal, kablolu veya uydu yayını için lisansı olan kuruluşların bu yayınlarını internetten de yapıyor olmaları durumunda internet ortamından yayın lisansı için bir ay içinde başvuru yapmaları gerekmektedir. Aynı şekilde internet ortamından yayın iletimini Yönetmelik’in yürürlük tarihinde hali hazırda gerçekleştiriyor olan platform işletmecilerinin de yayın iletim yetkisi almak için bir ay içinde başvurularını yapmaları gerekmektedir.

Küçük bir kıyasla; yapılan bir düzenleme kimlik kartı gibi hali hazırda tüm vatandaşların sahip olmak zorunda olduğu bir belgenin değiştirilmesi kararı alındığında bu değişikliği uygulamaları için vatandaşlara verilen süre genel olarak 1 yıldan daha fazladır. Buna karşın Netflix veya Amazon Prime gibi dünya çapında medya hizmet sağlayıcıların, düzenlemenin kuruluşları için avantaj ve dezavantajlarını ölçüp, Türkiye piyasasında kalmak isteyip istemediklerine karar vermeleri; gerekli araştırmaları yapıp prosedürleri tamamlamaları ve öncelikle şirket kurmak için daha sonra da lisans almak için başvuruları yapmaları için öngörülen süre yalnızca birkaç aydır. Bu kadar köklü bir değişikliği öngören düzenlemede devasa yapılarıyla hantal operasyonlara sahip olması oldukça doğal olabilecek bu tür kuruluşlara, geçiş için yalnızca 1 ve 3 ay gibi sürelerin verilmesi bu çalışmada doğru bulunmamaktadır. Bu sürelerin yeterli olmayabileceği öngörüsü, bu tür kuruluşlarla birebir çalışan ve gerek teknik gerekse hukuki olarak karar alma ve harekete geçme süreçlerinin yoğun ve yavaş olabileceğini bilmesi gereken RTÜK ve BTK'nın sorumluluğundadır. Buna rağmen süreleri kısa tutmaları, Türkiye'yi isteğe bağlı yayıncılık sektöründe daha fazla tercih edilmiş ve özellikle küçük çaplı yayın hizmetlerinin varlığını koruyabileceği bir hamle olmamıştır.

Geleneksel yayıncılıkta (radyo ve televizyon) başlarda yaşanan deneyim ve bilgi eksiklikleri, zamanına göre anlaşılabilir sayılabilir. Ancak günümüz teknolojisi, uluslararası paylaşım kolaylığı ve bilgiye erişim imkanları bu kadar gelişmişken; bu düzenlemede bu kadar geç kalınmış olunması, geçiş için pek fazla kolaylık tanınmamış ve yeterli süre verilmemiş olunmasında herhangi bir haklılık payı bulmak mümkün değildir.

Yine de Yönetmelik'in yürürlüğe girmesinden sonra öngörülen sürecin, özellikle yalnızca isteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcı kuruluşların pek çoğunun lisans başvurusunda bulunması ile sonuçlandığını belirtmek gerekir. Bunlardan bazıları; Blutv İletişim ve Dijital Yayın Hizmetleri A.Ş. unvanlı BLUTV, FBL Dijital

Yayıncılık A.Ş. unvanlı FİLM BOX LİVE, Startv Medya Hizmetleri A.Ş. unvanlı STAR, NTV Radyo ve Televizyon Yayıncılığı A.Ş. unvanlı NTV, Enformasyon Reklamcılık ve Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş unvanlı TLC olup, görüldüğü üzere tüm bu medya hizmet sağlayıcıları TTK uyarınca Türkiye’de yerleşik şirket kurmuş ve 10 yıllık İNTERNET-İBYH Lisansı almıştır. Buradaki örneklerin çoğunluğunun zaten Türkiye’de yerleşik kuruluşlar olması, bu lisans başvurusunda daha öncelikli ve hızlı adım atmaları sonucunu getirmiştir. Bunun yanı sıra biraz daha gecikmeli olsa da Netflix Türkiye’de yerleşik Los Gatos Turkey Yayın Hizmetleri A.Ş.’yi, Amazon Prime Video ise Amazon Türkiye Video Dijital Yayıncılık Anonim Şirketi’ni⁹⁹ kurarak lisans başvurusunda bulunmuştur. Lisanslara ilişkin karar bu çalışma tarihi itibari ile RTÜK’ün internet sitesinde mevcut olmasa da bu iki medya hizmet sağlayıcı kuruluşun 5 Kasım 2020 tarihinde lisans aldıkları RTÜK Başkanı tarafından duyurulmuştur¹⁰⁰.

İnternet ortamında lisans veya yayın iletim yetkisi başvurularında istenecek belgeler Yönetmelik’in 7 ve 8. maddelerinde belirtilmiştir. Ayrıca belgelerin gerçeğe aykırı olması durumunda ise öncelikle başvurunun geçersiz sayılacağı da belirtilmiştir. Belgelerin gerçeğe aykırı olduğunun tespiti, başvurunun kabulünden sonra yapılmışsa verilen lisans veya yetki belgesi hiçbir hak talebi mümkün olmaksızın iptal edilir. Buradan anlaşılması gereken en önemli husus, bu kuruluşların peşin yapmış oldukları ödemelerin iadesini alamayacak olmalarıdır. Lisans ve yetki belgesi bedellerinin oldukça yüksek olduğu düşünüldüğünde bu durumun cezai bir yönü olduğunu söylemek uygun olacaktır. Ancak Yönetmelik’in bu hususu düzenleyen 9.maddesinin son fıkrasında açıkça görüldüğü üzere gerçeğe aykırı beyan ve belge sunulması durumunda ilgililer

⁹⁹Şirket bilgilerinin yer aldığı URL için bknz: https://www.primevideo.com/help/ref=atv_hp_nd_nav?language=tr_TR&nodeId=G202064890#GUID-AB930AFC-0712-45C6-AAE1-ADC3785256B2_U_9028D061F9BE4BCD87C408D02FF52133 (E.T. 16.11.2020)

¹⁰⁰RTÜK Başkanı Ebubekir Şahin’in resmi hesabından yapılan duyuru. <https://twitter.com/ebekirsahin/status/1324322088216387585> E.T. 17.11.2020

hakkında zaten 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ("TCK") ilgili hükümleri¹⁰¹ kapsamında suç duyurusunda bulunulacaktır.

Lisan başvurusu için öngörülen 3 aylık sürenin geçmesi halinde, anayasal olarak isteğe bağlı medya hizmetleri kuruluşlarını denetleme ve düzenleme yetkisinin varlığı bile tartışmalı sayılabilecekken, RTÜK tarafından uygulanacak olan yaptırımların boyutları ise kısmen bu kısıtlı süre hükmüne göre daha toleranslıdır. İnternet üzerinden yayın lisansı veya iletim yetkisi olmayan kuruluşların resen veya şikayet üzerine yapılan tespiti, RTÜK sitesinde duyurulur. Bununla birlikte bu tespitten sonraki 72 saat içinde; ilgili kuruluş üç aylık ücreti peşin yatırması, taahhütname ve başvuru dilekçesi vermesi halinde yayın hizmetlerine üç ay daha devam edebilir. Bu üç aylık sürede başvurusunun tamamlaması beklenir. Eğer tamamlamazsa süresi hesaplanarak peşin yatırılacak yayın lisansı/iletim yetkisi bedeli ile kuruluşa başvurusunu tamamlaması için ek üç ay daha verilir. Verilen süreler ve yapılan tespit yalnızca Kurulun sitesinde duyurulmakla kalmayıp ilgili kuruluşa ihtar edilir. Başvurunun tamamlanması için geçen süreçlerde yayın hizmetlerini kesintiye uğramaktan koruyan bu madde, Kurulun lisanssız/yetkisiz yayını tespit etme süresine bağlı olarak 6 ay ve üzeri bir süre boyunca kuruluşlara başvurularını tamamlama şansı verirken herhangi bir cezai yaptırım veya faizli ödeme ile karşılaşmalarını sağlamaktadır. Ancak, başvuru tarihinden itibaren lisans işlemlerinin tamamlanmasına kadar geçen süre, başvuruçunun lisans süresinden mahsup edilir.

Tespit ve duyuruya rağmen 72 saat içinde başvuruya ilişkin talebini, taahhütnamesini ve peşin ücretini iletmeyen kuruluşlar hakkında ise 6112 Sayılı Kanun'un 29/A maddesi¹⁰² uyarınca erişim engellenmesi ve/veya içeriğin

¹⁰¹Söz konusu kanunun ilgili hükümlerinden bazıları Şirket veya kooperatifler hakkında yanlış bilgi başlıklı 164. madde ile Resmi ve Özel belgelerde sahteciliği düzenleyen madde 204 ile 207 arasındaki maddelerdir.

¹⁰² 6112 S.K. madde 29/A(2) "...Sulh ceza hâkimi, Üst Kurulun talebini en geç yirmi dört saat içinde duruşma yapmaksızın karara bağlar. Bu karara karşı 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilir. Bu madde uyarınca verilen

çıkarılması kararı verilmesi için Sulh Ceza Hakimliğine başvurulacağı bildirilir. Tüm bu yaptırımlar yalnızca internet ortamında hali hazırda yayın yapmayı lisans başvurusu yapan, yani 3 aylık başvuru süresine sahip olan yayın hizmet sağlayıcılar ve yayın iletimi platform işletmecileri için değil; aynı zamanda hali hazırda internet ortamında bu hizmetleri sunan ve başvuru için Geçici Md. 1 uyarınca bir aylık süresi olan kuruluşlar için de geçerlidir.

Türkiye'deki erişim engelleme vb. taleplerine ilişkin Sulh Ceza Hakimliklerinin 24 saat içinde duruşmasız olarak karar vereceğini içeren düzenlemelerin gerek niteliği (geçici süreli tedbir mi yoksa geçici olmayan yaptırım mı olduğu) kendi başına tartışma konusudur. Bu noktada taraflara herhangi bir savunma hakkı verilmemesinin AVMS Direktifiyle uyumlu olmadığını söylemek gerekir. Direktifte hangi Üye Devletin yargı yetkisinde olduğu farketmeksizin yayınlarının hedeflediği izleyici kitlesinin bulunduğu Üye Devletin kanunlarını açıkça ihlal eden yayınların yapılması durumu için bile detaylı bir sistem öngörülmüştür. Bu düzenleme çok daha kademeli, sınırlı ve hem hesap verilebilirliği şart koyan hem de tarafların savunma hakkına yalnızca saygı duymakla kalmayıp bu hakkı kullandırma görevini de ihale uğrayan Devlete yükleyen bir sistemin varlığı görülmektedir. Buna rağmen, yönetmelikte ve 6112 Sayılı Kanun'da öngörülen bu erişimin engellenmesi kararı hususu, medya hizmet sağlayıcısı ve platform işletmecisine savunma hakkı vermemekte; ancak verilen ve derhal uygulanan karara itiraz için kanun yolunu göstermektedir. Yani ilk üç ay içinde ne sebeple olursa olsun Türkiye'de şirketini kuramamış, lisans başvurusunda bulunamamış veya üç aylık bedeli peşin ödeyememiş olan kuruluşlar, savunmalarını iletecekleri bir alan veya mercii bulamadan erişimin engellenmesi yaptırımıyla karşılaşacaklardır.

Bu yaptırımlara ek olarak yayın lisansı alması gerekip almamış olanlarla ilgili olarak gerçek kişiler ve tüzel kişilerin yönetim kurulu üyeleri ile genel müdürü, bin günden beşbin güne kadar adli para cezası ve bir yıldan iki yıla kadar hapis

içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı hakkında 5651 Sayılı Kanun'un 8/A maddesinin üçüncü ve beşinci fıkraları uygulanır.”

cezası ile cezalandırılacakları da yine 6112 Sayılı Kanun'un 33.maddesinde düzenlenmiştir. Yönetmelik'in 10. maddesindeki atıfla bu hususta uygulanacağı belirtilmiştir.

İnternet ortamında yayın lisansına özgü olarak Yönetmelik'in 14. maddesinde lisansların 10 yıllık süre için verildiği ve medya hizmet sağlayıcı kuruluşların lisans süresi bitiminden 2 ay öncesine kadar lisans yenileme başvurularını Üst Kurula iletebilecekleri düzenlenmiştir. Bu halde, kuruluşlara; taksitli ödemeyi tercih etseler bile banka teminat mektubu aranmaması şeklinde bir avantaj sağlanmıştır. Lisans başlangıç tarihi, belgenin düzenlendiği tarih olarak kabul edilmiştir ve bu tarihe göre hesaplanarak lisans süresinin dolmasından 2 ay öncesine kadar yenileme başvurusunda bulunmayan medya hizmet sağlayıcıların yapacağı başvurular, yenileme başvurusu için süre geçmiş olduğundan, yeni başvuru olarak değerlendirilecek ve Yönetmelik'in 7. maddesindeki başvuru koşullarına göre başvuru yapılması gerekecektir.

4.3.4. Başvuru Ücretleri ve Mali Düzenlemeler

İnternet yayın lisansı ve internet ortamından yayın iletim yetkisinin ücretleri Yönetmelik'in 12. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre yayın lisansı ücretleri internet radyo lisansı için Yönetmelik'in yürürlüğe girdiği yıl olan 2019'da 10.000, internet televizyon ve internet isteğe bağlı yayın hizmetleri için 100.000'er ve yayın iletim yetkisi için de yine 100.000,00 Türk Lirası olarak belirlenmiştir. Bu lisanslar 10 yıllık süreyle verilirken, yayın iletim yetkisi 1 yıllık süre için verilir. Ayrıca 2021 yılı için belirlenen artırımla birlikte yeni başvuru ücretleri internet radyo yayınları için 13.375,00 TL, diğerleri için ise 133.750,00 TL olarak açıklanmıştır.¹⁰³ İnternet ortamından tele alışveriş konulu yayın lisans ücretlerinin bu bedellerin beş katı olarak hesaplanacağı düzenlenmiştir. Ayrıca

¹⁰³ RTÜK'ün internet sitesinde yer alan 07.12.2020 tarihli duyurusu: <https://www.rtuk.gov.tr/duyurular/3788/8461/2021-yili-uydu-kablolu-ve-internet-yayin-lisans-ucretleri-ile-yayin-iletim-yetkilendirme-ve-verici-tesis-ve-isletim-sirketi-yayin-iletim-yetkilendirme-ucreti-belirlendi.html>

lisans veya yetki belgesi için başvuran kuruluşun, bu hizmeti kullanıcılara koşullu erişim yoluyla, ücret karşılığı sunması halinde her yıl yıllık net satışlarının binde beşinin Üst Kurula ödeneceği de hükümde yer almaktadır. Öncelikle yönetmelikle düzenlenen bu meblağların miktarlarının oldukça yüksek olduğunu kabul etmek gerekir. Fakat koşullu erişimde net gelirden binde beşinin Üst Kurula ödenecek olması kuralının sebebi kanunda veya yönetmelikte belirsizdir. Başvurudan bağımsız olarak alınan bu ücretin niteliğinin de izaha muhtaç olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Herhangi bir kuruma net gelirden verilen payın, bu düzenlemede vergi olarak görülemeyeceği de açıktır. Kaldı ki düzenlemede geçen lisansların alınabilmesi için tüm bu kuruluşların şirket kurmuş olması gerekmektedir. Haliyle bu hizmetleri şirket faaliyeti kapsamında vermeleri gerektiği göz önüne alındığında, vergi yükümlülükleri zaten ilgili kanunlarda düzenlenmiş olacağından gelir vergisi, katma değer vergisi vs. her türlü vergilendirmenin ayrıca ödenmesi gerekecektir. Tüm bunların üzerine abonelik gibi ücretli şekilde hizmet sağlayan kuruluşlara, gelir vergisinden muaf muamelesi yapılarak net satışlarından Üst Kurula pay vermelerini zorunlu tutmak başlı başına yüksek olan başvuru ücretlerinin özellikle küçük çaplı yayın hizmetleri sağlayıcı ve yayın iletim platformu işletmecisi kuruluşlar için olumsuz etkisini arttıracaktır.

Bu olumsuz etkiyi, Direktifte de yer alan medyada çoğulculuk ilkesinin uygulanmasında kısmi bir engel olarak görmek mümkündür. Çünkü düzenleme, gelişmekte olan internet yayıncılığı sektörüne, özellikle yeni ve küçük çaplı kuruluşların girişini oldukça zor hale getirmektedir¹⁰⁴. Türkiye’de yalnızca 2018-2019 yıllarında 13 ayda toplam 183 radyo ve televizyon istasyonunun maddi yetersizlikler sebebiyle kapatılmıştır¹⁰⁵. Türkiye’nin de taraf olduğu uluslararası sözleşmeler uyarınca da, yeni medya olarak tanımlanan bu tür faaliyetlerin külfetli

¹⁰⁴ Merve Ergüney, RTÜK’ün İnternet Denetimi: İlgili Mevzuat Üzerine Bir Değerlendirme, Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 2020, Cilt 11, Sayı 41, Sayfa 111-112.

¹⁰⁵TUYAD internet sitesinde 30.01.2019 tarihli haber linki: <https://www.tuyad.org/tuyad-telekomunikasyon-uydu-ve-yayincilik-derneği-yonetim-kurulu-baskani-hayrettin-ozaydin-turkiye-genelinde-son-13-ayda-183-televizyon-ve-radyo-kanalinin-kapandigini-acikladi/>

ve gereksiz lisanslama gibi yöntemlerle kontrol altına alınmaya çalışılması yerine; kamunun kaynaklara ve bilgiye erişimi sağlanırken, medya faaliyeti sunan kuruluşların bağımsızlığı teşvik edilmelidir¹⁰⁶. Yayıncılığın mali yükü altında hali hazırda zorluk çeken kuruluşlara internet ortamından yapılacak olan yayınlara ilişkin belirlenen bedellerin, sektörel gelişimi ön planda tutan bir bakış açısıyla yapılmış olması gerekirken düzenlemenin bu beklentiyi karşılamaktan oldukça uzak olduğu görülmektedir.

4.3.5. Yükümlülükler

Yönetmelik'in ilgili kısmı olan 16. ve 17. madde düzenlenmeleri; hem bir takım mali yükümlülükleri içermekte ve tekrar etmekte, hem de mali olmayan konularda (hukuki, teknik vb.) yükümlülüklerle yer vermektedir. Bu iki hükmün genel anlamda Türkiye'nin taraf olduğu anlaşmalardan ve iç hukuktaki ilgili kanunlardan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi gerektiğini belirttiği görülmektedir. İnternet yayın platform işletmecilerinin, medya hizmet sağlayıcılara ek olarak İdari ve Mali Şartlar Yönetmelik'ine de uyması gerekmektedir. Bu kanunlar sınırlı olarak sayılmamış olmakla birlikte 5651 ve 6112 Sayılı Kanunlar ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmalar özellikle belirtilmiştir. Bunun sonucu olarak internet ortamından yayın hizmeti sağlayan medya hizmet sağlayıcıların ve platform işletmecilerin, sundukları yayınların içeriklerini 5651 Sayılı Kanun'un düzenlediği ve 8. maddesinde yer alan katalog suçları ve 6112 Sayılı Kanun'un belirlediği yayın hizmeti ilkelerini dikkate alarak belirlemeleri gerekmektedir. Bu durumda, 6112 sayılı Kanunun ilgili kurallarının ihlal edildiği iddiası ile RTÜK'ün 5651 S. Kanunda öngörülen erişimin engellenmesi usulüne göre yaptırım uygulayabileceği anlaşılmaktadır.

5651 Sayılı Kanun'da belirlenen katalog suçlar; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 84. maddesindeki İntihara Yönlendirme, 103.

¹⁰⁶ Yaman Akdeniz, Analysis of the Draft Provision on the "Presentation of media services via Internet" to the Turkish Law No. 6112 on the Establishment of Radio and Television Enterprises and Their Media Services, İstanbul , 2018, s.18.

maddesindeki Çocukların Cinsel İstismarı, 190. maddesindeki Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma, 194. maddesindeki Sağlık İçin Tehlikeli Madde Temini, 226. maddesindeki Müstehcenlik, 227. maddesindeki Fuhuş, 228. maddesindeki Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkân Sağlama ve son olarak 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun'da yer alan suçlardan oluşmaktadır. Bu suçların pek çoğu kamu düzenine ilişkin olmakla birlikte, vatandaşlar tarafından gerçekleştirilmesinin cezai karşılığı olan bir suç olması kamu düzeninin korunması amacıyla makul bulunabilir. Ancak bunları içeren yayınların sunulmasının belli başlı sınırlar içinde düzenlenmesinden ziyade yönetmelikteki bu atıfla tümünden yasaklanmış olmasının gerekliliği tartışmalıdır.

Çocuk istismarı gibi dünya çapında mücadele gerektiren bazı konular hariç tutulmak üzere, yapılan düzenlemelerin belli bir kesimi koruma amacından taşım bütünüyle yasaklama getirmesinin temel insan hak ve özgürlüklerine saygılı demokratik toplumlarda gerekli olmadığı kabulü gerekmektedir. Örneğin Perrin v. UK davasında¹⁰⁷, müstehcenlik sebebiyle cezalandırılan bir web sitesi sahibinin, web sitesinin içeriğine maruz kalmamaları için yaş doğrulama metodu kullanarak çocukların korunmasına yönelik önlem alabileceğinin kabul edilmiştir.

AVMS Direktifinde, çocukların cinsel istismarı ile mücadele kapsamında iç hukukta gereken en sert kuralların konması öngörülmüştür. Ancak, bunun dışında çocukları koruma ihtiyacı ile ifade özgürlüğü arasında denge kurulması gerektiği açıktır¹⁰⁸. AİHS 10. maddesinde temel insan hak ve özgürlüklerinden biri olarak tanımlanan ifade özgürlüğünün bugün en büyük platformlarından biri de medyadır. İfade özgürlüğünü oluşturan iki unsurdan biri düşünceyi yayma, diğeri ise bilgiye erişimdir¹⁰⁹. Bu iki unsurun da günümüzde medya hizmetleri ile

¹⁰⁷Perrin v. Birleşik Krallık, Başvuru no. 5446/03, 18 Ekim 2005.

¹⁰⁸ Wolfgang Benedek, Matthias C. Kettmann, İfade Özgürlüğü ve İnternet, Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi, Ankara, Matbam Ajans Reklam Tanıtım, 2014, s. 90.

¹⁰⁹ Prof. Dr. Hasan Tahsin Fendoğlu, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü", Taad, Şubat 2016, Yıl:7, Sayı:25,Syf.7.

oldukça ilişkili olduğu görülmektedir¹¹⁰. Özellikle görsel-işitsel medya hizmetlerinin geldiği noktada kullanıcı tarafından üretilen içeriklerin dahi yayılma hızı ve alanı göz önüne alındığında, görsel-işitsel medya hizmetlerine yaklaşımın artık bir ülkedeki ifade özgürlüğüne dair çok fazla bilgi verdiğini söylemek gerekir. Bu nedenle Yönetmelik'in öncelikle geleneksel medyayı düzenleyen RTÜK Kanunu'na, sonra da dolaylı ve doğrudan Türk Ceza Kanunu'na atıflar yaparak internet ortamından sunulan görsel-işitsel medya hizmetlerini düzenlemesinde ifade özgürlüğünü merkeze alan bir yaklaşım olmadığı aşikardır. Yönetmelik'de yer alan ve bu bölümde açıklanan pek çok kanun maddesinin ifade özgürlüğüne bir müdahale içerdiği görülmektedir. Ancak, ifade özgürlüğüne müdahale hususu günümüzde AİHM tarafından da oldukça açık kriterlere bağlanmıştır. Temel olarak bu müdahalenin hukuken öngörülmuş olması, belirli meşru amaçlardan¹¹¹ biri için yapılması, orantılı ve demokratik toplumda gerekli olması şartları müdahaleyi meşru kılan şartlardır. Özünde, internet ortamında yaratılan platformlarda herkesin eşit olması ve doğrudanlık temelinde bir tartışma ve görüş paylaşma zemini yaratılması söz konusudur¹¹². Bu nedenle de internetteki temel hak ve özgürlüklere müdahalelerin, ülkelerin demokrasilerinin işleyişiyle doğrudan bağlantılı olduğu ifade edilebilir. Ancak, görüldüğü üzere Yönetmelik'in düzenlenmesinde, ifade özgürlüğünü kısıtlayıcı maddelerin derinlemesine irdelenerek müdahale niteliğinde yasaklamaların, uluslararası kriterlere uyum göstermesi için detaylı bir çalışma yapıldığını söylemek mümkün değildir.

Düzenlemede katalog suçlar arasından hiçbirinin ayrık tutulmaması ise genel anlamında ifade özgürlükleri aleyhine başka bir müdahale sonucu doğurmaktadır.

¹¹⁰ Fikret Yazıcı, "Dönüşen Sinema Sektörü ve Değişen İzleyici Alışkanlıkları: 7163 Sayılı Kanun'un Değerlendirilmesi", OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi , 2020, Cilt 15, Sayı 22 , Syf. 1440.

¹¹¹ Bu amaçlar AİHS md. 10'da "ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması" olarak belirlenmiştir.

¹¹² Mehmet Ali Zengin, "Bilgi İletişim Teknolojilerinin Demokrasi İçerisinde Kullanımı ve Dijital Demokrasiye Geçiş", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Y. 2013, S. 4, s.282-283.

Örneğin, TCK 227. maddede yer alan fuhuş suçunu içeren bir yapımın, yayın hizmetleri kapsamında içerikte bulunması durumunun kamu düzenine başlı başına zarar vereceğini kabul ederek bu yayının yasaklanması ve yayıncı kuruluşların yaptırma uğramasının gerçekten gerekli olduğunun savunulması mümkün değildir. Fakat gerek Yönetmelik gerekse RTÜK ve İnternet Kanunu incelendiğinde bu gibi bir durumda RTÜK tarafından yaptırım uygulanabilmesinin önünde hiçbir engel olmadığı görülmektedir. Bu durum, yayıncılık sektörünün gelişimi ile sanat ve ifade özgürlüklerinin etkili kullanılması hususlarında düzenlemelerin yeterince alana özgü yapılmadığını bir kez daha göstermektedir. AB Uyum Süreci Kapsamında yapılan güncel çalışmalarda da Türkiye'nin mevcut görsel-işitsel medya hizmetlerine ilişkin düzenlemelerinin “temel koruma” kategorisi altında bulunan ifade özgürlüğünü sağlamakta oldukça yetersiz kaldığı açıkça ortaya konmaktadır¹¹³. Bu durum yalnızca ifade özgürlüğünü değil, dolaylı olarak medyada çok sesliliği, bilim ve sanat özgürlüğünü, düşünceyi yayma özgürlüğünü ve daha pek çok hak ve özgürlüğü olumsuz yönde etkilerken, sektörel gelişimi de engellemektedir.

Ayrıca, Yönetmelik'deki atıf sebebiyle internet ortamında görsel-işitsel medya hizmeti sunan kuruluşların sorumluluğu kapsamında 6112 sayılı Yasada belirlenen ilkelerin de ele alınması gerekmektedir. 6112 sayılı Yasanın 8. maddesinde yer alan ilkeler şu şekildedir;

- a) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılâplarına aykırı olamaz.
- b) Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz.
- ...
- e) Irk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, engellilik, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.

¹¹³ Yasemin Inceoglu, Ceren Sözeri & Tirse Erbaysal Filibeli, Country Report: Turkey, “Monitoring Media Pluralism in the Digital Era: Application of the Media Pluralism Monitor in the European Union, Albania and Turkey in the years 2018-2019”.

- f) Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlâka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz.
- g) Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.
- ğ) Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.
- ...
- m) Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez.
- n) Müstehcen olamaz.
- ...
- s) Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez.
- ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.
- (2) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlâkî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılsa dahi yayınlanamaz.
- (3) İsteğe bağlı yayın hizmeti sağlayıcıları, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlâkî gelişimini olumsuz etkileyebilecek nitelikteki yayın hizmetlerinin, bunların bu tür hizmetleri normal şartlar altında duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulmasını sağlamakla yükümlüdür.”

Aslında ilkelerden pek çoğu hem geleneksel hem de modern yayıncılığın çerçevesinin belirlenmesi için düzenlenmesi gereken ve hem AVMS Direktifinde hem de pek çok ülkenin iç hukukunda aynı nitelikte yer alan ana hatları oluşturmaktadır. Ancak 6112 Sayılı Kanun’un bu ilkeleri düzenlemiş olmaktan ziyade, ilkelere kanunda yer vermiş olduğu görülmektedir. Bundan kasıt, ilkelerin oldukça muğlak kavramlardan oluşturulmuş olduğudur. Hukukun dinamik yapısı gereği bazı kavramların detaylıca belirlenmesinin mümkün veya uygulanabilir olmadığı kabul edilmelidir. Yine de en azından bu tür kavramların asgari kriterlerinin yargı kararlarıyla ve içtihatlarla belirlenmesi beklenir. Ancak, yargıya duyulan güven ortamının durumu bir yana; denetleyen ve düzenleyen kurumun RTÜK olduğu şartlarda, bu muğlak kavramların tanımlarının tutarlı içtihat, yargı veya Kurul kararlarından çok, Kurul yöneticilerine bağlı olacağını öngörmek kaçınılmazdır.

6112 S.K. Madde 8’de düzenlenen ilkelerde yer alan, müstehcenlik gibi muğlak; oldukça geniş yorumlanabilecek, yorumlayana göre her an kapsam değiştirebilecek bir kavramın yayınların yasaklanması için sebep olarak gösterilebilecek olması ifade özgürlüğüne bağlı başına aykırılık doğuracaktır¹¹⁴. Sorunlu hususlardan bir diğeri ise bu kanunlarda birbirini takip eden atıflar sonucu varılan noktada erişimin engellenmesi ve içeriğin kaldırılması gibi yaptırımların 5651 S.K. kapsamındaki uygulanma usulüne tabii olmasıdır. Zira Yönetmelik’in dördüncü kısmında yer alan yükümlülükler hem 6112 hem de 5651 sayılı Kanun’u kapsam içine almaktadır. Bu atıfla 6112 sayılı Kanun’un ilgili maddesine bakıldığında¹¹⁵ yeni bir atıfla 5651 S.K. Madde 8/A’nın işletileceği görülmektedir. Yani usul olarak İnternet Kanunu’ndaki erişim engelleme usulü uygulanacaktır¹¹⁶. Bu maddenin özellikle 3. ve 5. fıkralarına atıf yapılmıştır. İlgili fıkralar ise ifade özgürlüğüne ağır bir müdahale sonucu doğuracaktır.

Bunun ilk sebebi kanunda erişimin engellenmesi yönteminin hiçbir sınırı olmamasıdır. Zira ilgili cümle “...erişimin engellenmesi kararları, ihlalin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL, vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verilir” şeklindedir. Burada yöntemin “vb. şeklinde” ifadesi ile sınır çizilmeksizin kaleme alınmasının temel hak ve özgürlükler lehine yorumlanabilmesi mümkün değildir.

İkinci sebep olarak “geçici tedbir” niteliğinde olması gereken bu erişimin engellenmesi uygulamasının uygulamada kalıcı bir karar haline gelmesi¹¹⁷ gösterilebilir. Son olaraksa mevcut uygulamada alınan bu kararlara kanunun öngördüğü kısıtlı itiraz yolu ile karşı çıkılmaya çalışıldığında etkili bir sonuç

¹¹⁴ Ş. Cankat Taşkın, İnternete Erişim Yasakları, Seçkin Yayınları, Mayıs 2016, Ankara, s.241-258.

¹¹⁵ Bknz: 6112 S.K. M29/A.(Yayınların İnternet Ortamından Sunumu)

¹¹⁶ Maddenin Detaylı Değerlendirmesi İçin Bknz: Ş.Cankat Taşkın, İnternete Erişim Yasakları, Seçkin Yayınları, Mayıs 2016, Ankara, s.258-266.

¹¹⁷ Yaman Akdeniz ve Kerem Altıparmak, İnternet: Girilmesi Tehlikeli ve Yasaktır: Türkiye’de İnternet İçerik Düzenlemesi ve Sansüre İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme, Kasım 2008, s.68.

alınmaması ileri sürülebilir¹¹⁸. Bu erişimin engellenmesi usulünün günümüzde websitelerine uygulandığı ifade özgürlüğü karşıtı tutum da göz önüne alındığında¹¹⁹, aynı usulün görsel-işitsel medya hizmetlerine uygulanmasının temel hak ve özgürlükler aleyhine sonuçlanmasının öngörülmesi kaçınılmazdır.

İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü yalnızca düşünce ve kanaatleri koruyan bir özgürlük olarak sınırlı değildir, aynı zamanda bu düşünce ve kanaatlerin yayılması bakımından da koruma altına alınmıştır¹²⁰. Bu yayılmanın günümüzdeki en etkin platformlarından biri internettir. Haliyle internet ortamından yapılan yayınların aslında gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10, gerekse Anayasanın 13 ve 26. maddeleri uyarınca ifade özgürlüğü kapsamında korunması gerekmektedir. Anayasa'nın 26. maddesi "herkes düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir" şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemede geçen "başka yollar" ifadesi, güvence altına alınan ifade aracı türlerini ucu açık bırakmış ve her türlü aracın bu kapsama girebilmesini sağlamıştır. Bu nedenle internet; haber, düşünce ve kanaatlerin iletilmesinde ve alınmasında Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü kapsamında olmalıdır.

RTÜK Yönetmeliği'nde, internet ortamından yayınlar için uygulanmak üzere 6112 ve 5651 Sayılı Kanun'un bu bölümde yer verilen maddelerine yapılan atıfların görsel-işitsel medya hizmetleri açısından kısıtlayıcı ve aleyhte işleyecek maddeler olduğu açıktır. Zira bu maddeler internet ortamından yayınlanan görsel-işitsel hizmetlere bu şekliyle uygulandığı takdirde; özünde korunma ihtiyacı duyulan kitle ve kavramdan (çocuklar, kamu düzeni vs.) bağımsız şekilde, bütünüyle yasaklayıcı bir yapıda olup özgürlüklere karşı korunmak istenen

¹¹⁸ Ş.Cankat Taşkın, İnternete Erişim Yasakları, Seçkin Yayınları, Mayıs 2016, Ankara, s.149.

¹¹⁹ Detaylı Bilgi İçin Bknz: Rapor İçin Referans: İfade Özgürlüğü Derneği, EngelliWeb 2019: Buz Dağının Görünmeyen Yüzü, Temmuz 2020. https://ifade.org.tr/reports/EngelliWeb_2019.pdf

¹²⁰Merve Ergüney, RTÜK'ün İnternet Denetimi: İlgili Mevzuat Üzerine Bir Değerlendirme, Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 2020, Cilt 11, Sayı 41, Sayfa 117.

değerler arasında kurulması gereken dengeyi gözetecek çerçeveyi çizmekten uzaktır. Yönetmelik, içerdiği 5651 ve 6112 s.k. atıfları sayesinde pek çok ihlal sebebiyle her türlü erişimin engellenmesi ve katalogdan çıkarma yaptırımlarına uygulama alanı vermektedir.

Pek çok muğlak kavram barındırmanın yanı sıra, en basit örnekle alkol kullanımı veya müstehcenlik gibi içerikler barındıran yayınların bu kurullarla tümünden yasaklanmış olması; ideal bir denge bulma çabasının bile olmadığına işaretidir¹²¹. Bu gibi durumlarda korunması hedeflenen bir menfaatin (örn. çocukların korunması) varlığı, bu menfaatin her şeyden önde gelmesini gerektirmemelidir. Dengenin oluşturulması için; özel bazı şartlar uygulandıktan sonra bireylerin içerikteki zararlılık miktarını tahlil etmek ve bu içeriği dinlemek/izlemek konusunda kendi kararlarını uygulamak hakkına ve iradesine saygı duyulması gerekmektedir. Zira demokrasiler, bireyin iradesi ve tercih hakkı temeline dayanır ve devletin birey yerine bu kadar çok seçim yapmış olduğu bir düzenleme yapılması demokratik devletin ruhuna uygun değildir¹²².

4.3.5.1. Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşların Yükümlülükleri

Öncelikle internet ortamında yayın lisansı sahibi medya hizmet kuruluşlarının mali olmayan yükümlülüklerine değinmek yerinde olacaktır. Bu yükümlülükler kısaca; şirket ortaklık yapısına, yayınlarını ileten platform işletmecilere ve programlarına ilişkin Üst Kurul tarafından istenilen her türlü belgeyi bildirilen süre içinde temin etmek, ihlale karar verilen isteğe bağlı yayınları katalogdan çıkarmak, yayın hizmetlerinin sunulacağı internet adresleri, program katalogunu ve yönetmelikte yer alan diğer bilgileri Üst Kurula bildirmek gibi genel işleyişi düzenleyen yükümlülüklerdir. Ayrıca bu yükümlülüklere Üst Kurulca yayın

¹²¹ Destekleyici Görüş İçin Bknz: Yaman Akdeniz ve Kerem Altıparmak, İnternet: Girilmesi Tehlikeli ve Yasaktır: Türkiye'de İnternet İçerik Düzenlemesi ve Sansüre İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme, Kasım 2008, s.94.

¹²² Mehmet Bedii Kaya, Teknik ve Hukuki Boyutlarıyla İnternete Erişimin Engellenmesi, Şubat 2010, İstanbul, s.150.

hizmetlerinin izlenmesi ve denetlenmesinin sağlanabilmesi için bu hizmetlerin ses ve görüntü dosyalarını gerekli donanım ve abonelik hakkı, kayıt imkanı ile birlikte Üst Kurul'a vermek de dahildir. Bu hükümde Üst Kurulun, olağan koşullarda yayınlara ilişkin böyle bir talepte ne kadar süre boyunca bulunabileceği belirsiz olmakla birlikte, g bendinde yer alan “yayınlara yapıldığı tarihten itibaren kayıtlarını bir yıl boyunca muhafaza edilmesi” yükümlülüğü sebebiyle Yönetmelik'in bir bütün olarak ele alınmasından anlaşılan RTÜK'ün bu talebi yayın tarihinden itibaren başlayan bir yıllık süre içinde istemesi halinde bu talebin karşılanmasının zorunlu olduğudur.

Düzenlemede aynı zamanda teknik birtakım yükümlülükler de yer verilmiştir. Bunlar kısaca; şifreli yayınlar hem görüntü hem de sesin anlaşılmasını sağlamak ve koruyucu sembol sistemi ile kullanıcılara programlar hakkında bilgi vermektir. Bu semboller AVMS Direktifi'nde de benzer şekilde düzenlenmiştir. Semboller içeriklerle ilgili olarak şiddet, olumsuz örnek oluşturabilecek davranış, cinsellik vs. barındırdığını ve korunması gereken yaş kategorisine göre kaç yaş üstü izleyiciler için uygun olduğunu izleyicinin bir bakışta anlamasını sağlaması için kullanılmaktadır¹²³.

Son olarak başvuru ücreti ve bu maddede tekrar edilme ihtiyacı hissedildiği görülen net gelirden pay verilmesi şartının yanı sıra, yükümlülükler bölümünde karşımıza ek bir mali yükümlülük çıkmaktadır¹²⁴. Bu yükümlülük 16. maddenin j bendinde yer alan;

“26/8/2011 tarihli ve 28037 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluşların Elde Ettiği Ticari İletişim Gelirlerinin Denetimi ve Bu Gelirler Üzerinden Alınacak Üst Kurul Paylarının Beyan ve Ödenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre elde ettiği ticari iletişim

¹²³RTÜK'ün internet sitesinde oluşturulmuş olan akıllı işaretler sayfasında erişim tarihi itibari ile 7 adet sembol bulunup bunlar ; genel izleyici; 7, 13 ve 18 yaş üstü izleyici, şiddet/korku uyarısı, olumsuz örnek oluşturabilecek davranış uyarısı ve cinsellik uyarısıdır. <https://www.rtukisaretler.gov.tr/AIsaretlerPublic/content?id=2&mid=4> ,E.T.16.11.2020

¹²⁴ Ticari İletişim Gelirine İlişkin Detaylar İçin Bknz: <https://www.rtuk.gov.tr/duyurular/3788/5482/gorsel-isisel-medyada-ticari-iletisim-mevzuati-ve-uygulamalari.html>

gelirlerini beyan etmekle ve buna isabet eden Üst Kurul payını ödemekle(...) yükümlüdür.” maddesidir. Yani abonelik gibi koşullu erişimle hizmet sunulmasından bağımsız olarak, medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ticari iletişim gelirlerinden de belirlenen oranda¹²⁵ pay vermek zorundadırlar.

Bunun yanı sıra medya hizmet sağlayıcıların ödemesi gereken ücret ve RTÜK paylarının hem oldukça yüksek meblağlar hem de beklenenden fazla sayıda ayrı kategori içermesinin ticari olarak özellikle küçük ölçekli medya hizmet sağlayıcılara negatif etkisini göz ardı etmemek gerekir. Bu hükümlerin; 6112 Sayılı Kanun’un ilkeler kısmında ve RTÜK’ün görev ve yetkilerini içeren 37.maddesinde¹²⁶ geçen düşünce çeşitliği, rekabet ortamı ve çoğulculuğun güvence altına alınması görevlerinin uygulanmasını zorlaştırdığı açıktır. Bunun önlenmesi için yasanın mali yükümlülükler kısmının daha kademeli bir yapıda düzenlenmesinin, Türkiye’de henüz gelişiminin başlarında olan isteğe bağlı medya hizmetleri sektörünün gelişimi için daha uygun olabileceğini söylemek gerekir. Mali olarak kademeli yapıdan anlaşılması gerekenler şu şekilde özetlenebilir;

- a. Medya hizmet sağlayıcı ve platform işletmeci teşebbüslerin ölçeklerine göre birkaç kategoride farklı başvuru ücretlerine tabii tutulması,
- b. Zorunlu görüldüğü hallerde yine ilgili kuruluşların büyüklükleri, abone sayıları, yayın çeşitlilikleri, finansal profili gibi kriterlerle farklı kategorilere konularak farklı oranlarda RTÜK payları ödemelerine olanak sağlanması.

Ayrıca lisansların 10 yıllık verilmesinin, lisans ücretlerinin kademeli olarak arttırılabilirliğinin veya piyasadaki varlığı düşüğe geçen bir medya hizmet sağlayıcı için azaltılabilirliğinin önünde engel olmayacağı şekilde düzenleme

¹²⁵Bu pay 1 Ağustos 2018 tarihinde %1,5 olarak belirlenmiştir ve medya hizmet sağlayıcıların program destekleme gelirleri hariç tutularak, brüt ticari iletişim gelirleri üzerinden hesaplanır.

¹²⁶ “Görev ve yetkiler MADDE 37 – (1) Üst Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Yayın hizmetleri alanında ifade ve haber alma özgürlüğünün, düşünce çeşitliliğinin, Rekabet Kurumunun görev ve yetkileri saklı kalmak kaydıyla rekabet ortamının ve çoğulculuğun güvence altına alınması, yoğunlaşmanın önlenmesi ve kamu menfaatinin korunması amacıyla gerekli tedbirleri almak.(...)”

yapılması oldukça basit bir denge adımı olabilirdi. Ancak Yönetmelik'in mevcut halinde, özellikle isteğe bağlı yayın hizmetleri için daha çok ciddi ve belirli ölçüde bu işe adanmışlığı olan kuruluşlarla; daha uzun soluklu ve ticari anlamda Devlet'in de daha fazla kazanabileceği lisans ve yetki anlaşmaları yapmanın tercih edilmiş olduğu çıkarımının yapılması da yanlış olmayacaktır. Bu tercihin aksi düşünülmüş olmasına rağmen kasıtlı bir tercih olması Türkiye'nin orta yaşlı ve genç nüfusunun yoğunluğu da göze alınarak değerlendirilmelidir. Tercihin sebebi ise Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler kategorisinde gerek internete erişim gerekse isteğe bağlı internet yayınlarına abonelikte medya hizmet sağlayıcıları ve platform işletmecileri için kaybedilmemesi gereken kıymetli bir pazar olması olarak açıklanabilir.

4.3.5.2. İnternet Yayın Platformu İşletmecilerinin Yükümlülükleri

Yukarıda ele alınan mali yükümlülükler ve bu yükümlülüklerin ağırlığı hususlarının internet platform işletmecileri için de geçerli olduğunu söylemek gerekir. Ancak yönetmelikte, internet yayın platform işletmecileri için Üst Kurul Payı verilmesi öngörülmemiştir. Bu kuruluşların yükümlülükleri incelendiğinde ek olarak görülen; yayın lisansı sona eren veya mevcut olmayan medya hizmeti sağlayıcıların yayınlarını iletmemek; yayınlarının iletimini yaptığı medya hizmet sağlayıcılara ilişkin unvan, adres, logo gibi birtakım bilgileri Üst Kurula sunmak ve değişiklikleri bir ay içinde bildirmektir. Ayrıca yayınlarını iletcekleri medya hizmet sağlayıcılardan talep edecekleri hizmet bedeli tarifelerini ayırım gözetmeyen, rekabeti ve çoğulculuğu güvence altına alan, adil ve şeffaf, yoğunlaşmayı önleyen ve kamu menfaatini sağlayan çerçevede belirlemeleridir.

İlgili maddenin son fıkrası uyarınca İnternet ortamından yayın lisansı iptal edilen veya mevcut olmayan medya hizmet sağlayıcılar ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalar ve 6112 Sayılı Kanun'a aykırı yayın yaptığı Üst Kurulca tespit edilen bir başka ülkenin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcıların yayın hizmetlerinin iletiminin, Üst Kurul kararının platform işletmecisine

tebliğinin ardından durdurulması gerekmektedir. Aksi takdirde platform işletmecisinin yayın iletim yetkisi iptal edilir ve bu durum Kuruma bildirilir. Aynı sonuç platform işletmecilerinin diğer yükümlülüklerini Üst Kurulca verilen süre içinde yerine getirmemesi halinde de uygulanacaktır.

4.3.6. Çocukların Korunması

Çocukların korunması hususu gerek 6112 sayılı RTÜK Kanunu gibi özel kanunlarda gerek Anayasada gerekse Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa Konseyi Çerçeve Kararları gibi uluslararası anlaşmalarda oldukça büyük öneme sahiptir. Bu konu incelenmekte olduğumuz Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik'de daha önceki kısımlarda medya hizmet sağlayıcıların ve platform işletmecilerin uymaları gereken yükümlülükler altında yer almakla birlikte, 21. maddede “Çocukların Korunması” başlığı ile düzenlenmiştir. Yönetmelik'in bu hususa özgü bir başlığı bulunduğu bilgisi bu düzenlemenin oldukça detaylı olacağı izlenimi verse de bu başlık iki fıkradan oluşan tek bir maddeden ibarettir. Ancak Yönetmelik'in diğer maddelerinde yer alan ve hem 5651 Sayılı Kanun'a hem de 6112 Sayılı Kanun'a yapılan atıflarla çocuklara ilişkin koruma önlemleri Yönetmelik'e dahil edilmiştir.

Yönetmelik'in 21. maddesinde; medya hizmet sağlayıcılar ve platform işletmecilere, çocukların fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimini olumsuz etkileyecek türde yayınlara ebeveyn kontrolü sağlayıcı tedbirler alınması yükümlülüğü yüklemektedir. Burada sözü geçen “ebeveyn kontrolü” Yönetmelik'in tanımlar kısmında yer almadığından ve 6112 Sayılı Kanun'da da açıklanmadığından, ebeveyn kontrolünün sınırlarının ve yeterlilik seviyesinin belirlenmesi gerekmektedir.

AVMS Direktifinin incelendiği bölümde de ele alındığı üzere çocukların korunması; özellikle de çocuk istismarının önlenmesi, Direktifte oldukça detaylı düzenlenmiş ve Üye Devletlere bu konularda pek çok sorumluluk yüklenmiştir.

Çocuk pornosu gibi içeriklerin Direktifin kırmızı çizgisi olarak tabir edilebilecek “en zararlı içerik” (most harmful content) şeklinde nitelendirilmektedir. Bu gibi konularda, Yönetmelik içinde atıflarla düzenlenen yasakların genel olarak teme hak ve özgürlüklerin özüne dokunulması sonucu doğurduğu görülmektedir. Ancak, çocuk istismarı ve pornosuyla mücadelede bu içeriklerin erişimin engellenmesi veya katalogdan çıkarma gibi yaptırımlara tabii tutulmasının, demokratik toplumda gerekli ve korunmak istenen menfaat açısından orantılı bir müdahale olduğunun kabulü gerekmektedir¹²⁷.

Direktifte, çocuk istismarı ile mücadelenin yanı sıra çocukların fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişiminin olumsuz etkilenmemesi gibi hususların detaylıca düzenlenmiştir. Ayrıca çocukların kişisel verilerini edinen veya oluşturan medya hizmet sağlayıcılarla platform işletmecilerinin bu kişisel verileri kullanamayacakları alanlar katı kurallarla belirlenmiştir. Bunlardan bazıları; çocuklar üzerinde olumsuz etki oluşturabilecek yayınların gösterilmesine ilişkin ebeveynleri bilgilendirici semboller kullanımı, yayın saatlerinin belirlenmesi, platformlarda kimlik doğrulama yöntemleri için gerekli teknik şartların oluşturulması şeklindedir. Bu gibi düzenlemelerden sonra yapılmış olmasına rağmen, Türkiye’de internet ortamında görsel-işitsel hizmetleri düzenleyen bu Yönetmelik’in çocukların korunması gibi hassas bir alanı oldukça genel birkaç kurala yer vererek veya atıf yaparak sonlandırmış olması şu açılardan sorun teşkil etmektedir;

Söz konusu atıflar oldukça geniş kapsamlı olup çocukları, zararlı etkisi olabilecek içeriklerden korumanın yöntem ve detaylarını belirtmektense, çocuklara zararlı etkisi olabilecek içerikleri tümünden yasaklayan maddelere yapılmış atıflardır¹²⁸. Bunlar 6112 Sayılı Kanun’un ilkeler kısmında yer alan radyo ve televizyon yayınlarında çocuklara zararlı içeriklerin koruyucu sembol ve saat belirlemesi yöntemleriyle olsa dahi yayınlanamayacağı; isteğe bağlı yayınlarda ise “normal

¹²⁷ Ş.Cankat Taşkın, İnternete Erişim Yasakları, Seçkin Yayınları, Mayıs 2016, Ankara, s.254.

¹²⁸ Burcu Sümer ve Gülseren Adaklı, 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkındaki Kanun’a İlişkin Değerlendirme Raporu, İletişim Araştırmaları Dergisi, 5 (2), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2010, s.148.

şartlar altında çocukların duymayacakları ve görmeyecekleri şekilde sunulması” olarak örneklendirilebilir. Bu gibi düzenlemeler, uygulamada çocukların korunması maskesi altında ifade özgürlüğünün kısıtlanması olarak sıklıkla karşımıza çıkmaktadır¹²⁹.

İsteğe bağlı yayınlar çok büyük oranda internet ortamında yayınlanan görsel-ışitsel hizmetlere dahil olduğundan; katalog vb. üzerinden kullanıcının istediği zaman, koşullu veya koşulsuz olarak sunulan yayınlar için 6112 s. Kanunda geçen “normal şartlar altında” ifadesiyle anlatılmak istenen kavram belirsizdir. Kavram, özellikle koşullu erişimle (abonelik vb.) isteğe bağlı yayın hizmeti sunan medya hizmet sağlayıcı veya platform işletmecileri aleyhine yorumlanmak istenirse; “normal şartlar: ebeveynlerinin sahip olduğu herhangi bir cihaz üzerinden tüm çocukların bu yayınlara erişebileceği varsayımıdır ve bu nedenle zararlı içerik yayınlayan kuruluşların kataloglarında bu içerikler için ayrı teknik önlemler, koruyucu semboller, şifreleme yöntemleri, ek ücret talepleri gibi önlemler alma zorunluluğu bulunur. Bunların herhangi birinin eksik olması kural ihlali sonucu doğurur” şeklinde dahi yorumlanabilir. Bu durum kanunun açık, net ve herkesçe anlaşılır olması ilkeleriyle uyumlu değildir. “Normal şartlar” kanunda tanımı yapılması için fazla dinamik bir ifade olarak değerlendirilebilir, ancak bu durumda da yasa koyucunun çocukların korunması gibi dünya çapında önemli bir amaç söz konusuysen daha belirgin kavram ve kriterlere yer vermesi veya şartlar ne olursa olsun çocukları koruma amacı ile her türlü medya hizmet sağlayıcı veya platform işletmecisini belli kurallara tabi tutması daha doğru olacaktır.

Bunun yanı sıra ilgili maddenin ikinci fıkrasında çocuğun üye olamayacağı medya hizmet sağlayıcılar ile platform işletmecilerine Yönetmelik’deki ve 6112 sayılı RTÜK Kanunundaki çocukların korunmasına ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı yer almaktadır. Burada “çocuğun üye olamayacağı” denilerek kastedilen, abonelik ve 18 yaş üstüne hizmet sunan medya hizmet sağlayıcılarla

¹²⁹ Destekleyici görüş için Bknz: Elisabeth Staksrud , Kjartan Olafsson & Tijana Milosevic, “Children as Crowbar? Justifying Censorship on the Grounds of Child Protection”, Nordic Journal of Human Rights, 2020, Vol.38:2, Syf. 159-173.

platform işletmecileridir. Ancak özellikle kredi kartı gibi bir ödeme yöntemi ile abonelik yapılarak koşullu erişim sağlamayıp yalnızca kullanıcının 18 yaş üstü olup olmadığını sorarak ve kullanıcı beyanını esas alarak zararlı olabilecek içerikleri yayınlayan pek çok kuruluş olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu gibi genel bir düzenleme ile çocukların korunmasının beklenmesi, şu anki şartlarda gerçek dışı bir beklenti olmaktan öteye gidemeyecektir. Çocukların korunması konusu Direktifte detaylıca düzenlendiği gibi takip eden yıllarda ERGA tarafından da ele alınmaya ve geliştirilmeye devam edilmiş bir husustur.

Avrupa Birliği ülkelerinin özellikle AVMS Direktifi ve GDPR kapsamında, çocukların korunmasını üç taraflı bir sorumluluk sistemi içinde; yayını sunan taraf, ebeveyn ve ilgili devlet olmak üzere düzenlemeye yönlendiği görülmektedir¹³⁰. Tüm bu nedenlerle çalışmamızda görüldüğü üzere Türkiye’de de özellikle ebeveynlerin, çocuklarının görsel-işitsel hizmetlerden faydalanırken olumsuz etkilenmemesi konusunda daha fazla sorumluluk alması üzerine çalışmalar yapılmalıdır. İnternette yapılan düzenlemelerin devlet, kullanıcı ve servis sağlayıcı şirketler gibi çok paydaşlı şekilde yürütülmesinin, internetin doğasından kaynaklandığının kabulü gerekir. RTÜK tarafından yürütülen medya okur-yazarlığı çalışmasının kapsamının ve etkililiğinin bu konuda yeterli olmadığını, çocukların korunması ile ifade, bilim ve sanat, haber alma, düşüncüyü yayma özgürlükleri arasında bir denge kurulmasında düzenleyici kuruluşlara daha fazla görev düştüğünü belirtmek gerekmektedir¹³¹.

Mevcut teknolojik gelişmeler yaş doğrulama gibi sistemlerin kullanımında; kişisel verilerin işlenmesi, saklanması ve elde edilmesi gibi hassas konuları güncel düzenlemelere uygun şekilde yapmaya elverişli hale gelmektedir. Bu sebeplerle şu an için “en zararlı içerik” hariç tutulmak üzere; çocukların fiziksel, zihinsel ve

¹³⁰ ERGA Academy Workshop Protecting Children in Audiovisual Media Services - The effectiveness of age verification and media literacy (Activity Report), 2018, s. 10.

¹³¹ Daha detaylı bilgi için Bknz: Özgür KIRAN, “Temel Yaklaşımlar Açısından Medya Okuryazarlığı Eğitimi” , Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2020, Vol: 39, Syf. 233-248. <https://dergipark.org.tr/en/pub/omuefd/issue/53756/742814> E.T. 29.12.2020

ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek görsel-işitsel medya hizmetlerinin yayınlanmasında, koruma ve özgürlükler dengesinin gözetilerek düzenlemelerin daha detaylı yapılması, denetlemenin kriterlerinin objektif olması ve devletin çocukların korunmasında etkinliğin sağlanması için gerekli teknolojik gelişmeleri takip ve teşvik etmesi zaruridir.

4.3.7. Lisansın İptali ve Diğer Yaptırımlar

İnternet ortamından yayın lisansının iptaline ilişkin olarak önemli sorulardan biri lisans ücretlerinin iadesi hususudur. Yönetmelik'in 13. maddesinin 2. fıkrasında belirlenen lisans ücretinin iade edilebileceği durum; mücbir sebep veya Üst Kurulca kabul edilecek sebeplerle yayın hizmetlerine devam edemeyen medya hizmet sağlayıcılarının talebiyle lisansları sonlanması durumudur. Bu sebeplere ilişkin bir detaylandırma olmaması medya hizmet sağlayıcılarının henüz belki de öngörülemeyen sorunlarla karşılaşarak hizmetlerini durdurmak zorunda kalması halinde de lisans ücretlerinin iadesini talep edebilmelerini sağlayan bir kapı açmaktadır.

Yönetmelik'in, medya hizmet sağlayıcılar lehine yorumlanabilecek çok fazla hükmü mevcut değildir. Ancak bu hükmün önümüzdeki süreçlerde lehe yorumlanması ile sektöre girişin, çıkmak zorunda kalınması halinde yıkıcı sonuçlarının azaltılması yönünde olumlu bir düzenleme olabileceği söylenebilir. Çünkü 18.maddenin lisansın iptalini düzenleyen diğer iki fıkrasındaki koşullar gerçekleşmediği sürece, medya hizmet sağlayıcıların sunacağı sebeplerin kabul edilebilir bulunması gerekecektir. Zira ilk iki fıkrada lisans iptalini gerektiren sebepler detaylıca düzenlenmiştir.

Yönetmelik'de lisansın iptaline karar verilmeden önce bazı aşamalar öngörülmüştür. Öncelikle lisansın verilmesi için aranan şartlardan birinin

kaybedilmesi veya 6112 Sayılı Kanun'un 6. maddesinin 5. fıkrasındaki¹³² yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda bu durumların düzeltilmesi için medya hizmet sağlayıcılara otuz günlük süre verilmesi gerekmektedir. Bu otuz günlük süre sonunda medya hizmet sağlayıcı söz konusu şartı yerine getirmemişse yayınları üç ay süreyle durdurulur. Bu üç aylık süre içinde şartın yerine getirilmesi beklenmektedir, eğer getirilmemişse ilgili kuruluşun internet ortamından yayın lisansı iptal edilir. Yönetmelik ilgili medya hizmet sağlayıcısının öngörülen süre içinde gerekliliği yerine getirmesi halinde yayınlarına ne kadar zaman içinde devam edebileceğine dair bir bilgi içermediğinden, derhal devam edilebilmesi gerekmektedir.

İkinci fıkrada ise bu şartlara uygunluğunda hile tespit edilen kuruluşun lisansının iptal edileceği düzenlenmiştir. Ayrıca yükümlülükleri ele alan 16. maddenin son cümlesinde, Üst Kurul tarafından program veya yayın durdurma ile lisans iptal yaptırımlarının uygulanması halinde bu yaptırımların ilgili medya hizmet sağlayıcı kuruluşların yayın yaptığı tüm iletim ortamlarını kapsayacağı belirtilmiştir.

Yayın lisansının iptalinin söz konusu olmadığı ancak Yönetmelik'in farklı maddelerinde yer alan ve incelememiz boyunca değinilen kuralların ihlali sebeplerinin mevcut olduğu durumlar için, içeriğin yayından çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi yaptırımları ile ilgililer hakkında suç duyurusunda bulunulması yaptırımları öngörülmüştür. Bu yaptırımlara ilişkin düzenleme Yönetmelik'in 19. maddesinde yer almaktadır.

Buna göre resen veya şikayet üzerine Yönetmelik'e aykırı olarak internet ortamından yayın hizmetlerinin sunulduğunun tespiti halinde;

¹³²“MADDE 6 – (...) (5) Medya hizmet sağlayıcılar, yönetmelikle belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde künye, iletişimve adres bilgileri ile kayıtlı elektronik posta adresini izleyici temsilcisinin adını ve iletişim bilgilerini Üst Kurula bildirmek ve internet sitelerinde yayınlamak zorundadır.”

(1) Yönetmelik'in, yukarıda da ele alınan ve internet ortamından yayın lisansı almadan yapılan yayın hizmetlerine ilişkin düzenlemeyi içeren 10. maddesi uygulanır.

(2) Ancak, lisansı veya geçici yayın hakkı Üst Kurul tarafından iptal edilmesine rağmen, yayın hizmetlerinin internet ortamından iletmeye devam edildiğinin tespiti halinde ilgili kuruluş hakkında 10. madde hükümleri uygulanmaksızın 6112 Sayılı Kanun'un 29/A maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, söz konusu yayınlara ilgili olarak sulh ceza hâkiminden içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi talep edilir. Ayrıca aynı kanunun 33. maddesi uyarınca, bu şekilde yayın yapmaya devam eden gerçek kişiler ve tüzel kişilerin yönetim kurulu üyeleri ile genel müdürü hakkında suç duyurusunda bulunulur.

(3) Sulh ceza hâkimliği ihlalin gerçekleştiği yayınlara, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL bazlı vb.) içeriğin yayından çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi yollarından biriyle erişimin engellenmesi karar verir. Ancak, teknik olarak içeriğe erişimin engellenmesinin mümkün olmadığı veya bu yolla erişimin ihlalin önlenememesi söz konusuysa, ihlali içeren internet sitesinin tümüne yönelik olarak erişimin engellenmesi kararı verilebilir. Bu gibi düzenlenmelerin, İnternetin özellikli yapısının ve temel hak ve özgürlüklerin özü ile sınırlandırılma şartlarının dikkate alınarak, demokratik ülkelerde daha sofistike yöntemlerle yapıldığı, daha az demokratik ülkelerde ise genel anlamda eski metotlar kullanıldığı görülmektedir¹³³.

Bu madde, erişimin engellenmesi kararlarıyla gerek Anayasa Mahkemesi gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önüne giden taleplerin pek çoğunda tartışılan bir konudur. AİHM'nin Youtube'da Türk Kanunları kapsamında ihlal içeren yayınlara sebebiyle siteye erişimin tamamen engellenmesini ifade özgürlüğünün ihlali olarak değerlendirdiği Cengiz ve Diğerleri v. Türkiye kararında da aşağıdaki açıklamalarda bulunarak ifade özgürlüğünün haber ve görüş alma ve vermeyi de kapsadığına bir kez daha değinmiştir:

¹³³ Cabir Aliyev, Çevrimiçi İfade Özgürlüğü: Teorisi ve Hukuku, 2018, Ankara: Liberte Yayınları,s.35.

“...Mahkeme, Sözleşme’nin 10. maddesiyle “herkesin” haber ve görüş alma ve verme özgürlüğünü güvence altına alındığını ve bu özgürlüğün kullanılmasında ne aranan amacın niteliğine ne de kişilerin rollerine – gerçek ya da tüzel– göre ayırım gözetilmediğini hatırlatmaktadır. 10. madde yalnızca bilgilerin içeriğiyle ilgili olmayıp aynı zamanda bu bilgileri yayınlama araçlarıyla da ilgilidir; zira bunlara getirilen her türlü sınırlama haber alma ve verme hakkını etkilemektedir¹³⁴.”

Kararda, ifade özgürlüğünün kapsamını belirlemek açısından oldukça aydınlatıcı ve hak ve özgürlükler lehine yapılmış açıklamalar mevcuttur. Bu açıklamalar Türkiye’de erişimin engellenmesinin son çare olarak kullanılmaktan çok uzak olduğu, erişimin engellenmesinin tedbir veya yaptırım olması konusunda bir görüş ve uygulama birliği olmadığı ve hatta çoğu kez keyfiyete yer verecek şekilde uygulandığı gerçeklerinin pekişmesini sağlayan niteliktedir. Fakat 5651 Sayılı Kanun’un ilgili maddesi ve içeriği, görsel-işitsel hizmetlerin internet ortamından yayınlanmasını düzenleyen konumuz yönetmeliğe direkt olarak alınmamıştır. Zaten Yönetmelik’in madde başlıklarından da anlaşıldığı üzere, internet ortamından yapılan yayınlar için erişimin engellenmesi, bir yaptırım olarak kabul edilmiş ve tedbir olarak değil, ceza olarak yer almıştır¹³⁵. Bu yaptırımın hangi durumlarda uygulanacağı da daha dar çerçeve ile belirlenmiştir.

Son olarak, verilen erişimin engellenmesi kararının nasıl işleme koyulduğunu anlatan 4. fıkraya yer verilmiştir. Buna göre; sulh ceza hâkimliği tarafından verilen kararın uygulanması için Kurum’a (BTK) gönderilmesi ve Kurum Başkanı tarafından da hem erişim sağlayıcılara hem de içerik ve yer sağlayıcılara bildirilmesi gerekir. Karar kendilerine bildirildikten sonra kararın gereğini yerine getirmeyen erişim, içerik ve yer sağlayıcılar hakkında ise 5651 Sayılı Kanun’un Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin

¹³⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, CENGİZ VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE, (Başvuru No. 48226/10 ve 14027/11), 1 Aralık 2015.

¹³⁵ Bknz: RTÜK Yönetmeliği, Beşinci Bölüm, “İdari ve Adli Yaptırımlar”

engellenmesi konusunu düzenleyen 8/A maddesinde öngörülen, elli bin Türk Lirası ile beş yüz bin Türk Lirası arasında idari para cezası uygulanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. UYGULAMADAN KARAR ÖRNEKLERİ

5.1. Giriş

İnternetin, ve internet üzerinden yapılan medya hizmetlerinin kamu için iletişim kurmak, bilgi almak, öğrenmek ve eğlenmek gibi konularda hayati önemde bir kaynak haline geldiği son yıllarda, özellikle daha baskıcı devletlerin interneti kontrol altına alma çabası gittikçe artmaktadır. Türkiye’de de ifade özgürlüğü, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü, haber alma özgürlüğü, basın özgürlüğü gibi açılardan özgürlüklerin gittikçe daraldığını söylemek yerinde olacaktır. Bu durum, zamanla kötüleşen ve kötüleşmenin yavaş yavaş yasalarla ve uygulamayla kanıksandığı, telafisi oldukça zorlu bir durumdur.

Türkiye için güncel ve uzun süre boyunca geçerli olması beklenen mevzuatın uygulanmasında henüz, internet ortamından yapılan görsel-işitsel hizmetlerin denetlenmesi ve düzenlenmesine ilişkin çok fazla öngörü oluşturabilecek karar mevcut değildir. Zira Yönetmelik’in yürürlüğe girmesinden sonra Türkiye’de internet ortamından yapılan isteğe bağlı medya hizmetlerinin denetlenmesine ilişkin yalnızca bir adet karar bulunmaktadır. Ancak söz konusu mevzuatı uygulayacak olan RTÜK’ün, çalışmamızın ana konusu olan Yönetmelik’in de atıflarla benimsediği 6112 ve 5651 Sayılı Kanunların ilgili maddelerini, isteğe bağlı medya hizmetleri dışında ne şekilde uyguladığına dair fikir oluşturmak adına bu bölümde son yıllarda verilmiş bazı RTÜK kararları incelenecektir.

5.2. Örnek Kararların İncelenmesi

İlk olarak; RTÜK tarafından 25.03.2020 tarihinde alınan ihlal kararına¹³⁶ değinmek gerekirse; kararın konusu, abonelik üzerinden yayın yapan televizyon kuruluşunda beIN Movies isimli kanalda akşam saat 22.00’da başlayan yabancı bir filmdeki bazı sahnelerdir. Kararda bahsi geçen sahneler, söz konusu yapımın saat 23.00’dan sonra başlayan ve bir kadınla erkek arasındaki cinselliği içeren sahnelerdir. Bu sahnelerdeki çıplaklık RTÜK tarafından “müstehcen” bulunmuştur. Herhangi bir flulaştırma yapılmadan, kadın bedeninin çıplak olarak gösterilmesiyle “seyirlik malzeme olarak kullanıldığı” gibi ifadelerle RTÜK bu filmin erotizm öğeleri içerdiğini tespit etmiştir. Bu durumun ise 6112 Sayılı Kanun’un 8. maddesinin (n) bendindeki “müstehcen olamaz” hükmünün ihlali niteliğinde olduğuna karar vermiştir. Bunun sonucunda ise ilgili medya hizmet sağlayıcısına öncelikle yirmibeşbinsekizyüzseksenbir Türk Lirası idari para cezası, program yanının 5 kere durdurulması cezası, ayrıca ihlale konu program yerine yayınlanmak üzere RTÜK tarafından seçilip gönderilen programların yayınlanmasına ve yayımlandığı süre boyunca ekrandan bu programın yayınlanma sebebini açıkça hangi maddenin ihlali olduğuna da yer verecek şekilde akar yazı olarak ekranın altında verilmesine karar verilmiştir.

Bu kararın alınmasında ne gibi kriterin kullanıldığına kararda yer verilmemiştir. Müstehcenlik gibi muğlak bir kavramın kararda açıklama olarak kabul edilebilecek tanımının “kadınla erkeğin arasında cinselliği içeren sahneler” olduğu görülmekte ise de medya hizmet sağlayıcının özellikleri de dikkate alınarak yapılan yayının teknik bazı şartları sağlaması durumunda söz konusu kararın verilmemesi gerektiği aşikardır. Söz konusu beIN isimli medya hizmet sağlayıcı, abonelerine koşullu erişim sağlamakta ve bu koşullu erişimin de farklı içeriklere sahip paketlerle farklı fiyatlardan sunmaktadır. İlgili kuruluşun, karara konu olan filmi yayınladığı beIN Movies isimli kanalı, standart pakete dahil olmayıp izleyicilerin ek bedel ödeyerek kasıtlı bir şekilde satın alması gereken bir hizmet

¹³⁶ RTÜK, Karar No. 20, Toplantı No. 2020/13, 25.03.2020.

paketinin içeriğindedir. Bu durum aslında, Yönetmelik’de “Çocukların Korunması” altında düzenlenen maddenin ikinci fıkrasında “çocukların üye olamayacağı” ifadesi ile belirlenen ve çocukların korunmasına ilişkin hükümlerin uygulanmaması sonucunu doğuran şartları sağlamaktadır. Ancak “müstehtecen olamaz” ilkesi, Yönetmelik’de çocuğun korunmasına ilişkin alınması gereken önlemler arasında belirtilmeyip, yayın hizmetlerinde aranan genel bir ilke olarak belirlenmiştir.

Yine 6112 Sayılı Kanun’un 8(f) maddesine ilişkin Üst Kurulun 10.03.2016 tarih ve 2016/15 sayılı toplantısında almış olduğu bir kararda¹³⁷ STAR TV isimli kanala idari para cezası verilmiştir. Bu kararda ihlale söz konusu program, 8 kadın ve 8 erkekten oluşan bir evde geçen “Reality Show¹³⁸” temalı bir yarışma programıdır. Program 7/24 internet üzerinden canlı izlenebilen, ancak STAR TV’de de belli gün ve saatlerde bazı kısımlarının yayınlandığı bir programdır. Programda yarışmacıların bazılarının arasında romantik ilişkiler olduğu görülmektedir. İhlale konu yayında ise kararın içeriğine göre özet olarak romantik bir ilişkinin tarafları olan bir kadın ve bir erkek yarışmacının flört ettiği, kısa bir süre içinde şakayla karışık küsüp barıştığı barışma üzerine romantik bir sarılma yaşayıp birbirlerini yanaklarından sesli şekilde öptükleri görülmektedir.

Bu görüntüler üzerine RTÜK’e yapılan şikayetlerin bir kısmı karara yansımıştır. Bu şikayetler bu programın çocuklara izletilemeyeceği, Türk toplumunun yapısına aykırı olduğu, kadın yarışmacılardan bazılarının sevgili oldukları erkek yarışmacılardan yaşça büyük olmasının rahatsız edici olduğu gibi oldukça kişisel şikayetlerdir. Bu tür şikayetleri ilgili kuruma yöneltmek her vatandaşın hakkı ve gerektiğinde sorumluluğu olduğu gibi, bu şikayetleri kayıt ve objektif inceleme altına almaları da kurumların yükümlülüğüdür. Ancak düzenleyici ve denetleyici kurumların özgürlükler lehine yorum yapabilmesi için benimsemesi gereken ilk bilgi, herkesin irade sahibi olduğu bilgisi olmalıdır. Şikayetlerin incelenmesi

¹³⁷ RTÜK, Karar No. 32, Toplantı S. 2016/15,10.03.2016.

¹³⁸ Sıradan insanların senaryosuz olmaksızın içinde buldukları durumları aktaran bir program çeşidi.

yapılırken kriterin bazı vatandaşların söz konusu programı çocuklarına izletmemeleri veya yaşça kendinden küçük bir erkekle sevgili olan kadınlardan rahatsız olmaları gibi, özel olarak bazı insanları tatmin etmeye yönelik kriterler olmaması gerekmektedir. Ebeveynlerin sorumluluk almaları ve çocuklarına uygun bulmadıkları programları izletmemelerini beklemek, televizyonda bazen yalnızca yetişkinlerin izlemesinin daha uygun olduğu programların yayınlanmamasını beklemekten daha normal olmalıdır. Bu durumun, her vatandaş tarafından farkında olunması gereken bir durum olduğu söylenemezse de ilgili kurum olan RTÜK'ün bu bilinçle değerlendirme yapması gerekmektedir. Söz konusu yayında iki sevgilinin flört etmesi veya birbirlerini öpmesi RTÜK incelemesi kapsamında düzenlenen uzman raporunda; hem toplumsal yaşam alanı içinde sergilenemeyecek mahrem söz ve davranışlar içerdiği hem müstehcen olduğu hem de 8(f) maddesindeki toplumun milli ve manevi değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olduğu gibi oldukça iddialı ithamlara maruz kalmıştır. Üst Kurul bu rapor sonucunda 8(f) maddesinin ihlal edildiği kanaatine nasıl vardığını açıklamamıştır ancak kararın tümünden anlaşıldığı kadarıyla Üst Kurulun 2016 yılında aldığı bu karardaki genel ahlak, iki sevgilinin sarılması veya birbirini öpmesini kabul etmeyen bir kavramdır. Uzman raporuna harfiyen uyan bir karar verilmemiş olsa da müstehcenlik, genel ahlaka uygunluk gibi muğlak kavramların kadın vücudunun gösterilmesinden cinsel ilişkiye, iki sevgilinin sözlü flörtünden sarılmasına kadar her şeyi kapsayabileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca bunların hiçbirinin çocukların korunması ile ilişkilendirilmediği de dikkat çekmektedir.

Üst Kurul, 15.04.2020 tarih ve 2020/16 sayılı toplantısında almış olduğu 15 no.lu karar ile FOX TV isimli kanalın ana haber bülteninde bir milletvekili tarafından yapılan açıklamalarla 6112 Sayılı Kanun'un 8.maddesinin (b) bendinin ihlalinin oluştuğuna karar vermiştir¹³⁹. Söz konusu açıklamalar genel olarak COVID-19 tedbirleri sebebiyle ekonomik zorluklar yaşanması üzerine yapılan açıklamalardır. Bunlar, vatandaşlara yardımcı olmak amacıyla belediyeler tarafından başlatılan

¹³⁹ RTÜK, Karar No 15, Toplantı S. 2020/16, 15.04.2020.

yardım kampanyaları ve hemen ardından Cumhurbaşkanı tarafından başlatılan yardım kampanyasına ilişkin birtakım açıklamalar olup, halkın fakirleştiğinden yakınan ve bunu ekonominin kötü yönetilmesine bağlayan açıklamalardır. İçeriğinde devlet yönetiminin “kara gün düşünmeden” gerçekleştirildiği ve öngörüsüz şekilde yapıldığı gibi eleştiriler bulunan açıklama, kararda yer aldığı kadarıyla bu eleştiriden ileri gitmemektedir. Ancak bu açıklamalar 6112 Sayılı Kanun’un ilkeleri düzenleyen 8. maddesinde düzenlenen “İrk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturamaz” ilkesini ihlal niteliğinde kabul edilmiştir. Böylece ilgili kanal ticari iletişim gelirinین %3’üne denk gelen miktarda idari para cezasına çarptırılmıştır.

Söz konusu açıklamalar, temsil yetkisine sahip bir milletvekili tarafından; basın özgürlüğü, haber alma özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve düşünce özgürlüğü çerçevelerinde korunması gereken şekilde yapılmış ve halkın tamamını ilgilendiren ülke ekonomisi gibi önemli bir konudaki eleştirilerden ibarettir. Üst Kurul tarafından verilen cezada bu söylemlerin hangi kısmının, söz konusu maddenin hangi kısmını ne şekilde ihlal ettiği belirtilmemiştir.

Karar oy çokluğuyla alınmış olup, mevcut iki adet karşı oy yazısı incelendiğinde karşı oy kullanan Üst Kurul üyelerinin ikisinin de paralel olarak bu söylemlerin 8(b) maddesi ile ilgisi olmadığını beyan ettikleri görülmektedir. Bu hususta AİHM tarafından belirlenen eleştiri sınırının aşılmamış olduğu görülerek, Kurul tarafından yaptırım kararı verilmemesi gerekirken aksine bir uygulamanın yapılması, hukukun üstünlüğü ilkesine de ters düşmektedir. Demokratik bir ülkede bu gibi eleştirilerin özellikle halkı ilgilendiren bir konuda iktidar partisi veya devlet yöneticileri gibi kişilere yöneltilmesi durumunda normalden daha geniş bir ifade özgürlüğü çerçevesinde korunması gerektiği AİHM’in pek çok kararında şüpheye yer bırakmayacak açıklıkta yer almıştır¹⁴⁰. RTÜK’ün bu kararında mevcut karşı oy yazılarında, ifade özgürlüğü sınırlarının aşılıp

¹⁴⁰ Örneğin Bknz: AİHM Castells/İspanya, Başvuru No: 11798/85, Para. 46

aşılmadığının tartışılmasına gerek olan bir açıklamanın mevcut olmadığı da vurgulanmıştır.

Son olarak, Üst Kurulca verilen bu karar, “...iktidar dışındaki siyasi parti ve düşüncelere ağır şekilde hakaretlerin edildiği, bu bağlamda halkın bir kısmının sürekli rencide edildiği ve nefret duygularını körükleyen siyasi propaganda kanallarına “ifade özgürlüğü ile tarafsızlık-doğruluk-insan onuru denkleminde sorunlu olan” düzenlenen raporlara karşın eleştiri hakkının tamamen ötesine geçen bu yayınlara (Milletvekillere yönelik 'Pezevenk' ve 'Kudurmuş' şeklindeki ifadeler gibi) ifade özgürlüğü bağlamında yaptırım uygulanmasına gerek olmadığı yönünde kararlar alınmıştır...¹⁴¹” şeklindeki açıklamayla karşı oy kullanan üyelerden biri tarafından tutarsızlık olarak tanımlanmıştır.

Bir başka kararda ise yine 6112 Sayılı Kanun’un 8. maddesinin (f) bendinde yer alan “Toplumun milli ve manevi değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz” hükmüne aykırı bulunduğu için KANAL D isimli kanala 335.952 Türk Lirası para cezası verilmiştir. Söz konusu ihlali içeren ifadeler, biz dizide aralarında konuşan genç kızlardan birinin ilgilendiği erkekten bahsedilirken kızlardan birinin, erkeğin adının Adem olduğunu hatırlatması üzerine bir başkasının “-Adem? Şu insan olan. İlk insan” demesi ve “-İlk insan vahşiliği var tabi, yok değil tabi ki ama adam dediğinde zaten biraz ilkel olacak” şeklinde konuşmasıdır.

Üst Kurul bu konuşmanın 8.maddenin (f) bendini ihlal edişini oldukça İslami bir açıklama ile yapmıştır. Kararda, Üst Kurul öncelikle Hz. Adem’in ilk insan olduğunu İslami kaynaklar ve pek çok semavi din kaynaklarının içerdiğini belirtmiştir. Bu ismin Kuran-ı Kerim’de nerelerde geçtiğine değinilmiş ve ilk insan olması inancını “...Cenab-ı Allah’ın kendisini çeşitli kabiliyetlerle ve insanlığın devamını sağlama sorumluluğuyla yaratarak ona bahşettiği bir lütuftur” şeklinde yorumlamış ve bu mucizevi yaratılışın söz konusu dizide sıradan bir

¹⁴¹Ali Ürküt, 15.04.2020 tarih ve 2020/16 s. toplantıda alınan 15 no.lu karara karşı oy yazısı.

durummuş gibi yansıtılmasını manevi değerlerle bağdaşmayan ifadeler olarak kabul etmiştir.

Toplumun milli ve manevi değerleri, genel ahlak ve ailenin korunması kavramlarının tümü yine sınırı belirlenmemiş kavramlar olup zaten bir uyumsuzluğa uygulanmaya çalışılmasından önceki hallerinde dahi mümkün olandan daha fazla unsuru kapsamaya çalışan kavramlardır. İhlale konu dizi diyalogunda herhangi bir dine ait herhangi bir kişiyi yerme amacı olduğunun söylenmesi kanaatimizce kurumsal bir alınganlık ve zorlamadan ibarettir. İlkel kelimesinin dünya üzerinde var olmuş ilk insan olarak kabul edilen kişi için kullanılmasının bir aşağılama kabul edilmesi objektif olarak anlaşılabilmekten uzak bir argümandır.

Son olarak, Yönetmelik yürürlüğe girdikten sonra internet ortamından görsel-işitsel medya hizmetleri kapsamında isteğe bağlı yayınları da denetleme ve yaptırım uygulama yetkisi ile hareket eden RTÜK tarafından verilen ilk ciddi karar¹⁴² “Cuties” (Minnoşlar) isimli yapımı katalogdan çıkartmak olmuştur. Söz konusu yapım, 11 yaşında Müslüman bir kız çocuğunun “twerk” isimli kalça dansını yapan yaşıtı kız çocuklarının oluşturduğu bir gruba katılarak dans yarışmalarına katılması ve ailesinin geleneklerine karşı çıkmasını konu alan bir film olarak tanımlanmış ve bu tanım “twerk” dansının içeriğinde cinsellik bulundurduğu gerekçesiyle değiştirilmiştir. Ancak bu değişiklik ve filmin 18 yaş ve üstü izleyici kitlesi sembolü ile yayınlanması yeterli olmamıştır. RTÜK’ün ilgili kararda 6112 s. Kanun’un ihlaline ilişkin ileri sürdüğü pek çok argüman bulunmaktadır. Filmin ihlal ettiği kanun maddesi 6112 s. Kanunun ilkeleri düzenleyen 8.maddesinde yer alan "Çocuklara, güçsüzlere ve engellilere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez" ifadesi olarak belirtilmiştir. İstismar ise kararda “bir çocuğun, cinsel açıdan olgun bir yetişkinin cinsel doyumuna yol

¹⁴² RTÜK’ün 03.09.2020 tarih ve 2020/36 s. Toplantısında almış olduğu 7 Karar No.lu kararı. Bknz: <https://www.rtuk.gov.tr/ust-kurul-kararlari/6112-sayili-kanunun-8inci-maddesinin-birinci-fikrasinin-g-bendinin-ihlali-nedeniyle-kanunun-32nci-m/29928?KararKonusu=netflix> (E.T. 22.11.2020)

açacak bir eylem içerisinde yer alması ya da bu duruma göz yumulması” şeklinde tanımlanmıştır.

Bu denetleme kapsamında bir uzman raporu sunulmuş olduğu bilgisi kararda geçse de bu rapor karara eklenmemiş ve kamuya açık durumda değildir. Söz konusu filmde, kararda geçen tanım kapsamında istismar içeren bir sahne olup olmadığı bilinmemekle birlikte, 11 yaşında bir çocuğun müstehcen bir dans türünü icra etmesini içeren yapımın +18 izleyici kitlesi için üretilmiş olduğu anlaşılrsa da öznesi çocuk olduğu için “pedofilik” öğeler içerdiğine karar vermiştir. Karar, yalnızca ihlali ve ihlalin sebeplerini göstermekle kalmayıp 11 yaşında çocukların açık kıyafetler ve makyajla dans ediyor olmalarının yayınlanmasını sağlayan medya hizmet kuruluşunun “çocukların ihmal ve istismarına aracılık ettiğini” de açıkça beyan etmektedir. Ayrıca çocuk istismarının bir insanlık suçu olduğunu vurgulayan kararda, bu suçun faillerinin yalnızca işleyenler değil müdahil olabilecekken olmayanlar ve suçu normalleştirmeye yönelik medyada yer verenlerin de bu suçtan sorumlu olduğu ifade edilmektedir.

Özellikle bu kararda görüldüğü üzere RTÜK’ün düzenleme ve denetleme yetkilerinin hali hazırda oldukça fazla olması ve Kurulun yapısı sebebiyle denetleme süreci ihlalin tutarlı dayanak ve gerekçelerle tespiti ile uygun görülen yaptırımlardan ibaret kalmamaktadır. Kurul, denetlenmesi söz konusu olan programı veya bölümü her türlü ihlal açısından değerlendirmekte ve bu süreçte değerlendirilmesi gerekirse de medya hizmetini sunan kuruluşu ve bu hizmetin sunulmasında rol oynayanları da görevi olmamasına rağmen denetlemektedir. Bu denetleme, medya hizmet sunucu kişi ve kurumların şahsiyetlerine ilişkin yer yer kötileyici ifadeler de içermektedir. Netflix Cuties kararında yer alan pek çok suçlayıcı ifadenin amacının, ihlalin boyutlarını vurgulamak olduğu düşünülebilir. Ancak bu durumda da hükmedilen yaptırımın, Üst Kurul tarafından yazılan kararın tamamı boyunca çocuk istismarı suçuna adeta ortak olmakla suçlanan bir medya hizmet kuruluşunun gerçekleştirdiği ihlal için tutarlı olmadığı görülmektedir. Zira RTÜK bu kararında, medya hizmet sağlayıcı şirket aleyhinde

oldukça fazla ithamda bulunmuşsa da kanunun kendisine verdiği yaptırım yetkilerini üst sınırdan kullanmıştır. İlgili hükümde idari para cezası ile birlikte tedbire de karar verilebileceği yer olsa da RTÜK bu kararında Netflix'e herhangi bir para cezası vermeyerek söz konusu içeriğin katalogdan çıkartılmasına karar vermiştir. Bu durum hem RTÜK tarafından benimsenen kriterlerin hem de ihlalin boyutlarının belirlenmesi unsurları ile ihlalin karşılığında öngörülen yaptırımlardaki takdir yetkisinin medya hizmet sağlayıcı kuruluşların tümüne aynı şekilde, tutarlı ve adil olarak uygulanıp uygulanmayacağı sorusunu doğurmaktadır.

SONUÇ

Türkiye’de görsel-işitsel medya hizmetlerinin internet ortamından sunulması konusu, internetin müdahil olduğu diğer tüm alanlarda olduğu gibi oldukça gecikilerek düzenlenmektedir. Hukuk ve bürokrasinin hantal yapısı ile teknolojinin dinamik yapısını ideal bir seviyede buluşturmakla görevli kurumlar ise dünyanın geri kalanını takip etmekte yeterince hızlı davranılamamaktadır. Gelecekte AB üyesi olmak hedefi olan bir ülkeden beklenen AB Yasaları ile uyumlaşma olduğu için, mevcut uyumsuzluklar giderilirken yeni yapılan yasalarda güncel AB Yasalarının yakından takip edilmesi ve mümkün olduğunca iç hukuka uyarlanması gerekmektedir. Ancak Türkiye’nin özellikle interneti içeren yasalarında bu beklentiyi karşılamaktan uzak kaldığı görülmektedir.

Demokratik bir hukuk devleti olmanın gereklerinden ilki olan temel insan haklarına saygı ve bunların işleyişindeki pozitif yükümlülükleri yerine getirme görevleri, internetin yaygınlaşması ile birlikte çevrimdışı alandan çok daha aktif şekilde varlık göstermek üzere yeni bir platform bulmuştur. Ancak çalışmamızın da ortaya koymuş olduğu üzere; yeni yapılan düzenlemelerin özüne bakıldığında devletin bu platformlarda göstereceği varlığın, özgürlükler lehine pozitif yükümlülüklerini yerine getirmekten ziyade kısıtlayıcı ve kendini daha çok yaptırımlarla gösterecek bir varlık olduğu öngörülmektedir.

Görsel-işitsel medya hizmetlerinin AVMS Direktifinde düzenlenen yargı yetkisi ve istisnaları kurallarına gerek bırakmayacak şekilde Türkiye’de TTK uyarınca şirket kurarak lisanslanması başta olmak üzere, Yönetmelik’in içerdiği pek çok husus AB uyumu konusunda oldukça yetersizdir. Çalışmamızda; yüklü başvuru ücretleri, idari para cezalarının yüksek meblağlarla verilmesi, erişim engelleme kararlarının usulü ve savunma hakkına fırsat verilmemesi, vergi yükünün yanında öngörülen ticari iletişim geliri ve RTÜK payı ödenmesi gibi çok sesliliği ve rekabeti engelleyen düzenlemeleri içeren Radyo, Televizyon Ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik’in AB standartları

ve serbest dolaşım ilkesine uygun olmadığı değerlendirilmiştir. Ancak çalışmanın Direktif ve Yönetmelik'i ele alan kısımlarında bu iki hukuki belgenin lafzındaki uyumsuzluklar gösterildiği gibi, Türkiye'de internet ortamından görsel-işitsel medya hizmetlerini denetleyecek kurum olan RTÜK'ün mevzuatı ele alışındaki sorunların önemi de ortaya konmuştur.

Yönetmelik, internet ortamından sunulan medya hizmetlerinin adeta bir gelir kaynağı olması niteliğini oldukça ciddiye alarak detaylıca düzenlemiştir. Buna rağmen internetin geleneksel medya hizmetlerinden doğası bakımından ayrılan niteliklerini göz ardı etmiş ve geleneksel medya hizmetleri için geçerli kurallara atıflarla yasal bir çerçeve oluşturmuştur.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde RTÜK Yönetmelik'inin incelenmesiyle ortaya konan bu hibrit yaklaşımın, internet ortamında görsel-işitsel medya hizmetlerinin ideal şekilde düzenlenmesi ve denetlenmesi için kurulması gereken dengeye rasyonel bir uyum göstermekten çok uzak olduğu görülmüştür. Yasal düzenlemelerin çok sesliliği ve adil rekabeti temel alıp devletin müdahalesini azaltarak, bireylerin görsel-işitsel medya hizmetlerinden faydalanmak konusundaki irade ve sorumluluklarını tanıyan bir hale getirilmesi gerekmektedir.

Çalışma boyunca ele alınan mevcut ve olası sorunlara ilişkin çözüm önerilerine ek olarak; özellikle çocukların korunması hususunda oldukça kısıtlı bir düzenlemeye yer verildiğinden, AB Direktifi ve genel AB uygulamalarında önemli bir yeri olan ebeveyn kontrolü ve yaş doğrulaması gibi metotların etkililiğinin artırılması için gerekli bilgi ve yasal alt yapı geliştirilmelidir. Koşullu hizmet veren medya hizmet sağlayıcıların sunduğu içeriklerin devlet müdahalesine konu olma oranı düşürülmeli, bireylerin iradesine, ebeveynlerin çocukları üzerindeki sorumluluğuna saygı gösterilerek alınması gereken koruma önlemleri belirlenmelidir.

Türk Ceza Kanunu kapsamında suç olan birtakım eylemler Yönetmelik’de; bilim, sanat, düşünce ve ifade özgürlüğünün internet ortamında sunulan görsel-ışitsel medya hizmetleri açısından kısıtlanmasında keyfiyete sebep olacak şekilde yer bulmaktadır. Bu durum, RTÜK tarafından özellikle son zamanlarda verilmiş kararlarda görüldüğü üzere, iç hukukta tutarlı yasaların varlığının farklı denetleyici kurumların elinde herhangi bir garantörlük niteliği kalmamasına da sebebiyet vermektedir.

Çalışmamızın beşinci bölümünde incelenen ve yorumlanan kararlar ışığında görüldüğü üzere internet ortamından sunulan medya hizmetlerinin kullanıcıyı da dahil eden, kullanıcıya da sorumluluk yükleyen ve sürekli etkileşimde tutan yapısı; geleneksel medya hizmetlerini düzenleyen 6112 Sayılı Kanun’la birleşen RTÜK’ün kurumsal alınganlığı ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunun giderilmesi için ise düzenleyici ve denetleyici kurumların her türlü siyasi parti ve iktidardan bağımsız, her türlü telkin ve yönlendirmenin karşısında, tarafsız kararlar verebilmesi için gerekli şartların sağlanması gerektiği ortaya konmuştur. Mevzuatın, AB içtihatları ve esas olarak AVMS Direktifi ile uyumlaştırılması gerekliliğinin yanı sıra, RTÜK kararlarına yön vermesi gereken kriterler yazılı şekilde oluşturulmalı, muğlak kavramların tanımlanması için AB içtihatları örnek alınmalı ve yaptırım gücünü elinde tutan RTÜK’ün tutarlı, şeffaf ve objektif kararlar vermesi için üyelerin kendi değer ve inançlarından önde tutmaları gereken unsurlar olduğu açıkça benimsenmelidir.

KAYNAKÇA

Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU.
OJ L 303, 28.11.2018, p. 69–92

Radyo, Televizyon Ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik, (2019, 1 Ağustos). Resmi Gazete (Sayı: 30849). Erişim adresi:

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/08/20190801-5.htm>

5651 S. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, (2007, 23 Mayıs). Resmi Gazete (Sayı: 26530). Erişim adresi:
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf>

6112 S. Radyo Ve Televizyonların Kuruluş Ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, (2011, 3 Mart). Resmi Gazete (Sayı: 27863). Erişim adresi:
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6112.pdf>.

AKDENİZ, Yaman (2018); Analysis of the Draft Provision on the “Presentation of media services via Internet” to the Turkish Law No. 6112 on the Establishment of Radio and Television Enterprises and Their Media Services, İstanbul.

AKDENİZ, Yaman & ALTIPARMAK, Kerem (2008); İnternet: Girilmesi Tehlikeli ve Yasaktır: Türkiye'de İnternet İçerik Düzenlemesi ve Sansüre İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme, İmaj Yayınevi, Ankara.

ALİYEV, Cabir (2018); Çevrimiçi İfade Özgürlüğü: Teorisi ve Hukuku, Liberte Yayınları, Ankara.

Avrupa Komisyonu (2019); Türkiye İzleme Raporu, Brüksel.

BAYTAR, Serdal; (2006); “Kitle Haberleşme Araçlarının Yayınlarına Karşı Cevap ve Düzeltme Hakkı”, TBB Dergisi, sayı 62, s.133-151.

BENEDEK, Wolfgang & KETTEMANN, Matthias C. (2014); İfade Özgürlüğü ve İnternet, Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi, Matbam Ajans Reklam Tanıtım, Ankara.

BROUGHTON MICOVA, Sally (2019) ; “The Audiovisual Media Services Directive: Balancing Liberalisation and Protection (Draft)” , University of East Anglia.

Commission Decision of 31 January 2018 on a Code of Conduct for the Members of the European Commission
C/2018/0700. OJ C 65, 21.2.2018

Commission of the European Communities(1984); Green Paper On The Establishment Of The Common Market For Broadcasting, Especially By Satellite And Cable, COM(84) 300 Final, Brussels.

COMMISSION STAFF, WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT (2020); Accompanying the document “PROPOSAL FOR A REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on a Single Market For Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC”

ÇAKIR, Vedat & GÜLNAR, Birol (2006); Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Televizyon Yayıncılığına Yönelik Düzenlemeler, Girne Amerikan Üniversitesi tarafından düzenlenen “Küreselleşme ve Yeni Medya Politikaları Uluslararası İletişim Sempozyumu”, KKTC.

DARENDELİ, A. Vahap (2010); Uyumlaştırma Sürecinde Görsel-İşitsel Medya Hizmeti Ulus Ve Uluslarüstü Düzenleme Zorlukları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 18, Sayı 2, s. 39-82.

ERGA Academy (2018); The Effectiveness Of Age Verification And Media Literacy, Activity Report on Protecting Children in Audiovisual Media Services Workshop.

ERGA (2016); Special Task Report On The Provision Of Greater Accessibility To Audiovisual Media Services For Persons With Disabilities.

ERGÜNEY, Merve (2020); “RTÜK’ün İnternet Denetimi: İlgili Mevzuat Üzerine Bir Değerlendirme”, Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, Cilt 11, Sayı 41, s. 96-122.

ERKEK, Rıfat (2019); Yeni Medya Teknolojilerinin Film Endüstrisine Etkileri: Netflix Örneği, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Sinema Televizyon Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

FENDOĞLU, Hasan Tahsin (2016) ; “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü”, TAAD, Yıl:7, Sayı:25, Syf. 1-19.

GREENBERG, Brad A.; “Rethinking Technology Neutrality”, Minesota Law Review, s.100, Syf. 1495-1562.

ICC Commission on Marketing and Advertising, “ICC STATEMENT ON CODE INTERPRETATION ICC REFERENCE GUIDE ON ADVERTISING TO CHILDREN”

İNCEOGLU, Yasemin & SÖZERI, Ceren & ERBAYSAL FILİBELİ, Tirse (2020); Country Report: Turkey, “Monitoring Media Pluralism in the Digital Era: Application of the Media Pluralism Monitor in the European Union, Albania and Turkey in the years 2018-2019.

KAYA, Mehmet Bedii (2010); “Teknik ve Hukuki Boyutlarıyla İnternete Erişimin Engellenmesi”, 12 Levha Yayıncılık, İstanbul.

KIRAN, Özgür (2020); “Temel Yaklaşımlar Açısından Medya Okuryazarlığı Eğitimi” , Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Vol: 39, Syf. 233-248.

KİHTİR, Arzu (2012); “Avrupa Birliği Görsel İşitsel Politikası Bağlamında AB Medya Hukukunun Temel Çerçevesi”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, s.75-90.

KUYUCU, Mihalis (2013); "TÜRKİYE'DE ÇAPRAZ MEDYA SAHİPLİĞİ: MEDYA EKONOMİSİNE OLUMSUZ ETKİLERİ VE BU ETKİLERİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER" . Selçuk İletişim 8, Syf 144-163.

ONGUN, Coşkun (2013); “Yayın Yoluyla Kişilik Hakları İhlali: Basın, Radyo-Televizyon ve İnternet Hukuku”, Legal Yayıncılık, İstanbul.

Opinion of Mr Advocate General Reischl, Court of Justice of the European Union, Giuseppe Sacchi v Italy, C-155/73, , 20 March 1974. (European Court Reports 1974 -00409)

ÖZÇAĞLAYAN, Mehmet (2014); Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Gelişimi, Selçuk İletişim , 1 (2) , 41-52.

ÖZEL, Sedat (2020); "Talebe Bağlı Video Servisleri Çağında Netflix Etkisi", İnsan ve İnsan 7, 115-138.

ÖZTÜRK, Gamzehan (2008); Radyo Televizyon Alanında Düzenleme Denetleme Ve Kontrol: RTÜKve Dünyada RTÜK Benzeri Kuruluşlar, Erzurum.

PAÇACI, K. Kaya & SEÇKİ, Atilla & PENÇERECİ, Şefik Y. (2011); Düzenleyici Kurumların Sayısal Yayıncılıkta Rolü, Ankara.

RAUSTIALA, Kal & SPRIGMAN, Christopher Jon (2019); "The Second Digital Disruption: Streaming and the Dawn of Data-Driven Creativity." New York University Law Review, s. 94, no. 6.

SARTOR, Giovanni & LOREGGIA, Andrea (2020); "The impact of algorithms for online content filtering or moderation :Upload filters", Policy Department for Citizens' Rights.

Schulte-Nölke, H. et al.(2020); "The legal frameworkfor e-commerce in the Internal Market, Study for the committee on the Internal Market and Consumer Protection", Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, Luxembourg.

SKOG, Daniel A. & WIMELIUS, Henrik & SANDBERG, Johan (2018); "Digital Disruption", Business & Information Systems Engineering, Vol:60(5), Syf. 431–437.

STAKSRUD, Elisabeth & OLAFSSON, Kjartan & MILOSEVIC, Tijana (2020); "Children as Crowbar? Justifying Censorship on the Grounds of Child Protection", Nordic Journal of Human Rights, Vol.38:2, Syf. 159-173.

SÖĞÜT, Fatih (2019); “Türkiye’de Analog Yayıncılıktan Sayısal Yayıncılığa Geçiş ve İzleyiciye Olan Etkileri”, Dördüncü Kuvvet, S.2, s.1-14.

SÜMER, Burcu & ADAKLI, Gülseren (2010); “6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkındaki Kanun’a İlişkin Değerlendirme Raporu”, İletişim Araştırmaları Dergisi, 5 (2), Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, s.141-158.

SMITH, Melanie (2020); “Enforcement and cooperation between Member States in a Digital Services Act”, Study for the IMCO, Policy Department A for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, Luxembourg.

ŞEN, Yavuz (2007); Radyo Televizyon Üst Kurulu ve Kararlarının Yargısal Denetimi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya.

TAŞKIN, Ş.Cankat (2016); İnternete Erişim Yasakları, Seçkin Yayınları, Ankara.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (2012); Bilgi Toplumu ve Araştırmaları Komisyonu Raporu, Haziran, S. 381, Syf. 944-955.

Treaty establishing the European Economic Community, 25 March 1957, Rome.

VILLAREAL, Eugenio H. & GAW, Katrina Monica C.(2016); "Beyond Conventional Free TV and Moviehouses: Proposing a Regulatory Framework for Video-on-Demand and Livestreaming Services Content Accessed through the Internet, and Establishing Norms for Audience Empowerment and Sensitivity on Web-based Entertainment." *Ateneo Law Journal*, vol. 61, no. 1, p. 123-203.

YILMAZ, Yalçın (2020);"TELEVİZYONDA AŞIRI TÜKETİMİ TAVSİYE EDİLMEYEN GIDA REKLAMLARI İÇİN BESİN PROFİLİ MODELİNİN DEĞERLENDİRMESİ", Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi 3, Syf. 87-105.

YAMAN, Hasan (2017); "Sayısal Yayıncılığın Sağladığı Olanaklar; Etkileşimli Televizyon Ve Iptv Uygulamaları" , MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi , 6 (3) , 243-256.

YAZICI, Fikret (2020); "Dönüşen Sinema Sektörü ve Değişen İzleyici Alışkanlıkları: 7163 Sayılı Kanun'un Değerlendirilmesi", OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi , Cilt 15, Sayı 22.

ZENGİN, Mehmet Ali (2013); "Bilgi İletişim Teknolojilerinin Demokrasi İçerisinde Kullanımı ve Dijital Demokrasiye Geçiş", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, S. 4, s.271-304.

ÇEVİRİM İÇİ KAYNAKLAR

<https://www.btk.gov.tr/kurulus> (E.T. 04.11.2020)

<https://www.businessinsider.com/the-rise-and-fall-of-blockbuster-video-streaming-2020-1> (E.T.27.12.2020)

<https://www.dw.com/tr/yaman-akdeniz-t%C3%BCm-ama%C3%A7-bilgi-ak%C4%B1%C5%9F%C4%B1n%C4%B1n-kontrol%C3%BC/a-43094549>
(E.T.04.02.2021)

https://erga-online.eu/?page_id=7 (E.T.18.10.2020)

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment/europe-fit-digital-age-new-online-rules-platforms_en (29.12.2020)

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2019\)642237](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2019)642237) (E.T. 27.12.2020)

https://ec.europa.eu/growth/single-market_en (E.T. 21.10.2020)

<https://farukbildirici.com/yeni-duzenleme-hangi-yayinlari-kapsiyor/>(E.T. 04.02.2021)

https://ifade.org.tr/reports/EngelliWeb_2019.pdf (E.T. 06.02.2021)

https://www.primevideo.com/help/ref=atv_hp_nd_nav?language=tr_TR&nodeId=G202064890#GUID (E.T. 16.11.2020)

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3.htm>

(E.T.08.11.2020)

<https://www.rtuk.gov.tr/ust-kurul-kararlari/6112-sayili-kanunun-8inci-maddesinin-birinci-fikrasinin-g-bendinin-ihlali-nedeniyle-kanunun-32nci-m/29928?KararKonusu=netflix> (E.T. 22.11.2020)

<https://www.rtuk.gov.tr/hakkimizda/3803/878/hakkimizda.html> (E.T.16.11.2020)

<https://www.rtukisaretler.gov.tr/AIsaretlerPublic/content?id=2&mid=4>

(E.T.16.11.2020)

<https://www.rtuk.gov.tr/ust-kurul-kararlari?IsSearch=True&ToplantıNo=&ToplantıTarihi1=&ToplantıTarihi2=&KararNo=&KararKonusu=%c4%b0BYH&Aciklama=&Type=meta.karar>(E.T. 22.11.2020)

<https://turkey.mom-rsf.org/tr/> (E.T.29.12.2020)

<https://www.tuyad.org/tuyad-telekomunikasyon-uydu-ve-yayincilik-dernegi-yonetim-kurulu-baskani-hayrettin-ozaydin-turkiye-genelinde-son-13-ayda-183-televizyon-ve-radyo-kanalinin-kapandigini-acikladi/> (E.T. 25.10.2020)

<https://twitter.com/ebekirsahin/status/1324322088216387585> (E.T. 17.11.2020)

MAHKEME KARARLARI

Castells/İspanya, Başvuru (No: 11798/85), 23 Nisan 1992.

Cengiz Ve Diğerleri / Türkiye, (Başvuru No. 48226/10 ve 14027/11), 1 Aralık 2015

Debauve and Others (C-52/79), Judgement Of CJE, 18 March 1980.

Giuseppe Sacchi v Italy, C-155/73, Court of Justice of the European Union, 30 April 1974.

Manole And Others V. Moldova (Başvuru No. 13936/02),

New Media Online GmbH v Bundeskommunikationssenat, C-347/14, Court of Justice of the European Union, October 2015,

Perrin v. Birleşik Krallık, Başvuru no. 5446/03, 18 Ekim 2005.

Vereniging Veronica Omroep Organisatie v Commissariaat voor de Media, C-148/91, Court of Justice of the European Union, 03.02.1993.